RADU SERGIU RUBA

UN MIC ARHIPELAG

POVESTIRI

EDITURA TRACUS ARTE

CARTE PUBLICATĂ CU SPRIJINUL
CENTRULUI JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE
SATU MARE

CUVÂNT ÎNAINTE

Culegerea de faţă strânge laolaltă zece povestiri apărute, cu o singură excepţie, prin volume personale sau colective şi prin publicaţii. Două dintre ele sunt preluate chiar din *Contrabanda memoriei*, prima mea carte de proză ieşită de sub tipar în 1997. Când nu mă mai pot opune ispitei epicului, pare-se că mă simt mai bine în cursele lungi decât în cele scurte, fiindcă iată, mi-au reuşit până acum trei romane şi abia două volume de proze mai puţin întinse, între care acesta ce se mai şi împrumută de la cel dinainte. Le-am spus *povestiri* pentru a cuprinde sub un singur cuvânt atât nuvelele cât şi schiţele. Şiragul lor are chiar şi o logică: figurează câte una ori mai multe pentru fiecare decadă a vieţii, din anii ’50 ai asfinţitului secol până spre ziua de azi. La mijloc e timpul personajelor, al acţiunii, cu excepţia celei de a zecea, unde însemnătate are ceasul întâlnirii cu povestea.

Cărţii i-am spus *Un mic arhipelag* în semn de adorare a zeilor geografiei în stare a aduna în pâlcuri insulele-n mare. Am făcut-o şi în speranţa că, într-o bună zi, un corsar, un explorator, un naufragiat va şti să-i dea mănunchiului meu de ostroave numele ideal. Şi deoarece apariţia cărţii e sprijinită de *Centrul judeţean pentru conservarea şi promovarea culturii tradiţionale Satu Mare*, care şi-a luat obiceiul ca la atingerea câte unei cifre rotunde mai solemne, anii scriitorului sătmărean cu pricina să fie astfel celebraţi, am încheiat volumul întorcându-mă în copilărie. Am avut nevoie pentru asta de o, să-i

zicem, *precuvântare* la povestea ce încheie volumul. Iar la editura Tracus Arte m-am întors la fel, ca acasă.

Autorul

PE COLINELE MANCIURIEI

Preluminare

Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi la Sensul Istoriei, subordonat fostului Minister al Prevederilor, acum al Previziunii Sociale şi înfiinţat în vederea recuperării acelor tineri şi a reînscrierii lor pe linia sus-numitului sens, trăgea foloase însemnate de pe urma lui Bostan P. Bostan. Dădea el cu mătura şi peste program, păzea meterezele şi acoperişul de mâţe înfierbântate, mai cânta serile din vioară la urechile, când dreaptă, când stângă, ale consilierului sovietic, mă rog, îndeletniciri simple, spontane, dovada unei temeinice reeducări. Nimic nu era însă mai demn de laudă ca soluţia găsită de Bostan în cazul în care ar fi îndrăznit cineva să afirme că într-una din cele patru curţi ale Centrului, a aterizat un înger.

La reeducare, se mai aflau internaţi, pe lângă numeroşi vagabonzi, o strânsură de năuciţi şi nedezmeticiţi de noile viraje ale destinului omenirii: un ghicitor, trei vindecători cu buruieni, un astrolog şi doi apucaţi de un misticism atât de proaspăt descoperit pe aiurea că nici numele nu i se putea pronunţa încă. Erau slabi şi translucizi, identificaţi după ani de penitenţă ca adepţi ai ciberneticii. Se zvonea că fusese adus şi un potcovar sucit care bătea potcoavele spre coada calului, şi încurca toate urmăririle. Ei bine, oricare dintre aceştia ar fi putut pretinde că, prin aerul limpede al curţilor bine protejate împotriva influenţelor din afară, a bătut din aripi supranaturalul.

Supranaturalul… Vorbă prelungă şi greu de ţinut întreagă pe limbă, făcând limba să se împleticească, numai să nu cuteze a rosti cuvântul *înger*. Bostan propuse ca în locul unde s-ar fi susţinut că s-a ivit arătarea, să se efectueze o experienţă care, cu timpul, a început să-i poarte numele.

I

Pe Bostan P. Bostan îl capturaseră direct din salcie, în ziua naţionalizării principalelor mijloace de producţie. Şedea acolo, la încheietura a doua crăci mai zdravene, bine rezemat de trunchi, cu picioarele atârnând în gol şi zicându-i sprinten din vioară unui tânăr, până în acea zi, proprietar de teascuri de ulei şi mori pe motorină. Contrabasul se odihnea la sol, pe o piatră mai mare, iar ţambalul se legăna pe apă şi pe melodie. Instrumentistul intrase şi el în lac până mai sus de brâu, iar tânărul boier înota ceva mai încolo, alături de o roşcată lucitoare şi nervoasă ca o nuieluşă. În timp ce sărbătorea norocul noii sale iubiri, cu muzică de pe uscat, din apă şi din aer, statul tocmai îl naţionaliza.

Razia, care va să zică, se abătu asupra feţei locului cu mare hărmălaie, salcia fu înconjurată, zguduită, iar vioara asediată în văzduh. Pe contrabasist îl potoliră la primul lătrat de câine, iar o luntre coborâtă din dubă se lansă pe apă în direcţia ţambalului. Până ce încărcară ţambalul în barcă şi-i puseră instrumentistului pistolul sub bărbie, până ce-l înşfăcară pe patron cu un lasou şi-l declarară naţionalizat, nuieluşa cea roşcată, goală puşcă şi iute ca o ştiucă, se avântă în larg, dispăru de câteva ori cu capul sub apă, ca apoi să se piardă într-un pâlc de trestii, pe altă latură a ţărmului. Sus, pe craca lui, de cum simţi o ţeavă de armă în noadă, arcuşul începu să tremure, dădu să atace un marş la modă, mâna însă nu-l ascultă, lunecă şi prinse a se rostogoli prudent pe ritmul de la *Sub balcon eu ţi-am cântat o serenadă…*

— Nu-ţi fie frică de noi, bă! Că la poporu’ care cântă, nu-i facem nimic, da’ să nu cânte aşa, aiurea, prin pomi! Jos d-acolo!

I-au vărsat pe toţi în dubă, ţinând neapărat ca pe tânărul fost producător de ulei de floare şi de făină pe motorină să-l ducă aşa cum îl naţionalizaseră, adică în pielea goală. Pe hainele sale se aşezase un poteraş, pesemne şeful, căci strânsese în jurul său toate instrumentele, la dreapta ţambalul, la stânga vioara, iar în faţă, pântecos şi resemnat, contrabasul. După primele interogatorii, declaraţii, procese verbale, rapoarte, i-au împrăştiat care încotro, la normalizare. Bostan, despre care s-a constatat că avea talent, dar nicio ocupaţie şi nicio direcţie, a nimerit la Centrul de reeducare a tinerilor neadaptaţi la sensul istoriei. Omul nu mai era foarte tânăr, bătea spre patruzeci, dar cum îi lipsea orice hârtie de identitate, centrul cel nou, în căutare de clienţi – ziceau unii, de pacienţi – opinau alţii, de subiecţi – şuşoteau câţiva, de

elemente – punctă Ministerul Previziunii, a găsit că anii la elementele dezorientate sunt o chestiune la urma urmei subiectivă asupra căreia va decide miliţia şi că proaspătul intern avea nevoie tocmai de o justă dirijare către sensul noii istorii. Dar fără un act asupra sa ori despre sine, nefigurând în niciun registru, în nicio amintire a vreunui contemporan, Bostan aproape că nu exista, i se putea întâmpla orice, iar reeducarea nu-şi îngăduia ca prestigiul să i-l umbrească o lipsă, acolo, de identitate. A fost trecut aşadar, mai întâi pe la miliţie ca să i se întocmească un buletin de înregistrare la biroul populaţiei. Mare bătaie de cap a stârnit numele solicitantului: acesta nu avea decât unul singur sau un fel de poreclă, Bostan, tatăl era necunoscut, iar mama decedată, cu numele de Paraschiva. Atât. Alte date nu se puteau obţine de la bărbatul ce căuta în noua istorie un sens pentru sine. Nu a acceptat nici prenumele de Bostănel şi nici pe cel de Stan, susţinea că ele îl derutează. Atunci miliţia a hotărât: „Numele Bostan, minus tată neidentificat, plus mamă Paraschiva, chiar dacă decedată, ne dă Bostan P. Bostan".

Decizia inspirată a miliţiei a limpezit identitatea lui Bostan la Centrul care, încet-încet, se popula cu neadaptaţi. Talentat, dar fără ocupaţie şi cu vioara confiscată drept corp delict, bun pentru viitorul proces al naţionalizatului din lac, Bostan risca să se facă vinovat de talent abstract, dacă nu chiar spectral. De aceea, Centrul îl trimise pe reeducabil la readaptare profesională într-un taraf din cele care se închegau acum mai ştiinţific. Da, da, ştiinţific, întrucât erau strânşi laolaltă instrumentişti răzleţiţi, apoi aliniaţi sub bagheta unui dirijor şi instruiţi cum să imortalizeze comori din folclor, cufundate acolo de secole şi dezgropate abia acum, sub noua lumină.

Într-un astfel de taraf îl amestecară şi pe Bostan. Se simţea bine acolo cu vioara lui, nu cânta solist, ci la un loc şi deodată cu ceilalţi. În jur, numai ţigani, care mai de care mai transpiraţi de la atâtea repetiţii, de fudulie, de băgare în seamă şi de aflare în treabă. Îi găzduiau într-un hotel, vezi Doamne, al lucrătorilor din căile ferate, undeva pe lângă Gara de Nord. Fusese şi încă mai era boierie pe acolo: candelabre, oglinzi, lambriuri, cadă de baie, apă caldă, balcoane, nebunie mare. De atâta strălucire, Bostan avea coşmaruri, nu visa decât lupi cu dinţii ca oţelul şi călăi cu securi scânteietoare în mâini. Izbuti să doarmă tihnit câteva nopţi prin lăzile depozitelor gării şi prin vagoanele de marfă. Numai că Republica Populară se înfigea tot mai temeinic în coastele

ăstei lumi, aşa că miliţia scotocea prin toate cotloanele şi-i venea greu unui pierde-vară să-şi găsească un adăpost sigur. Ca să nu-l ducă de vreo două ori la post, Bostan le arătase legitimaţia de instrumentist popular în taraful Avântul. Îl înţeleseseră, tovarăşul se îmbătase şi dânsul, deh, ca artiştii, dar altă dată să nu se mai întâmple, aşa-i că nu se întâmplă?

Cum să nu se întâmple? îi era cu neputinţă să mai suporte luxul hotelului. Ţiganii din taraf însă îl suportau în felul lor: smulgeau robinetele, făceau planuri cum să ciordească la plecare candelabrele ca să le vândă unor căldărari şi se chinuiau să sufle în ţevile de apă ca în clarinete, producând nişte răgete lugubre. Cum – necum reuşeau uneori să le potrivească în câte un crâmpei de melodie. Îi înnebuneau mai cu seamă becurile. Petreceau ore întregi răsucind de comutatoare ca lumina să se aprindă şi să se stingă.

— Ia ispiteşte, mă, lampa să mai ardă o dată! făcea câte unul.

— Arde, bre, arde! sărea în sus şi celălalt.

— Da' pe unde-o veni, frăţioare, focu' ăsta-n ea?

Şi se apucau să bată în pereţi şi în dulapuri, doar – doar or descoperi pe unde curg razele în lămpi. Când îi mutară în internatul unei şcoli agricole, Bostan răsuflă uşurat. Se simţea mai la largul său cu grădina, cu pomii şi cu portarul care-i povestea despre o purcea şi despre un cazan de ţuică.

Tot atunci s-a hotărât, după îndelungi repetiţii, ca Avântul să treacă la înregistrarea de plăci. Bostan văzuse multe în viaţa lui, printre altele, şi aceste plăci care învârteau muzica odată cu ele. Dar niciuna până acum nu se rotise cu sunetul lui cu tot. Şi cum adică? Acest sunet al lui să umble de azi încolo prin lume fără el? Să facă fiecare ce-o vrea cu dânsul, să-l spargă, să-l piardă, să-l înjure sau, mai ştii păcatul, să se folosească de notele scoase de el din vioară ca să-i lege bărbăţia, să-i pocească faţa, să-l orbească ori să-i facă dracu' ştie ce soi de farmece?… Nu-i păsa că vioara lui nu se distingea dintre celelalte. Era de ajuns că se găsea acolo şi că o picătură din acea curgere de acorduri îi aparţinea. Şi apoi, urmau să iasă sute, mii de plăci, aveau să se împrăştie prin toate părţile, iar el să nu ştie de niciuna ori numai de foarte puţine? Câte ar fi putut să primească de la înregistrări el, care nici nu avea unde să le asculte, câte să cumpere?

Vasăzică, să trăiască într-o lume în care sunetul lui, glasul lui prin arcuş la urma urmei, să se risipească pretutindeni fără sine!… Iar

el, Bostan P. Bostan, să rămână pe loc, pierdut undeva, dar toată lumea asta să afle de dânsul, căci îi va sta numele scris pe plicul plăcii.

Până mai ieri, nu-l ştiuse nimeni. Îi făcuseră însă buletin şi înhăţaseră o parte din fiinţa sa. Dar de data asta, vor pune ei mâna pe toată această fiinţă. Şi nu numai un singur om o va face, ci sute, mii de oameni, poate zeci de mii!... Fiindcă plăcile vor fi ascultate, zice-se, prin sindicate şi şedinţe, la marşuri şi adunări, la defilări, petreceri şi pe şantiere. Ba o să-l dea şi la radio! Fiind al tuturor, va fi al nimănui, adică nici măcar al lui însuşi.

Când taraful fu înghesuit într-un studio de radio pentru înregistrări, când văzu Bostan cum îi închid înăuntru ca pe nenorociţii ăia de se tot vorbea că-i gazaseră nemţii la grămadă, când auzi cum lătrau la ei şefii prin difuzoare şi cum îi ameninţau din mâini de dincolo de un geam ca pe nişte peşti de acvariu, se gândi mai întâi să zbiere în toiul sârbei şi drept în mijlocul înregistrării, ceva cunoscut şi la modă, bunăoară, „Trăiască Tovarăşa Ana!”

Se răzgândi totuşi. Nu trase însă defel cu arcuşul pe corzi. Dirijorul îşi dădu seama în cele din urmă şi întrerupse înregistrarea.

— Mă, Bostănoiule, mă, dovleac nenorocit! Am nevoie mă, de toate sunetele! Mişcă şi trage, că altfel...

Violonistul nu mai auzi ameninţarea. Se bucura că nu-i scăpase de pe limbă o formulă pe care tocmai o exersa în gând. Din cauza lui, formaţia o luă de la început. Ochii celorlalţi viorişti scăpărară pe el a blestem, iar o trâmbiţă i se pârţâi în urechea stângă. Bostan execută piesele până la capăt, neuitând ce urlase dirijorul, cum că are nevoie de toate sunetele, prin urmare, şi de ale lui. Aşa că, după ce se întoarse la internatul şcolii agricole, îşi făcu bocceaua şi, spre seară, prin grădină, se pierdu pe ulicioarele din jur, iar apoi din ce în ce mai departe, spre o gară mai măruntă a Bucureştilor. Bani avea. Îi plătiseră pentru repetiţii. Plăteau bine, deşi el, ca reeducabil, căpăta numai jumătate din simbria ţiganilor care, nefiind internaţi pe nicăieri, ci doar culeşi de pe la cârciumi, funcţionau ca salariaţi, deci, ca cetăţeni.

Prost nu era să se întoarcă la Centrul de Reeducare. O porni spre Dunăre, căci voia să mai pescuiască o vreme în baltă, iar pe urmă să o ia spre mare. Se gândea la anii frumoşi petrecuţi pe ţărmul mării înainte şi în timpul războiului, se gândea şi la ţara Cipru pe care nu o văzuse şi pe care, altă dată, cineva îi făgăduise să i-o arate.

II

Când l-au prins, de pescuit se săturase. Aştepta într-o gară fără nume, sub soarele tăios al câmpiei, să-i vină trenul care să-l poarte până la capătul şinei Constanţei. Numai că erau foarte rare trenurile care opreau. Avea nevoie de răbdare.

— Credeţi că se ciocnesc? îl întrebă într-un târziu pe singurul bărbat ce-şi făcea din când în când apariţia pe peron. Părea un om bun, simplu, îmbrăcat muncitoreşte. Atâta doar că nu prea muncea. Mai mult privea.

Nu privea însă visător asemenea lui Bostan, cu ochii pierduţi în fundul câmpiei, pe urmele liniilor ferate. Omul cel simplu şi bun scruta împrejurimile, le cerceta, ochii i se învârteau cu iuţeală de-a dreapta şi de-a stânga nasului, iar el intra mereu în clădire şi ieşea. Se uitase de mai multe ori şi la Bostan, până când acesta îndrăznise să i se adreseze şi, neprimind niciun răspuns, se văzu nevoit să repete:

— V-am întrebat dacă nu cumva se ciocnesc liniile astea, acolo, departe… Eu nu cred că se ciocnesc, am mai călătorit cu trenul, dar de aici aşa se vede.

— De ce vrei tu, mă, să se ciocnească? sări în sfârşit şi celălalt.

— N-am spus asta, se apără Bostan, am zis doar că de aici aşa se vede.

— Ce să se vadă, ce nu e? Se vede numai ceea ce este, nu ce nu este! Din ce nu e, se vede numai ceea ce trebuie să fie, când o fi să fie… Scoate buletinul!

— Am, se bucură Bostan că i se cere numai atât şi-l arată îndată sperând să scape.

Nu a scăpat. Muncitorul, la altă unitate, nu la gară, a strecurat în propriu-i buzunar dovada existenţei Bostanului P. Bostan, l-a luat cu sine şi l-a înnebunit cu întrebările. În procesul verbal de predare a falsului pasager, individ suspectabil de pretextarea unor călătorii fără ţintă, miliţia a sintetizat ideea că acesta are tendinţa de a sabota caracterul perfect paralel al liniilor de cale ferată, pentru ca trenurile, cele de persoane ca de persoane, dar mai ales cele de mărfuri, să se răstoarne într-un punct neprecizat al traseului.

* * *

Evadatul a fost readus la Centrul de reeducare a tinerilor neadaptaţi ca să i se arate cu mai multă hotărâre sensul istoriei.

Nu-i fu deloc uşor. Se aşteptase ca la reinternare, să mănânce o

bătaie soră cu moartea, dar nu-l atinse nimeni nici măcar cu o sârmă. Trecu însă pe la anchete nocturne fără sfârşit unde era întrebat mereu de ce dezertase din taraful Avântul şi dacă mai ştia cineva de planul lui. Se gândi la început să mintă, spunându-le că plecase pentru că nu-i suferea pe ţigani şi că nu se întorsese la Centru ştiind prea bine că tot între ei va fi trimis, la reeducare prin munca la vioară. Renunţă însă la acest gând şi le mărturisi adevărul, acela cu sunetul smuls de om dintr-un instrument şi care, asemenea propriei sale voci, nu se cuvine să se îndepărteze de el ca nu cumva să se înmulţească anapoda, să nu se risipească şi să nu se înstrăineze.

Mărturia asta complică serios lucrurile, drept care unul din reeducatori, intuind că de aici se va trage multă bătaie de cap, îi arse o palmă.

— Cum adică să fi fost sunetul tău? Era al viorii şi al orchestrei!

— Ba nu! Era în primul rând al meu că doar fără mine, sunetul ăsta…

— Bine, bine, dar când deschizi gura, nu e la fel?

— Nu este, se încăpăţână Bostan, fiindcă atunci îmi aleg cuvintele, vorbesc cu cine vreau, mă aude numai cine stă prin preajmă. Pe când vioara mea pe placă pot s-o audă oameni necunoscuţi. De unde să ştiu cine ascultă, că doar nu stau să-i aleg eu!

— Dar atunci cuvântările la radio, ale superiorilor noştri şi ale supremilor, cu ele ce se întâmplă?

— Nu-i acelaşi lucru. Dânşii vor şi trebuie să fie ascultaţi, eu nu vreau. Iar la radio e altfel: asculţi cuvântul şi-l pricepi sau nu, el trece mai departe, nu stă după tine. Cu placa însă e altfel, fiecare stă singur cu ea, o ascultă o dată, de zece ori şi pricepe ce-l taie capul. De unde să ştiu eu ce vrea el de la mine care mă-nvârt fără voie p-acolo cu placă cu tot? – că zicea dirijorul că are nevoie de fiecare sunet.

— Dar la cărţi, reluară reeducatorii, nu e la fel ca la discuri? Cel care scrie o carte ori scrie la ziar ca, uite, domnul comisar, de pildă, nu e citit de toată lumea, ai?

— Nu-i tot una!

— Cum nu, mă, neadaptat?

— Păi, nu e pentru că omul scrie cu cerneala lui, albastră sau verde, cu creioanele lui, mă rog… Scrierea asta o preschimbă tiparniţele în negrul lor, aşa că cine citeşte la carte sau la gazetă, vede negrul scrierii, iar literele alea de tipar nu din om se desfac aşa cum se

desprinde sunetul viorii.

— Mă, că mare hoţ mai eşti! Atunci cu picturile cum e, pe alea nu le vede toată lumea?

— Nu. Le vede numai cine merge să le vadă. Pictura stă într-un loc şi vin oamenii la ea, se poate şti cine vine şi cine pleacă. Dar cu plăcile astea nu-i aşa! Ele pot ajunge pe mâna oricui, oricine le poate lega şi dezlega, afuma şi descânta, le poate sparge şi pisa, iar omului din ele i se poate întâmpla o nenorocire!…

— Aha, făcu încântat principalul reeducator, aha, suferi de superstiţie! Brava, Bostănele! Bine că ştim ce program să-ţi aplicăm!

Constatarea asta fu urmată de uriaşul hohot de uşurare al reeducatorilor.

— Vreo nenoro… ha, ha, ha… care! Ha, ha, neno… ha!

Îşi dădură afară clientul sau pacientul sau subiectul, dar cu siguranţă elementul, cu înţelegere, ba chiar şi cu un picior în cur, tras, e drept, nu cu prietenie, dar nici cu dispreţ, ci mai degrabă cu bonomie. Lui Bostan P. Bostan i se fixă diagnosticul de neadaptat maniaco-superstiţios, drept care fu supus unor lungi şedinţe de dezintoxicare. Mai întâi cele de ateism dublate de grădinărit la zarzavaturi, apoi de demistificare însoţite de lecţii de electricitate plus cele de putere a Sovietelor, ca în final, să se treacă la complexele cursuri de dezminunare punctate cu elemente de mecanică agricolă.

Lecţiile începură într-adevăr cu el ca singur discipol. Avu dificultăţi de adaptare din cauza seriozităţii cu care i se vorbea şi i se cereau răspunsuri. La grădinărit se pricepea însă, iar mecanizarea agrară şi electricitatea îi plăcură de la bun început.

La lucrările practice de ateism, repeta pe dinafară ceea ce i se cerea despre tot felul de fiinţe nevăzute şi care, în consecinţă, trebuiau combătute, pentru că, dracu' să mai priceapă, deşi erau invizibile, ca să le critici temeinic, erai obligat să ţi le imaginezi. Lista era lungă. Noroc că nu trebuiau reţinute decât numele, fiindcă verbul rămânea acelaşi: *nu există*, cu varianta *n-au existat*. Mai răsărea şi un alt verb: *nu credem*, iar printre numele proprii se amestecau şi unele comune: progres, lumină, elan, ştiinţă, misticism, opiu, obscurantism, popor.

Opiu şi obscurantism erau cuvinte noi pentru el, nu le mai auzise niciodată, le învăţa abia acum. Cât despre *misticism*, acesta plutea prin memoria sa într-un fel de ceaţă. Poate-l auzise, poate nu… Oricum, i se părea că nimeni nu-l folosea în afara zidurilor Centrului. Abia acum

înţelegea Bostan că în viaţa lui nu se prea gândise la Dumnezeu. Niciodată însă, ca în această practică ateistă, numele lui nu-i fusese evocat mai des.

III

În privinţa puterii Sovietelor legată de curentul electric, mare lucru nu i se preda. Trebuia să reţină doar numele râurilor pe care Noua Rusie ridicase hidrocentrale: Nipru, Ural, Obi, Lena, Amur şi Angara. Cel mai mult îi plăceau cum sună Lena şi Angara, ca nişte nume de fete frumoase ce oricum răspândesc lumină în jur, prima blondă, iar cealaltă cu plete întunecate. Îşi imagină că le mângâie pe rând şi că ele vin în întâmpinarea dezmierdării lui.

— Termină, mă nebunule! Superstiţiosu' dracului, unde te trezeşti?

Bostan sări în sus ca o sălbăticiune săgetată. În semiîntunericul sălii de reeducare, luminată doar de fitilul firav al unei lămpi cu petrol, nu-şi dăduse seama că nu era singur. Fusese chemat în acea sală aparent goală la ora unu din noapte şi lăsat baltă preţ de încă vreo oră. Mintea îi fugea aiurea la lecţiile sale, la fluviile Siberiei, la fluvii de lumină, aşa cum îl învăţaseră. Pesemne că-i scăpase de pe buze, cu glas mai mult decât şoptit, ceva despre blonda Lena şi bruna Angara. Principalul reeducator, comisarul antimistic, inginer în ateism şi dezminunare, se ivise de după un dulap şi trântise aprig cu palma în lemnul acestuia.

— Unde te trezeşti? mai urlă el o dată.

— Trăiască tovarăşa Ana, izbucni şi reeducabilul, trăiască electricitatea!

Comisarul zâmbea:

— Neadaptat Bostan, este sau nu electricitatea o minune?

În anii lui de vântură-lume, Bostan trăise multe, scăpase din capcane încâlcite, căzuse în picioare de la înălţime, cu toate acestea, cu comisarii noului sens istoric încă nu izbutise să se obişnuiască. Tremura. Şeful răsărit dinaintea sa îi inspira teamă. Îl văzu cum, abia aşezat, se ridică, se îndreaptă spre lampa cu petrol şi-i măreşte fitilul.

— E sau nu o minune? se răsti el din nou la învăţăcel.

Mintea lui Bostan alerga în toate direcţiile: se gândea la lampa asta cu flacăra ei plăpândă ce-l lăsase-n umbră pe comisar, cu lumina ei acum ceva mai mare, dar tot sărăcăcioasă, se gândea şi la ţiganii

excitaţi şi speriaţi de becurile electrice de la hotel, la hidrocentralele nesfârşitei Rusii, la ochii albaştri ai Lenei, la cei la fel de închipuiţi, dar negri ai Angarei, la genele lor lungi, la forţa apei şi la puterea Sovietelor.

— Nu este un miracol, domnule comisar. E ceva firesc.

— Cuum?

Uimirea îl proiectă pe comisar din nou cu palma în dulap. Ochii lui clipeau neobişnuit de iute şi de întrebător. Bostan mai lăsă cu bună ştiinţă câteva secunde să treacă până să deschidă gura. Susţinu că, de vreme ce lumina electrică alungă întunericul nopţii, ea reduce şi aiureala din om. Mai adăugă:

— În felul ăsta nu ni se mai arată atâtea vedenii şi minuni.

— Aha, aha! Da, da. Poate să fie şi asta o variantă, chibzui inginerul în ateism care avea probabil pentru firescul electricităţii o cu totul altă explicaţie. Oricum, faţa lui de cunoscător al sensului istoriei se înseninase. Îi puse lui Bostan câteva întrebări neaşteptate: dacă mai ştie ceva despre ai lui, dacă preferă să lucreze la grădina de legume şi nu la livadă, dacă i-a plăcut vreodată să bea.

— Poate puţin vin, strecură el o ademenire, văzând că celălalt tăgăduieşte şi din gură şi din cap. Vin alb, nu roşu…

Nu-l interesa răspunsul. Se plimba prin încăpere, frecându-şi mâinile şi repetând:

— Aiureală, întuneric, vedenii… Da, da, poate să fie o variantă. Este o variantă.

Se uită apoi la ceas şi bătu vesel cu palma-n masă:

— O mică recapitulare acum, hai! Unde e poarta Raiului?

— Nicăieri! ţâşni răspunsul de elev silitor al lui Bostan.

— Cine călătoreşte în timp?

— Ştiinţa.

— Cine l-a creat pe om?

— Munca!

— Cine stăpâneşte lumea?

— Natura.

— Ce fiinţă cu chip de om zboară prin aer?

— Pilotul.

— Ce ştim despre planeta Pământ?

— Că e rotundă.

— Nu numai! Nu numai. Că a şasea parte a ei este ocupată de…

— Aşa este! Vă mulţumesc că mi-aţi amintit! N-am să mai uit!

— Bine, conchise comisarul şi-i întinse lui Bostan o bucată mare de carton. Acum este ora două şi jumătate noaptea, zise el. Ia această inscripţie şi du-te s-o lipeşti pe uşa sălii de mese ca dimineaţă s-o poată citi toată lumea. N-o mai cerceta, are lipici pe spate. După aceea, poţi să mergi la culcare. Ai să te descurci tu şi pe întuneric. Vom introduce curând lumina electrică şi în Centrul nostru. Mai răspunde o dată corect: ce-i cu a şasea parte din suprafaţa Pământului?

— E ocupată de Puterea Sovietelor, să trăiţi!

Bostan luă bucata de carton, salută şi ieşi. Întunericul îl izbi în faţă ca o pală violentă de vânt. Fu nevoit să se sprijine de tocul uşii. În dreptul acesteia, se mai putea bănui capătul unei raze. Avea de înaintat prin beznă pe coridoare lungi, fără ferestre, avea de urcat şi de coborât scări, de trecut prin interior dintr-un corp de clădire într-altul. Construcţia era sumbră pe dinăuntru şi-n timpul zilei, darmite acum, la mai bine de două ceasuri şi jumătate din noapte. Înainta pipăind pereţii şi clipind des, ca să-şi obişnuiască ochii cu tenebrele. Îşi împingea cu teamă piciorul înainte. Târâşul bocancilor pe piatră producea un ecou ca de fierăstrău. Experienţa lui de pierde-vară care bătuse noaptea, dar desculţ şi sub cerul liber, cele mai întunecoase ulicioare, nu-i era de mare ajutor. Acolo se mai vedea o rază de lună, o stea, se auzea un câine lătrând, o frunză tremurând. Între pereţii Centrului de reeducare a neadaptaţilor ca el la sensul unei istorii care mergea, iată, într-o anume direcţie, de folos îi erau numai cele vreo trei luni de puşcărie îndurate înainte de război, într-un port la Marea Neagră. Atunci se deprinsese puţin cu limbajul ecourilor, cu sunetul zidăriei, al pietrei, cu temperaturile lor.

Coti la stânga, şi iar la stânga, după cum îl sfătuise comisarul peste dezminunare şi după cum socotea şi el că trebuie să meargă drumul, apoi la dreapta. Ţinându-se prea aproape de perete, îşi zgârie tâmpla într-o ieşitură a zidului. Nu întinse mâna ca să-şi dea seama despre ce ar putea fi vorba, ci merse mai departe. Piciorul drept îi lunecă în golul unei trepte, cât pe ce să-l dea grămadă. Mai coborî o treaptă. Erau pesemne mai multe, o scară. Clădirea era plină de scări fără balustradă. Îi veni o idee: se aşeză pe treapta pe care ajunsese şi, pipăind piatra cu palmele, cercetând treptele de mai jos cu picioarele, coborî în şezut treaptă cu treaptă, asemenea copiilor ce învăţă să meargă, până ce nu mai rămase nimic de coborât. Reluarea târşâitului

tălpilor sale pe ciment îi dădu alţi fiori. Dacă rătăcise drumul? Va aştepta până dimineaţă şi va raporta. În definitiv, nu mai era mult până la deşteptare.

Poate că aşa ar fi şi făcut, dacă nu i s-ar fi părut că, pe deasupra capului său, ceva zboară fără zgomot, antrenând doar uşor aerul cu sine. Simţea zborul acesta ori de câte ori se oprea din mers. Dar poate că i se părea… Ridică pancarta cu inscripţia deasupra capului şi aşteptă locului. Simţi îndată că pala de aer dă să-i smulgă cartonul din mână.

Se puse hotărât în mişcare, nemaibăgând în seamă ecoul paşilor care venea târându-se pe urmele lui. Se împiedică de alte trepte. La urcare îi veni mai uşor, se căţără în patru labe.

În capul scării, când se ridică, zări în sfârşit o rază. Grăbi pasul. Ce să răspundă la somaţia plantonului? Sunt un reeducabil? Ce să caute unul ca el noaptea, singur, pe coridoarele întortocheate? Înţelesese de la bun început că fusese pus la încercare. Primele cuvinte rostite, răsunară sinistru, ca într-un cazan imens. Plantonul, un soldat, vru să-l ducă direct la arest. Îi ceru însă să-i arate ce stă scris pe carton. Bostan nu se uită nici acum la inscripţie, în schimb, celălalt citi. Suspină uşurat şi-l lăsă pe intern să treacă mai departe, ajutându-l să găsească şi drumul. Bostan bănuia că pancarta lui cu inscripţia nu avea un rost obişnuit. Însoţit de militar, ajunse în dreptul intrării în sufragerie, unde lipi cartonul pe lemnul uşii. Se dădu apoi trei paşi înapoi şi-i ceru însoţitorului să aducă raza lanternei mai aproape. Citi scrisul mare, dar fără majuscule: „dumnezeu nu există”.

Îl strânse pe soldat de braţ şi-l rugă să-l mai însoţească, cu lumina lui, până la dormitorul numărul 4.

— Mi-ai spus că nu e departe!

— Păi, ce, acu’ ţi-e frică? O iei înainte, la dreapta şi tot aşa. Gura, că sunt plecat pentru tine din post!

IV

Nici cu pancarta înfiptă noaptea în uşa sălii de mese Bostan nu convinse. Şedinţele de dezminunare continuară cu acelaşi inginer în ateism. Acesta se arăta şi nu se prea arăta mulţumit de discipolul său:

— Mă, băiatule, tu eşti isteţ, dar ţie nu-ţi intră citatul, de ce nu-ţi intră?

Bostan făcea promisiuni, înjura citatele, cărţile şi lapsusul, dar,

cu toate că o întâlnise de nenumărate ori, nu-şi dădea seama că şeful voia neapărat să audă de la el povestea cu „socialismul egal puterea Sovietelor plus electrificarea ţării”.

— Nu mă ajută capul, raporta Bostan.

— Trebuie mă, să te ajute, îi replica reeducatorul, la altele cum te ajută?

Îl tocă astfel la cap până în ziua în care neadaptatul, în curs de rapidă readaptare, veni cu o soluţie ce intră în legenda instituţiei pentru mulţi ani. Se punea problema: cum să reacţioneze reeducarea dacă unul din internii din ce în ce mai numeroşi ar fi pretins că vede coborând în curte un înger, nălucirea mistică cea mai la îndemână?…

După câteva zile de repetare a acestei întrebări pe la diverse lecţii, Bostan ceru să iasă la raport. Propuse ca, din momentul în care Centrul de reeducare a tinerilor neadaptaţi la sensul istoriei va fi legat la reţeaua de curent electric, să se tragă dintr-o priză două fire bine izolate, dar libere la capete, până în locul unde s-ar zice că ar fi aterizat arătarea. Capetele sârmelor ar urma să îmbrăţişeze perimetrul cu vedenia.

— Dacă între cele două sârme, se adresa el comisarului, adică între cei doi poli, se va produce o flamă, dar ea nu se va produce, înseamnă că supranaturalul e acolo, conduce curentul şi e cu neputinţă ca el să nu se facă scrum, că aici, vedeţi şi dumneavoastră, e o forţă!… Dar dacă între sârme nu zboară nicio scânteie, înseamnă că nevăzutul nu există, iar aerul care e tot străveziu cum îl ştim, stă la locul lui şi nu curge prin el nicio electricitate.

Comisarul nu se dezminţea: era uimit, dar dădea din cap aprobator, patern, în înţelesul că, iată, acesta este modul în care li se dezvăluie tainele naturii anumitor neadaptaţi.

— Fă un calcul al metrilor de sârmă necesari în medie pentru această intervenţie ca să ştiu cât să trec în referat!

Bostan ceru mai întâi şi obţinu pentru sârmele sale, dreptul de a nu fi perfect paralele.

De trei zile de măsurători prin curţi şi pe ziduri, de nouăsprezece ori doi metri de sârmă întinsă deocamdată prin capul lui avu nevoie apoi pentru proiectul său de preschimbare în fum a oricărei arătări îngereşti în incinta Centrului de reeducare a tinerilor neadaptaţi la sensul istoriei, instituţie subordonată Ministerului Previziunii Sociale. Iar când electricitatea fu într-adevăr introdusă la

reeducabili, nimeni nu-şi mai bătu capul cu punctul în care desenase Bostan prizele. Toată lumea era convinsă că neadaptatul prevăzuse cu exactitate locul şi că acum ele se găseau acolo unde se cuvenea, potrivit vechilor sale schiţe.

* * *

Devenise, fără să vrea, nu atât o legendă, cât o lozincă: primul reeducat, un model de readaptare, un singur om-un singur sens al istoriei, cel dintâi succes major, un fost element, azi cetăţean ş.a.m.d. Era arătat foarte adesea cu degetul, scos în faţa superiorilor picaţi în vizită, pus să arate ce ştie, de la bătut cuie la caligrafie, de la văruitul pomilor la cântatul la vioară. Era fotografiat, obligat să-şi compună propria gazetă de perete, citită de comisar înainte de lipirea ei pe un zid, era însărcinat să înveţe pe dinafară interviul ce avea să apară peste vreo trei luni într-un ziar al tineretului. De îndată ce numărul neadaptaţilor începu să sporească, Bostan fu pus să le facă demonstraţii practice de reeducare, să-i readapteze în fel şi chip.

Când simţi că ei încep să-l urască, nu se afla prea departe de ziua încheierii propriei sale reeducări.

Trecuseră deja trei ani. Trei ani în care, se spunea în discursurile de felicitare finală, Bostan îşi învinsese rătăcirea interioară. Nu se preciza ce soi de rătăcire, în care direcţie şi faţă de ce fel de repere. Buletinul de identitate arăta că reeducatul nu împlinise încă patruzeci de ani, dar el ştia prea bine că de acum îi depăşise. Primi drept cadou un mic geamantan, i se aminti de după-amiaza din salcie şi de fuga sa din taraf. Era cât pe ce să i se dea drumul.

— Să nu-mi daţi drumul, le ceru el, ţineţi-mă! Unde să mă duc? La Bucureşti, spuneţi dumneavoastră? Dar nu am pe nimeni, familie nu, prieteni nici atât. Nu cunosc nicio faţă omenească pe acolo, nici măcar drumul spre braţele de muncă nu-l ştiu…

— Păi, oricum, tot la biroul braţelor de muncă ai să mergi, Bostane, că doar acum trebuie să arăţi că eşti apt, e bine să se vadă asta, nu? Altfel cum?

Se discuta în biroul consilierului sovietic. Alături de acesta, se mai aflau în încăpere doi comisari, între ei, inginerul demistificării. Pereţii erau împodobiţi cu portrete mari de ale supremilor. Aveau aerul că se uită la ei amuzaţi, dar şi cu milă. Cuvintele comisarilor îl descumpăniseră pe Bostan, însă privirile tablourilor îi dădeau încredere. Îndrăzni:

— Dar nu cunosc de la un cap la altul nicio meserie din cele care sunt acum prin lume! Am fost un pierde-vară, sunt un reeducat, nu sunt bun decât de aceste două ocupaţii diametral opuse!

Unul din cei trei bărbaţi din faţa sa încă nu vorbise. Tânăr şi robust, cu un păr de culoarea veveriţei, era tatăl copiilor Andrei Traktorovici şi Sonia Traktorovna. Lui i se spunea Traşka. Se născuse pe la mijlocul anilor ’20, iar taică-său Isaia, înflăcărat de romantismul motorizării ogoarelor din fosta gubernie Riazan, îl botezase simplu, Traktor. Fratele său mai mic se numea Progres. De mai mulţi ani în ţară, Traktor Isaievici vorbea bine românește. Luă cuvântul:

— Cânţi la vioară, asta nu-i meserie?

Bostan stătu o clipă pe gânduri. Nu putea să nege. Pregetă să răspundă:

— Dacă aş putea să vorbesc între patru ochi cu dumneavoastră, domnule…

— Tovarăşe… vru să-l corecteze comisarul, pardon, adică aici, la voi, domnule Traşka Isaievici. Se poate.

Consilierul se obişnuise cu multe, mai greu însă cu *domnule* în loc de *tovarăşe*, obligatoriu pentru reeducabilii care nu puteau fi tovarăşi cu reeducatorii lor. Rămas singur cu rusul, Bostan îi mărturisi acestuia teama că, dacă va ieşi cu vioara în lume, au să-l prindă iar în vreun taraf şi au să-l tragă pe plăci, iar sunetul, la urma urmei sufletul… pardon, suflet nu există, dar conştiinţa lui, are să bântuie pe aiurea şi pe el o să-l împrăştie ca pe ultimul dintre nomazi. Măcar altă dată, când vânturase lumea, ştiuse că e vagabond şi rătăcise cam pe unde-l tăiase pe el capul, fără să se fi putut găsi cineva care să facă din el ce ar fi poftit. O luă de la început, vorbind despre muzica aceea înţepenită pe discuri care face fărâme viaţa omului, dar rusul înţelesese:

— Chiar nu ai pe nimeni?

— Nu.

— Nici adăpost?

— Nici.

Consilierul surâse binevoitor. Se îndreptă spre un dulap şi scoase de acolo o cutie maronie în care Bostan recunoscu îndată profilul unei viori.

— Cunoşti valsul ăsta? fluierând o melodie, roşcovanul deschise cutia.

Aprins de bucurie până în vârful urechilor, Bostan luă instrumentul, îl acordă şi, încet, unduitor, sotto voce, atacă piesa.

— Ăsta-i! tresări Traşka Isaievici.

Plimbându-se de colo-colo, consilierul strălucea de plăcere. Se vedea limpede că se săturase de şedinţe pe ziua aceea, că nu mai avea chef decât de muzică, de poveşti, poate de un păhărel. Îşi aprinse deocamdată o ţigară şi slobozi spre arcuş un fum întrebător:

— Când ai cântat ultima oară, Bostanuşka, valsul ăsta? Merge de parcă l-ai fi zis ieri…

Proaspătul total reeducat căzu puţin pe gânduri, apoi, la risc, povesti cu sinceritate împrejurarea în care executase piesa ultima oară.

— Serios? se miră sincer amuzat Traktor Isaievici. Bine, dar ce căutai tu în portul de la mare?

Violonistul şovăia. Propuse să interpreteze şi alte piese, dar consilierul nu şi nu. Voia un răspuns.

— Dacă nu răspunzi, se încruntă el, nu te mai reţin la reeducare. Îţi dau drumul să te duci înapoi pe malul mării! Fii sincer şi recunoaşte ce căutai şi ce mai făceai pe acolo? spuneai parcă mai înainte că făceai câte ceva! mai cântă o dată valsul şi aminteşte-ţi între timp ce făceai! Dacă nu, te dau afară din reeducare! Horoşo, Bostaniuşa?

Arcuşul mângâie încă o dată strunele pe aceleaşi unde de vals, numai că gândul instrumentistului bătea cu totul alte căi. Rusul fuma mulţumit şi se plimba cu paşi egali. Se oprea din când în când lângă masă şi scutura scrumul într-o scoică mare. Bostan se temea de o capcană, de mărturia lui care i-ar fi putut influenţa pe comisari, pe rusul ăsta mai ales, în aşa fel încât centrul să se descotorosească de el. La urma urmei, îi expirase termenul. Dar nu avea unde să se ducă. Simţise că rusul îi era favorabil şi n-ar fi dorit să-l piardă. Ba dimpotrivă, ar fi făcut orice ca să-l câştige definitiv de partea lui.

Linia melodiei se accelera, se apropia de final. Poate că dacă va fi sincer în dezvăluirea poveştii acestui vals, va avea mai multe şanse, îşi spunea în gând artistul, lăutarul, muzicianul, interpretul, reeducatul, încercând să pună toate silabele acestor substantive care vorbeau despre sine pe notele melodiei.

Nici el nu-şi mai amintea numele exact al valsului.

VI

Cât despre mare, o nimerise anevoie, câţiva ani înainte de război, ba, de cum o văzuse, era cât pe ce să-l arunce în ea nişte cheflii scăpaţi de la o nuntă, iar de-a lungul ţărmului mării, vreme de mai mulţi ani, ce n-a făcut?…

A spart lemne, a tras la vâsle, a întins vele, a împletit parâme, a jucat zaruri, a cărat lăzi şi saci prin port, a topit smoală, a înjurat arăbeşte şi şi-a aşternut culcuşul într-o grotă înaltă, undeva, în pieptul falezei. Urca până acolo din piatră în piatră. Abia încăpea omul între peretele aproape vertical şi hăul de deasupra valurilor. A căptuşit cu iarbă de mare cuibul acela care se strecura vreo trei metri în pantă coborâtoare în roca falezei, îndeajuns ca nici vânturile tari să nu-l prea sâcâie. S-a aprovizionat cu fructe pentru sete şi, de acolo, de sus, dedesubtul lui cu tot vuietul şi spuma valurilor, s-a pornit să creadă că aşteaptă ceva.

Culese viile, bătu nucii, se purtă cu sacaua prin târguri strigând *hăăp*, adică apă, montă ferestrele tribunalului, le spălă pe cele ale jandarmeriei, păzi şi îndemnă măgarii la învârtirea roţilor de scos apa de la zeci de metri adâncime. Iar pe măgari, de mult ce-i urmărise între hulube, cu rotirile lor nesfârşite în jurul fântânilor, îi cunoştea pe toţi după nume, oriunde i-ar fi întâlnit în întreg ţinutul: ăsta-i Zuzuc, ăla Glimboc, dincolo Bulbuc, colo Cioloboc, iar în faţă tropăie Blumfeld.

S-a mai ţinut Bostan şi pe lângă biserici dând cu mătura, rânduind lumânările, dormind în clopotniţe, trăgând clopotul, dar a mai şi scos nămol sărat şi puturos din Techirghiol, l-a închis într-o ulcea cu capac, prinzând să-i trâmbiţeze virtuţile pe la răspântii: că pus pe buric lecuieşte de friguri, ţinut seara pe beregată opreşte bâlbâiala, apoi vindecă de muci, întinereşte toată pielea şi, dat de femei pe pleoape, ba albăstreşte căutătura, ba o înverzeşte, oricum, o ascute. Sute de oale a vândut cu noroi clocit, dar s-a lăsat de negustoria asta la vreme.

Unde mai pui că l-a mai şi îmbătat între timp pe muezin? Dar nu l-a mai putut târî până sus în minaret ca să scoată acela vuietul lui de chemare la rugăciune. Drept care s-a suit chiar el şi a urlat aşa, mai într-o dungă, lungind vocalele a lup flămând peste mahalaua mahomedană, de s-au înspăimântat toţi tătarii şi s-au repezit nu spre geamie ci spre Meca, adică spre mare. Au dat din mâini spre malul celălalt, au ţipat, au plâns, iar au zbierat şi mulţi s-au întors acasă

convinşi că-l văzuseră în larg pe însuşi arhanghelul Djabrail, cu trâmbiţa într-o mână şi cu condeiul în cealaltă, scăpărând cu ele de pe apă şi strălucinând.

Allahu ekber! s-a pornit să strige mai târziu şi muezinul trezit din beţie, dar nemainimerind ora cuvenită rugăciunii. Credincioşii s-au năpustit de data asta drept spre geamie şi, după o straşnică judecată, au hotărât să-l arunce pe muezin cu un vapor de vite peste mare, în Turcia cea laică şi păcătoasă a lui Mustafa Kemal, unde trupul bărbatului nu mai era slăvit de gingăşiile câte unui binecuvântat şi de la Profet lăsat harem, vai, vouă, bărbaţi ai Anatoliei, vouă, vai de voi, vai, vai!…

Şi mai ciopli Bostan P. Bostan capete de Neptuni în vârf de pari, împodobi cu ele intrările în mustării, treieră în adâncul uscatului pe arii, stătu la puşcărie cu bună înţelegere în locul unui cârciumar, se luă cu vânătorii cu dare de mână şi hăitui mistreţii prin grindurile Deltei, l-a muşcat pe acolo un păianjen cu cruce, o moaşă l-a oblojit, o babă l-a descântat, pescarii l-au îmbătat, un popă l-a binecuvântat, s-a înzdrăvenit Bostan de la sine şi a zbierat pe toate uliţele că vine sfârşitul lumii, vânzând Apocalipse când galbene, când liliachii, după hârtia sectei care-l plătea. A mai vândut şi ziare, peşte, gaz, păcură, a tuns oi, a muls capre.

Mai mult însă a zăcut pe stâncile ţărmului ori atârnat cu picioarele în gol, peste pervazul firidei sale de sus, din faleză şi s-a uitat zile întregi la valuri şi la pescăruşi. După ani destui, marea o cunoştea prea bine şi n-ar fi trebuit să se mai simtă atât de furat de ea. Pe ambarcaţiuni mai degrabă mărunte, lunecase pe toate cărările peticului de nord-vest al mării: urcase şi coborâse pe gurile mari, dar şi pe cele mici ale Dunării, şerpuise prin Deltă şi ieşise prin lagune, legase pe apă între ele ostroave neconsemnate de nicio hartă, pătrunsese prin Gura Portiţei, suise pe pâlnia Nistrului, călcase în Insula Şerpilor şi în Carolina. Când se aşeza însă pe stânci, o făcea cu o plăcere nemaiîntâlnită în altă parte. Scuipa în jos şi căuta să vadă care dintre rotocoalele sale de salivă stăruie mai mult pe suprafaţa apei.

Era de înălţime mijlocie, părea robust mai mult din pricina ciolanelor viguroase. Altfel, era slab, dar carnea seacă de pe el se ţinea în nişte aţe şi noduri tari. Dormea de multe ori în grota din faleză, dar, de bună seamă, iarna îşi căuta alte adăposturi. Pe lângă cârciumioarele din jurul portului mai ales, prin podurile acestora şi laolaltă cu lăutarii

venetici, prin acareturi. Vioară îi dădeau uneori tot lăutarii şi-l ascultau cu simpatie. După ce le trecea frica de concurenţă, începeau să-l ţină cu drag pe lângă ei. Nu-i îngăduiau totuşi să cânte în taraf decât dacă pica vioristul mort de beat ori dacă-i năştea nevasta. Îl lăsau nu numai pentru că trăgea bine pe strune, ci şi pentru că nu era altul mai priceput ca Bostan la a cordat viorile, ţambalul, contrabasul, la meşterit prin măruntaiele acordeonului.

— Ăsta aude arcuşul de când e doar fir în coada calului, zisese într-o noapte un staroste lăutăresc, băgându-l pe loc pe Bostan în mă-sa cu toată duioşia şi preţuirea.

* * *

— Du-i stăpânului tău, băiete, nota asta de plată aşa împăturită şi roagă-l s-o citească. Sunt negustorul… Şi clientul mână spartă, strecurându-i ospătarului o monedă, îşi rosti numele.

Stăpânul, un cârciumar mai pricopsit, cu local ce se săltase din rândul cârciumilor de toată mâna, unde rar mai trăgeau marinarii, lăsând locul secunzilor şi căpitanilor, hangiul va să zică sosi la masa clientului său, înfăţişând nota despăturită, cu scrisul negustorului.

Se cunoşteau destul de bine, dar crâşmarului îi plăcea să joace cu unii clienţi roluri la care visa el demult. Se înclină şi deschise gura:

— Plăcerea mea, domnule!

— Spune-mi, rogu-te, începu negustorul, cel de la vioară, mai alb la piele, se întâmplă cumva să nu fie ţigan?

— Se prea întâmplă, mult onorate domn. Cântă rar în bandă, dar cântă bine. Este chiar…

— Mulţumesc. Aş avea gust să-l aud de aproape cum sună, dar numai pe el singur. Ai ceva împotrivă?

— Nimeni, excelenţă, pe o întindere de patru mări şi patru strâmtori, din Pont la Bab el-Mandeb, nu a rostit o mai măgulitoare dorinţă. Sunt bucuros excelenţă, fudul.

— Iar dacă va fi să-mi placă tânărul, reluă clientul, aş vrea să mi-l împrumuţi.

— Fără inventar. Instrumentul, ştiţi…

— Fireşte, am să-i cumpăr o vioară nouă, să-l aud doar că sună cum trebuie.

— Palma!

— S-o batem.

— Ăăă…

— Contract, patroane.

— Fără, rânji acesta la auzul apelativului patroane şi, în cinci minute, i-l trimise pe Bostan într-o cămăruţă bine îngrijită unde pesemne că punea el la cale afacerile mai cu pretenţii.

Bostan sună corespunzător, chiar foarte bine. Negustorul îl puse să se întoarcă, să se răsucească de mai multe ori, să-şi întindă urechile şi să-şi descheie cămaşa. A doua zi la zece, trebuia să se prezinte la baia publică, la unu, la o prăvălie de haine, iar la şapte seara, la casa noului stăpân.

— E bine, încheie acesta, cred că va merge de minune, trebuie să meargă!

Negustorul locuia într-o casă arătoasă, cu stâlpi la cerdacuri, depărtată de la stradă, înconjurată de flori şi copleşită de viţe de tot felul.

Farfurii cu bunătăţi dinaintea lui Bostan, tacâmuri sclipitoare, un pahar de vin.

— Asta şi asta ai de făcut, îi spuse stăpânul. La minutul acela, când vei auzi semnalul, ai înţeles?

— Poruncă!

— Când voi bate eu de două ori… Voi căuta să bat de trei ori, dar mă tem că nu voi izbuti decât de două!

— Mă pricep la zgomote, le voi recunoaşte, îl linişti Bostan.

— Mă! se încruntă boierul şi-i arătă atârnată pe perete o puşcă de vânătoare. Dacă-ţi merge gura… De-aia n-am luat ţigani, ai priceput?

— Nicio grijă, excelenţă, bizuiţi-vă pe mine!

— Şi bagă de seamă! Într-o lună de zile, plec la Famagusta. Am acolo tot ce-i mai bun din ce-i al meu. Te iau cu mine, dacă are să-mi placă.

Tânărul tăcu. După plecarea stăpânului, începu să aştepte. Ochii i se învârtiră prin odaia foarte încăpătoare, pe la icoane, pe la tablouri. Mai cântări din priviri o tabacheră, o vază, speteze de scaune. Servitorii se învârteau prin alte încăperi. Către ora unsprezece, potrivit ordinelor primite, Bostan se strecură sub pat. Era unul cu picioare de lemn foarte înalte, mărginit la capete de tăblii groase de stejar şi acoperit cu o pătură de lână roşie. Dedesubt, anume pentru el, se găsea o cergă pe care să se întindă şi o pernă mică de aşezat sub cap. Luase şi vioara cu sine, o încercă. Acustică destul de bună sub patul acela. Pătura cea

roşie atârna până spre duşumea. Pe acolo, printr-o strungă de trei degete, se furişa dedesubt raza slabă a câtorva lumânări pe care Bostan nu uitase să le învioreze, înainte de a se vârî la cutie.

Continua să aştepte. Vioara suna bine şi pe vals, şi pe polcă, şi pe *Deschide, gropare mormântul*. Către miezul nopţii, i se păru că percepe ceva mişcare şi auzul i se aşternu pe direcţia intrării în casă. Dacă ar fi să i se întâmple vreo nenorocire, din fundătura asta de sub pat, în casă străină, nu avea cum să scape. Ciuli şi mai iepureşte urechea. Se apropiau nişte paşi, nu era vorba însă numai de două picioare. Curând, în încăpere, pătrunse negustorul, uşor de recunoscut după glas, însoţit de un chicotit de femeie. Glăsciorul se speria la tot pasul de semiîntuneric. O dungă mai groasă de lumină pătrunse îndată pe sub pătură. De jos, Bostan nu vedea mare lucru, doar un fel de joc de picioare, doi pantofi bărbăteşti, negri, bine lustruiţi stând cu călcâiele către pat şi doi conduraşi trandafirii orientaţi cu vârfurile drept spre vioară. Alcătuiau o simetrie perfectă, se întrepătrundeau cu grijă: pantoful negru, cel roz, din nou negru şi iar roz. În acest timp se lăsase tăcerea. Curând însă, încălţările se puseră în mişcare, se reuniră pe perechi, ca apoi să revină la alternanţa dinainte. Dar acum, în timp ce conduraşii trandafirii îi arătau lui Bostan călcâiele, boturile lustruite în negru se uitau ţintă la el. De îndată ce se rânduiau în felul ăsta, un pantof mare şi negru între doi trandafirii mai mici, tăcerea curma brusc murmurele. După care se auzea un oftat, picioarele se separau, ca din nou să se împleticească. Până când, cu un chicotit, încălţămintea trandafirie dispăru de-a binelea. Cea neagră rămase ţeapănă pe podea. Chicotul se auzea de undeva, din aer. Se părea că şi pantofii dispăruseră tot în sus. Cei negri se apropiară de pat încet, tot mai mult, ca la un moment dat, să răzbată o bufnitură şi nişte miorlăieli prelung unduite. Cu două pocnete scurte, conduraşii rozalii căzură îndată din văzduh pe covor, unul chiar în dreptul nasului lui Bostan, altul spre gleznele sale. Nici două secunde nu trecură că se auzi o hurducătură grea şi înfundată pe pat, iar unul din pantofii negri dispăru. Nu pentru multă vreme, căci se prăvăli şi el spre mijlocul odăii, secondat de perechea sa. Urmă deasupra o cascadă de foşnete fără cuvinte şi iar începu să plouă din cer cu tot felul de cămăşuţe, dantele, chiloţei, pălăriuţe, apoi fleoşc cu nişte nădragi şi deodată, pătura care atârna mai până jos, se ridică şi se lăsă la loc, suspendată însă acum ceva mai sus şi îngăduindu-i lui Bostan o mai mare vizibilitate. Încă un văl, un

voal, un val translucid, ceva alb şi cu aripile desfăcute, se aşează pe covor ca un fluture tropical. Ar fi vrut să-şi mai încerce o dată vioara, să mai tragă de vreo două ori cu arcuşul, mai ales că se temea că i se aud până sus bătăile inimii, dar se stăpâni. Avea consemn să nu-i dea drumul decât în momentul acela.

Judecând după sporul gemetelor şi după ritmul legănărilor de deasupra, femeia era zveltă, elastică, dezinvoltă, un temperament de planor. Un praf fin îi cădea artistului pe faţă. Cu multă grijă, cu vârful arcuşului, îşi potrivi prin pantaloni erecţia devenită dureroasă. Simţea că se apropie momentul. Sus, se răsufla dezordonat. Răsunară într-adevăr cele două lovituri ale semnalului în tăblia de lemn. Violonistul porni şi el cu arcuşul pe strune încet, apoi din ce în ce mai vânos, limpede şi unduitor: *Valurile Dunării*, urmate de *Valurile Amurului* şi de valsul pe care-l cânta acum în faţa rusului, dar al cărui nume îl uitase.

— Uh, făcu graţia avântată de sus, din norii acţiunii ei, ai, ai, ai!…

Asta-i, îşi zise în gând Bostan, amintindu-şi, alături de oftatul şi de trilurile domnişoarei, numele valsului *Pe colinele Manciuriei*… Pe unde-o fi oare şi Manciuria asta?…

Trecuseră mai bine de doisprezece ani de când îl cântase ultima oară, sub patul acela cu picioare înalte, deasupra cu tânăra femeie exuberantă, aproape eoliană. Îl relua acum şi aici, în biroul consilierului rus şi roşcovan de la Centrul de reeducare şi readaptare a needucaţilor şi neadaptaţilor, adică dracu' ştie pe unde, prin râpele căscate ale continentului, la capătul pustiului, la începutul sensului istoriei.

— Da, gândi cu glas tare şi rusul rezemat de pervazul ferestrei, cântecul ăsta vorbeşte despre Manciuria, ştii unde e Manciuria?

Nu i se răspunse, căci vioara nu terminase a treia reluare a refrenului final. Consilierul continuă fără să mai aştepte:

— E foarte departe, în Extremul Orient. Curge pe acolo Amurul, se duce până la Pacific. E cel mai mare fluviu din acea uriaşă regiune. Venind de acolo spre Riazan, primul mare fluviu e Lena care însă o ia spre Oceanul îngheţat. N-ar fi rău să-ţi intre ca lumea în cap aceste nume: Manciuria, Amur, Lena, vei avea cu siguranţă nevoie de ele.

Începu să se plimbe prin faţa ferestrei. Mai spuse:

— Da, da, vei avea mare nevoie.

Vioara tăcuse. Ea încheiase.

ÎN RUSIA VECHE OGORUL…

O încasasem. Mă preluase ca din zbor însuşi îndrumătorul detaşamentului de pionieri, tovarăşul profesor Bujorel Gh. Trandafirescu-Purpuriş. O palmă şlefuită peste ceafă, vreo trei mai iuţi la spinare, smucituri de urechea stângă înainte şi înapoi, un genunche solid în fund care mă şi săltă de la podea, pentru prima oară în viaţa mea prin această tehnică.

— Nu vă e ruşine?!

Ne era, ce să facem şi încă destul de tare, mai ales mie, când în continuare, tovarăşul m-a suit pe o banchetă ca să mă vadă întregul autobuz. Lăsam în jos capul, dar dânsul mi-l ridica la loc, nu de bărbie cum mi se mai întâmplase altă dată, ci de-a dreptul de vârful nasului. Nu ştiu cum îşi învârtea degetele că mi-l răsucea ca să mă doară rău de tot şi să fiu nevoit să-mi scot mereu batista ca toţi să creadă că plâng de ruşine şi de părere de rău.

De plâns, nu plângeam. Mă simţeam, în schimb tare stingherit de cele întâmplate şi chiar că-mi părea rău. Nu mă putusem abţine totuşi să nu-i spun colegului meu ce mă rugase să-i spun. M-am tot gândit eu o vreme: Să-i spun? Să nu-i spun?… Dar el era mai bun ca mine la tras cu praştia, aşa că, de data asta, trebuia ca eu să-i arăt că sunt mai deştept decât el. I-am spus, de ce să nu-i spun, iar el s-a apucat să urle din răsputeri cuvintele alea necunoscute. Când am sosit împreună la autobuz, el a fost luat în primire mai serios decât mine. L-au făcut măgar, nesimţit, trădător, broscoi, şarpe-n sân. Profesoara de muzică îi ceru lui Stelică să rostească limpede şi cu voce tare ca să audă toată lumea, ce strigase el pe drum.

Noroc cu tov. Purpuriş, cu mâna lui lungă şi palma cât o lopată. Îmi dădu drumul mie din smotocit şi se întinse cât putu mai bine, acoperind gura nebunului. Ăla tocmai şi-o deschisese şi trăgea adânc aer ca să poată zbiera cât mai răspicat acele cuvinte pe care nu le înţelegeam decât eu şi încă vreo câţiva.

— Ar fi trebuit să vă lăsăm în pădure, urlă la noi, roşu de mânie, îndrumătorul detaşamentului de pionieri. Acolo trebuia să vă lăsăm, în fundul pădurii! Să vă mănânce fiarele sălbatice! Uite că se lasă şi seara!

Mă legănam ameţit, pluteam cu mare greutate pe lacul de lacrimi dinăuntrul meu. Nu voiam totuşi să le dau drumul. Mă

înduioşam de mine însumi, închipuindu-mă noaptea, în adânc de codru, cu mistreţi şi balauri adulmecându-mă de aproape şi…

Nu voiam să-mi mai închipui nimic. Voiam să pornească o dată autobuzul, să mă văd la internat, să vină iarna şi să ardă gazele în sobă, iar noi la începutul orei de muzică, să punem la copt în arzător cartofi al căror miros pornea să se simtă de obicei pe la a treia strofă din Imnul Republicii, cam pe la „Înfrăţit va fi veşnic al nostru popor/ cu poporul sovietic eliberator". Doamna de muzică ne înţelegea. Îi spuneam întotdeauna *Doamna.* Ne punea să repetăm prima parte a strofei a treia, iar la „Leninismul ni-e far şi tărie şi-avânt", ne dădea voie să ne avântăm şi să scoatem cartofii copţi. Aveam dreptul să-i şi mâncăm în oră.

— Vocea cântăreţilor, spunea dânsa, se lustruieşte cu ouă crude. Dacă nu avem ou crud, atunci e bun şi un cartof copt.

Şi lua la rândul ei câte unul mai mare, suflând asupra lui, aruncându-l în sus şi prinzându-l, ca să-l mai răcească. Îl curăţa şi-l dădea cu sare. Aducea anume pentru noi de acasă sarea într-un flacon de medicamente. Cel mai bun la muzică în acea zi căpăta cartoful cel mare. Pentru viaţa noastră de internişti, cu mese la ore fixe şi porţii la fel, nimic nu putea avea un gust mai bun ca bruma aceea de sare pe un cartof aburind, pus la copt de noi înşine.

Nu voiam decât atât: să vină iarna şi zăpada. Blestemam luna septembrie cu excursiile ei la pădure, dorindu-mi să rămână uitată povestea asta cu tot ce strigase zăpăcitul de Stelică. Nici nu începuse bine anul şcolar, nici nu ne adunaserăm noi ca lumea care de pe unde la internatul nostru, că se şi hotărâse să mergem în excursie de o zi la pădure, în afara oraşului. După o zi întreagă de dat de-a dura pe iarbă, de zgârieturi prin tufe, de lecţii despre ciuperci pe care nu le găseam niciodată, după conserve, apă rece, mingi sparte, mere pădureţe, ba chiar şi câte o încăierare, către sfârşitul după-amiezii, profesorii, din fluiere de arbitri, anunţau ascuţit adunarea. Autobuzele ne aşteptau pentru întoarcere. Mergeam cu prietenul ăsta al meu, aşa zăpăcit cum era el şi mai este şi astăzi şi tocmai eram gata să ieşim din poiană şi să o cotim pe drumeagul nisipos care, printre arborii din margine, ducea la şosea. Elevii din clasele mari se găseau undeva departe, în spate, glumind cu profesorii. Alţii însă ne-o luaseră înainte. Oricum, nu se afla nimeni în jurul nostru. Ne-au ajuns atunci din urmă două fete mai mari decât noi, la vreo treişpe-paişpe ani, râzând şi vorbind ungureşte.

— Râd de tine, făcea Stelică.

— Ba de tine.

Nu erau din şcoala noastră. Dând-o pe româneşte, ne-au întrebat dacă nu cumva ne-am rătăcit şi dacă vrem ca ele să ne ajute. Stelică a mormăit ceva, iar eu am făcut nu din cap. Încă mai dădeam din cap, când el s-a oprit din mormăit:

— Da' ce, noi suntem proşti să nu ştim pe unde-i drumul? Cum se zice ungureşte vino-ncoace să ne f...?

— Termină, măi!

— Hai, zi o dată, că un cuvânt tot îl ştiu, pe ăla principal. Cum se zice vino-ncoa'?

— Gyere ide.

Şi numai ce-l aud pe Stelică al meu urlând în urma fetelor care tocmai coteau pe drumul de nisip:

— Gyere ide baszni! Gyere ide baszni!

— Istenem! Szüsz Mária! ţipau fetele, rupând-o straşnic la fugă.

— Gyere ide baszni, zbiera şi Stelică al meu ca din gură de şarpe, gyere ide...

— Mai încet, l-am rugat eu văzându-l cât era de pornit şi neştiind ce să-i spun altceva. Mai încet, măi, că ne aud colegii!

— Gyere ide Piroska! urla el înainte, aducându-şi brusc aminte numele unguresc al Scufiţei Roşii.

Numai că şi pe Scufiţa asta o chema la el cu aceeaşi intenţie: *baszni.*

Odată ajunşi la asfalt, la autobuze, ne-au înşfăcat nişte mâini, nici nu mai ştiu ale cui, dar care ne aşteptau dinainte şi ne-au azvârlit în maşină. După corecţia încasată şi după ce înţepăturile fierbinţi din urechi au prins să se mai împuţineze, am înţeles că unguroaicele înalte şi slabe de pe drum ne-o luaseră înainte şi ne pârâseră.

— N-am să te mai fac pionier! ţipa la mine trăgându-mă de freză, tov. Îndrumător al detaşamentului, n-o să te mai fac om! De ăsta (şi bătea cu degetul în căpăţâna lui Stelică), de ăsta nu-mi pasă, dar tu erai un element bun la geografie!

Ne preda geografia regiunii şi a raionului. Am aflat că pe băieţii mai mari îi învăţa chiar şi geografia Saharei şi a Mexicului. Dar nu harta Africii ori a Americii avea acum însemnătate, ci ameninţarea ce-mi fusese azvârlită drept în faţă, cum că n-am să văd niciodată la gât cravata roşie. O purtau ţanţoşi mulţi colegi cu aerul că nu-i poate

atinge niciun deochi, nicio epidemie, iar eu să rămân în afara acestei ocrotiri, în calea tuturor răutăţilor?…

Când am ajuns la internat, mi se părea că mă doare capul. M-o fi durut el sau doar mi-o fi vâjâit, important e că, vreo două săptămâni după excursie, toată lumea mă privea strâmb. Glasurile dascălilor sunau ameninţător. Numai Doamna de muzică surâdea. Mi-a pus un deget pe o tâmplă. Chiar dumneaei, câteva zile mai târziu, m-a luat pe mine şi pe Stelică, conducându-ne la etajul doi, în cabinetul de geografie. Ne aştepta tov. Purpuriş. Ne-a obligat să stăm jos şi să luăm ceva de scris:

— Scrieţi: *Declaraţie*. După care lăsaţi un rând liber, tu, Stelache, treci acolo ce ai strigat prin pădure, iar tu, ce l-ai învăţat să strige. E clar?

— Da, am răspuns de frică amândoi deşi foarte clar nu prea era.

Stelică începu să se foiască. Învârtea creionul când spre dreapta, când spre stânga, iar la un moment dat, dădu să-i roadă capătul neascuţit.

— Ce-i cu tine, interveni Geografie, ce ai?

— Nu mai ţin minte ce am strigat, răspunse prietenul meu, rozându-şi de-a binelea unghia de la arătătorul mâinii drepte.

— Aminteşte-i tu! mă îndemnă profu.l

O lumină foarte aurie mi se înălţă atunci înaintea frunţii:

— Nici eu nu mai ţin minte, am zis şi m-am ridicat fără să vreau în picioare.

— Stai jos, mă, copile, cum de nu-ţi mai aminteşti, concentrează-te!

— Ce e aia, tovarăşu' profesor, *concentrează-te*?

— Să-ţi aduci aminte fix!

Eu nu şi nu. Firește că ştiam ce-l învăţasem pe Stelică să zbiere, dar nu voiam să mă mai fac de ruşine, orice ar fi fost.

— Spune, măi, copile, că scriu eu: mă întorceam prin pădure şi l-am învăţat pe colegul meu să strige… *gyere ide*… şi se uită adânc în ochii doamnei de muzică. Ea zâmbea şi bătea din gene. Bătea des.

— Spun eu mai departe, sări Stelică.

— Taci măi din gură că tu nu meriţi să fii făcut pionier! Să spună ăsta! Zi-i dragă: *Gyere…*

După acest *gyere*, nu numai că s-a uitat în ochii Muzicuţei, cum îi mai ziceam noi Doamnei, ci a şi prins-o de mână.

— Uite, mă încurajă profesorul, îţi scriu eu declaraţia, tu gândeşte-te şi dictează!

Am început: *În primele mele rânduri ale micii mele declaraţii, pot să declarez…*

— Să declar, mă corectă cu blândeţe Doamna.

Era întotdeauna atât de parfumată, că o dată puţin a lipsit să nu-mi suflu nasul în mănuşa ei lăsată pe catedră.

…să declar că nu mai ţin minte ce i-am spus lui elevul Stelian, pentru că eu am vrut să uit tot ce s-a întâmplat, iar dacă nu aş fi uitat, tot n-aş fi spus, fiindcă vreau să nu se mai întâmple niciodată.

— E bine şi atât, zise profesorul, în timp ce scria. Trebuie să mai adăugăm aici*:* dată astăzi, 10 octombrie, drept care semnez. Ia iscăleşte tu, măi, viitor pionier, aici şi-mi întinse coala şi stiloul.

Peste câteva zile împlineam nouă ani. Ultimele cuvinte ale profesorului Trandafirescu îmi luaseră o piatră grea de pe suflet. Eram convins acum că voi intra în rândurile detaşamentului. Alţi copii de vârsta mea purtau la gât cravata roşie de cel puţin un trimestru şi o vacanţă de vară. Doream să mă regăsesc printre ei nu neapărat de dragul acelui roşu de pânză care la unii era atât de unsuros încât părea de mătase… Nu. Simţeam eu însă că purtătorii ei răceau mai rar sau chiar deloc şi că primeau mai des bilete de voie ca să poată ieşi din internat. Nu făceau mare lucru, mergeau la gară să se uite la trenuri. Le mirosea a vacanţă. Acolo, pe pasarela arcuită pe deasupra şinelor, aplecaţi peste balustradă, numărau vagoanele fiecărei garnituri. Visam şi eu să văd mai des trenul care mă ducea acasă, spre nord, aproape de frontiera de la care îl învăţasem pe *gyiere ide* şi celelalte.

Până la tren însă, pot să spun că, după declaraţia din cabinetul de geografie, dojenit şi urecheat pentru cele întâmplate în excursie nu mai era decât Stelică. Mie mi se vorbea rar ca să pricep mai bine ca un băiat care tocmai îşi îndreaptă comportamentul, merită o atenţie aparte. Iar într-o bună zi, mi s-a dat de învăţat pe de rost chiar şi o poezie: cinci strofe a câte patru versuri fiecare. Deloc grea. Într-o după-amiază aproape că o şi învăţasem. Seara am putut să mă închid deja într-o cabină de veceu şi s-o recit cu voce scăzută.

— Ocupat! am strigat la repezeală, dându-mi într-un târziu seama că cineva bătea insistent în uşă.

— Mă, tu ai zis înainte altceva! Ia ieşi de acolo să te văd care eşti!

După voce, era un băiat din clasele mari. Bătea în uşă din ce în ce mai tare. De frică, până la urmă am ieşit.

— Tot tu, mă, puştiulică? Stăteai pe oală, şi strigai după unguroaice, ai?… Ia să văd cu ce te ştergi tu la fund!

Mi-a confiscat foaia cu poezia. Era într-adevăr un băiat dintr-a unsprezecea. S-a închis pe dinăuntru şi, cu glasul lui ăla gros, s-a apucat să citească şi să râdă tare: *Hă-hă,* făcea, *mamă, mamă!* Între strofa a treia şi a patra, de râs, a tras şi câteva bombe. Rămăsesem înţepenit locului în faţa acelei uşi de closet. Un pas nu puteam să fac, trebuia să-mi recapăt poezia, poate că încă nu ştiam foarte bine textul. Recunosc că băiatul dinăuntru care râdea şi aşa mai departe, m-a ajutat, să o reţin, citind-o cu voce tare. Am fost extrem de atent. Îmi dădeam seama că bucata de hârtie poate oricând să o ia la vale pe canal. Când am auzit zgomotul apei trase, nici n-am avut timp să fug.

— Ce faci, cocoşel? Tragi cu urechea, spionezi? Ai învăţat poezia?

— Da.

— Bravo! Ia să vii tu să ne-o reciţi şi nouă, băieţilor dintr-a unsprezecea!

M-am prins de clanţa uşii de la toaletă şi m-am pornit să urlu. Ştiam acum poezia pe dinafară, dar nu voiam s-o afle nimeni. Liceanul trăgea de mine, dădea să-mi astupe gura, dar nici eu nu mă lăsam: zbieram şi mai ascuţit.

Din mâinile lui, m-a scos însuşi Geografie, făcându-i ăluia mare tot felul de semne în direcţia capului. Pe mine m-a dus în sala de muzică.

— Am învăţat poezia, i-am spus recunoscător.

— Unde-i textul?

— S-a şters ăla cu toată pagina.

— Cum?

— Da, cu toată. Murmuram încet în cabină să nu mă audă nimeni, când…

— Bine, bine. Ia murmură acuma mai tare să te aud eu!

Am recitat răspicat şi corect până la capăt. Mi-am dat seama că-i pare bine. Mi-a explicat care cuvinte trebuie să iasă mai apăsat şi m-a întrebat dacă ştiu să cânt. Avea de gând să mă facă într-adevăr pionier de 7 Noiembrie, şi, pe lângă poezie, un cântec s-ar fi potrivit de minune cu acea serbare.

— Ştiu, mai ales la pian, mai bine refrenul decât restul, de la *Trandafir de la Moldova* de Ionel Fernic.

— Care Fernic? Ăsta-i cântec din popor!

— Aşa m-a învăţat compozitorul Mardare.

— Mar… cum?

— Dânsul e atât compozitor cât şi procuror, e prieten cu unchiul…

Se uita la mine cu toată mirarea dintr-însul, nu numai ca Bujorel Purpuriş, ci şi ca Gh. Trandafirescu.

„În numele meu, ne spusese adesea, regăsiţi de trei ori culoarea roşie a drapelului şi a cravatei: bujorul, trandafirul şi purpura". Numai urma de Gheorghe rămânea mai necolorată. Cu o voce mai slabă, poate tocmai cu această urmă mai palidă, îmi arătă pianul:

— Ia treci acolo şi încearcă!

Nu exista niciun fel de prietenie între mine şi pian. Mama crezuse că am ureche muzicală ori că aş putea să mi-o câştig pe parcurs, tot crescând şi înaintând în învăţătură, aşa că mă dusese la acel domn, compozitor şi procuror în oraşul nostru, prieten al unchiului. A bătut mai întâi el cu o cheie în mobila uriaşă a pianului şi m-a pus să dau şi eu aceleaşi lovituri, la fel de lungi şi cu aceleaşi pauze. Nu mi-au ieşit decât vreo trei. Mama l-a tot rugat. Compozitorul m-a luat la câteva încercări, m-a chinuit cu exerciţii simple dintr-o carte de Beyer, iar apoi m-a trecut brusc la *Haţegana* şi la *Trandafir de la Moldova*. Ultima mi-a plăcut mai mult. Mi-a povestit că a inventat-o un aviator, Ionel Fernic. Învăţasem toate clapele melodiei de la mâna dreaptă fără probleme, dar mâna stângă nu voia în niciun chip să bată altceva decât bătea dreapta, pentru că nici eu, la cap, nu înţelegeam de ce trebuie să se facă aşa. Procurorul şi-a dat seama că mă chinuiam şi i-a explicat mamei să nu mă mai aducă. Mi-a rămas însă de la dânsul refrenul acela frumos*: de de re, mi, fa, mi, re, de / fa, mi, re, de re, mi, fa, mi…*

Pe acesta i l-am cântat şi tovarăşului Purpuriş.

— Unde-i acompaniamentul? m-a întrebat el.

— Aici, i-am răspuns arătându-i mâna stângă, dar nu ştiu de ce nu merge. Nu a mers niciodată.

— Lasă, bine că ştii poezia. S-o spui tare şi clar!

De 7 Noiembrie, într-o zi de joi, îndată după masa de prânz, întregul detaşament de pionieri se adunase în sala de muzică. În

primele rânduri de bănci – profesorii noştri. În faţa lor stăteau îndrumătorul detaşamentului şi dirijoarea echipei de sunet, Doamna de muzică. Era îmbrăcată în alb. Venea din direcţia dânsei, cale de mai bine de trei metri, un izvor de parfum care trecea pe lângă toboşar, îi ocolea pe gornist şi pe purtătorii de clopoţei şi ajungea exact la mine. Legăna în aer nişte mănuşi. În dreapta mea, gazul metan sâsâia continuu în soba de teracotă verde, iar în spate, mare cât un căpcăun, zăcea pe labele sale pianul lucitor şi negru. Deasupra mea se apleca un drapel foarte roşu. Mă gândeam la numele de trei ori colorat în roşu al îndrumătorului nostru, tov. Bujorel Gh. Trandafirescu-Purpuriş, zăream cum un ciorap bej cu elasticul slăbit îmi curge peste pantoful drept maro şi bine lustruit şi auzeam din stânga explodând goarna, toba şi zurgălăii, odată cu aplauzele sălii. Nu mai aveam de ales: urmau să mă facă pionier din cauza acelei declaraţii, iar eu trebuia să slobod poezia. Nu mai ţipasem niciodată până atunci în faţa unei adunări puse pe ascultat. Nici măcar în pădure. Eu doar şoptisem. Din toţi rărunchii zbierase Stelică.

Acolo însă, în sala de muzică, pe 7 Noiembrie, a trebuit să pornesc tare: „În Rusia veche ogorul/ al boierilor era! / În zadar muncea poporul, / frig şi foame el răbda!” Vocea mi se ascuţea din ce în ce mai mult. Nu puteam să mă opresc. Îi dădeam înainte cu Lenin care venea ca un fulger peste noapte şi lovea în nedreptăţi. Avansam, înţelegând ritmul şi stridenţele glasului din nişte ecouri mărunte, cadenţate care nu se întorceau asupra mea din pereţii sălii, ci de undeva din spate, de parcă o unghie nevăzută ar fi ciupit uşor corzile din adâncul pianului, cu bătaia întotdeauna pe prima silabă, ca în cuvintele limbii ungureşti împrăştiate la întâmplare: *Gyere ide, gyere ide… Piroskám… Angyalom… Csillagom.*

CAFEAUA MARILOR DESCOPERIRI

Până nu demult, n-aş fi crezut că poate exista vreo înrudire între Vasco da Gama şi mine, între Portugalia zorilor marii navigaţii europene şi ţinuta mea timidă în faţa lumii. Portugalia sub ochii căreia se înălţa oceanul, eu, ieşit la larg, cu urechile ciulite şi nările în vânt. Pe la doisprezece ani, nu mai vedeam deloc de vreo patru anotimpuri şi prinsesem a deveni conştient de asta, cu toate că cele dimprejur mi se arătau aproape la fel ca înainte, atâta doar că nu se mişcau din loc,

rămâneau înţepenite unde le lăsasem. Unele ghivece de flori de pe pervazuri dispăruseră, mie însă mi se arătau acolo aceleaşi muşcate roz şi purpurii. Devenisem conştient, adică pricepeam că era cazul ca şi pe stradă să mă deplasez singur. Vasile Fernea, educatorul clasei mele, a VI-a B, profesorul care se ocupa de programul nostru din internat după-amiază, mă şi avertizase:

— Te iei şi te duci singur până la Biblioteca Braille şi-mi aduci de acolo volumele III şi IV din *Cei trei muschetari*, ai înţeles? Dar să nu te ducă Gyuri, mergi singur şi-mi aduci cărţile!

— Vi le-aduc.

Fernea, ca mai toţi dascălii şcolii pentru orbi din Cluj, ştia că cel mai greu este să-l faci pe un copil, pe un tânăr fără vedere să devină independent în afara mediului său contingent de viaţă, să-l determini să-şi înfrângă teama, să nu recurgă mereu la însoţitori. Zis şi făcut. Am pornit-o spre bibliotecă. Avea şi şcoala una, dar nu deţinea Muschetarii. Cealaltă se găsea la cale de patru străzi, altfel spus, aveam tot atâtea traversări în faţa mea: strada Tellmann, strada Reşiţa, foarte înguste amândouă, apoi două străzi cu semafor care încadrau parcul Catedralei Ortodoxe. După a patra, odată traversată, făceam la dreapta şi, la aproape două sute de paşi atent număraţi la început, la semne numai de mine ştiute mai târziu, dădeam cu piciorul de cele trei trepte ce conduceau la uşa Bibliotecii şi a Clubului Braille.

Iau eu vă să zică cele două volume mari, groase cât servietele diplomat. În total, în braille, romanul avea vreo zece la fel. În aiureala mea, nu-mi luasem nicio plasă şi nici Fernea nu mă sfătuise s-o fac. Portăreasa îmi propusese un baston alb, dar eu, ca şi alţii de fapt, gândind că bastonul e o reclamă proastă, am pretins că nu am nevoie de el şi am fost lăsat în pace. La circulaţia firavă de atunci nici nu era de mirare. Noroc că nu aveam cu mine bastonul, m-ar fi încurcat, fiindcă cele două tomuri cartonate le-am luat sub fiecare braţ şi hai cititorule îndărăt să-i arăţi dascălului cât eşti de descurcăreţ. „Vezi că te urmăresc", îmi spusese Fernea la plecare. El nu ştia că eu ştiu, dar eu ştiam că nu mă va urmări. Era musai ca Muschetarii să fie aduşi şi gata. Am luat-o încet înapoi, trecând de cele două semafoare şi înaintând foarte prudent. Un cetăţean căruia i-am sărit pesemne în ochi, mi s-a alăturat.

— Ce duci acolo, cărţi, nu?

— Da, sigur că da, cărţi.

— Şi vă dă voie să le citiţi? Mă luase de un braţ şi mă conducea cu grijă.

— Da, cum să nu, sunt *Cei trei muschetari*, o carte foarte bună!

Omul m-a bătut pe umăr, a râs uşor, m-a mângâiat pe creştet, m-a luat din nou de braţ.

— Ehei, sărmanii de voi, a suspinat dânsul, bine că vă lasă, chiar dacă vă spun că-i altceva… (nu pricepeam nimic). Cărţi aşa de mari nu-s decât Vechiul Testament şi Noul Testament, aşa să ştii. Când o să citeşti pe punctele voastre, o să afli şi tu cine a făcut lumea, da, da, şi pe tine, şi pe mine… Şi cine le face oamenilor ochi, dacă se duc la El…

Pe o ureche îmi intra şi căutam să nu-mi iasă pe cealaltă, să rămână în cap toate vorbele astea, Vechiul, Noul, Testa…

Lui Fernea am reuşit să-i mărturisesc limpede, deşi era cât pe ce să uit cuvântul nemaiauzit *Testament*.

— Unul vechi şi unul nou, tovarăşu', aşa a zis.

— Aşa şi e, să ştii.

Muschetarii m-au făcut să uit de Testamente şi să ajung să pricep ce erau ele de fapt mult mai târziu. Iar de ieşit singur pe stradă în Cluj nu am mai ieşit preţ de patru ani. Îndrăznisem o dată, arătasem că pot, că nu mă tem, adusesem cărţile ca dovadă, ce mai!

Dar tocmai împlinisem şaisprezece ani şi, în acea toamnă, citisem poezie la Cenaclul liceenilor Lucian Blaga. De fapt, mi le citise Ion Cristofor, cu forţa, mă văzuse cu dactilogramele în mână, se nimerise chiar în stânga mea, îmi luase hârtiile şi, după vreo ochire de a lui, numai ce-l aud:

— Ia ascultaţi aici!

Au avut ecou puternic poemele mele pline de metafore scânteietoare şi de neologisme de prin biologie, s-au minunat cu toţii, unii, sunt convins şi astăzi de asta, se uitau la mine ca la o maimuţă, ca la ceva care o fi picat acolo din luna întunecată, dar care, în realitate, nu există…

Aşa şi la cofetărie. Încumetându-mă eu, poet citit în public de Cristofor, să cercetez Clujul de unul singur, am hotărât să ajung la cofetăria Trei iepuraşi. Era pe lângă magazinul Sora, în capătul dinspre piaţa cu statuia lui Matei Corvin a bulevardului Lenin, pe dreapta cum mergeai către cal. În piaţa aceea se face o intersecţie mare, Lenin se continua atunci cu 30 decembrie. Traversez eu singur piaţa, luându-mă după ceilalţi pietoni şi aştept o groază la semafor ca să mă

întorc pe Lenin. Astfel chibzuia capul meu: mai întâi îmi dovedesc că pot să traversez o intersecţie importantă, abia apoi merg la ţinta propusă. Mă întorc, iată, şi, din colţ, încep să adulmec cu grijă. În aer se insinua ceva – ceva, dar trebuia să înaintez. Mai fac vreo sută de paşi şi devine clar: se apropia cofetăria. Şerpuia înspre mine, mă lua de ochiul pineal, mă trăgea de genele lui, mi le lungea.

Mă prelingeam mai degrabă eu înspre ea, dar aşa simţeam, că-mi vine şi ea în întâmpinare. Mireasma de cafea mă conducea ca pe Tezeu firul. De jur-împrejur labirintul de zgomote al oraşului. Nasul meu, exersat în multe, nările de ogar, deveneau tot mai sigure. Încă zece paşi. Dar de ce tocmai la Trei iepuraşi? Ei bine, aici, pe la paisprezece ani de data asta, ajunsesem cu prietenul Gyuri şi cu Ionel. Noi ăştia doi eram orbi, dar Gyuri putea fi ţinut de semivăzător. De obicei, însoţiţi de astfel de colegi ieşeam noi ceilalţi în oraş, ne conduceau, câte unul agăţat de fiecare braţ al ghidului, ne cam păzeau, aveau instinctul educat în şcoală al asistării altuia. Prima oară am băut cu băieţii o cafea şi am mâncat, dintr-un pahar, piure de castane. A doua oară însă, eu cu Ionel aşteptăm la masă, iar Gyuri se întoarce de undeva şi ne face rost de un clinchet. Pune ceva pe masă după care… după care… Se înalţă de acolo, din faţa noastră, un parfum, o pişcătură plăcută a porilor din nări, un abur insidios, amăgitor şi ameţitor, de nemărturisit.

— Coniac, face Gyuri.

— Iai, face Ionel.

Era foarte puţin, ne-a pus câte un deget culcat pe fundul paharului, dar a fost o după-amiază de vineri de neuitat… Să zic iniţiatică? Uite că zic!

Cofetăriile comunismului, o vreme îndelungată pare-se, serveau alcool, se şi fuma înăuntru, iar copiii şi mamele savurau prăjituri. Ţin minte ce jale a fost în Clujul studenţesc când s-a interzis fumatul la parterul cofetăriei Arizona, păstrându-se tradiţia doar la etaj.

Dar cum zic: vin eu de unul singur pâş-pâş, uşa celor Trei iepuraşi se deschide, o mămică şi copilul ies, doamna mă îmbie „poftiţi”, eu poftesc înăuntru şi, „vak szerenese”, cum spune-o vorbă ungurească, masa din stânga, în imediata apropiere, e liberă. Mă aşez. Nourul de cafea mă învăluie, inima bate, nourul se face tot mai des, îngreuiat de fumul de ţigară şi de aburul de coniac. Nu voiam decât o cafea, poate două. Popasul pe acel scaun, la masa aceea, sub

îmbrăţişarea stupefiantă a cafelei de care nu aveam nevoie decât pentru a-mi demonstra mie însumi că mi-s în stare să strâng în pumn un bob de libertate, era ţinta absolută. Aştept. Dintr-odată, îmi amintesc cu groază că Gyuri aducea cafelele şi piureul de castane de la un ghişeu, de undeva din sală. Şi aştept. O moară puternică se apucă să vâjâie, un val de cafea proaspăt măcinată inundă ţărmurile minţii mele, fluxul ajunge pe vârful limbii, papilele îmi înfloresc. Mă foiesc. Aud o voce argintie:

— Cu ce doriţi să vă servesc?

— Eu, ştiţi, o cafea, mă reped când nu mă mai aşteptam la nimic milostiv.

— Te-am speriat, întreabă fata, la ce te gândeai?

— Ăăă…

N-am fost în stare să răspund. Aş fi vrut să tocmai planul ăsta-l făcusem, să spun că am fost la cenaclu şi că am citit, că am avut audienţă mare, succes, că scriu, compun poeziile în cap, abia apoi le bat la maşină… La maşina dactilo, singur, numai din capul meu…

— Să-ţi pun zahăr în cafea, vrei?

— Nu, să vedeţi, eu…

— Ţi-am pus deja, cum te cheamă?

Am gândit la turaţie mare: ai mei îmi spun Radu, aici nu mai sunt copilul familiei, să zic Sergiu, e mai… mai cosmopolit. Şi mă pronunţ:

— Sergiu.

— Să ţin minte. N-avem voie să stăm de vorbă mult cu clienţii, să-ntreb dacă şi-n cazul tău.

A revenit. Avea o permisie de cinci minute cu mine la masă cât să mă ajute la băut cafeaua, adică dacă am nevoie de ceva, să-i zic. O chema Angi. Mi-a spus că locuieşte în apropiere în gazdă, dar stă singură, fără probleme, că e din Mera şi că are douăzeci şi doi de ani. După care m-a întrebat:

— V-a dat drumul astăzi de la azil? Ştiu unde e, pot să vin să te iau în oraş.

Asta cu azilul m-a supărat atât de tare că am fiert brusc şi am dat în clocot c-un discurs despre şcolire, despre cum învăţăm noi, cât de multe ştim… Eu, de exemplu, bat şi la maşină. Nu a mai avut răbdare.

— Dacă ai nevoie să te duc la uşă când pleci, să ridici mâna,

bine? Angi, nu uita, de la Mera.

Întors la internat, eram atât de fericit că vorbisem cu o domnişoară din lume că niciun vis nu mi se părea mai tare ca amintirea asta.

— Şi spui că ţi-a zis că locuieşte singură? m-a întrebat profesorul de sport.

— Da, dar a zis că noi stăm într-un azil şi…

— Lasă-l mă, dracului de azil, mai du-te pe la ea şi cere-i să-ţi arate unde locuieşte, că dacă nu, mă duc eu!

— Cum să mă duc, tovarăşu', doar n-o s-o deranjez…

Cristofor mi-a explicat tâlcul vorbelor ei şi a râs de mine prietenește. A zâmbit şi ea, dar şase ani mai târziu.

Studenţeam la Bucureşti, mă oprisem la Cluj pe la prieteni, ne învârteam tot în zona centrală, în jurul statuii lui Corvin, la căminul Avram Iancu, la Librăria Universităţii, la Arizona, la Facultatea de filosofie. Aşteptam nişte prieteni în pasajul acoperit de la colţul bulevardului Lenin, lângă Muzeul de istorie, oarecum vizavi de Trei iepuraşi. Cineva m-a bătut pe umăr şi i-a cerut unui copil să se oprească.

— Sunt Angi, de la cofetărie, mă mai ţii minte?

Cred că ne-am şi sărutat, obiceiul pământului pe care între timp îl deprinsesem. Era cu băieţelul ei de trei ani. Ne-am amintit întâlnirea de la Iepuraşi cu prima mea cafea băută independent, cu zahărul ei, cu ce mi-a spus ăl de educaţie fizică aflând că ea îmi mărturisise că locuieşte singură.

— Da, mi-a părut rău că n-ai înţeles. Erai aşa de drăguţ şi de cum să zic ca să nu te supăr, fragil, da, fragil. Mă gândeam că pot să fac ceva frumos pentru tine… Dar tu.

— N-am priceput nimic.

— Tare m-am mirat. Dar mai ţii minte ce mi-ai povestit?

Nu mai ştiam, ameţisem când pomenise de azil. Cică mă apucasem să-i vorbesc de faptul că noi învăţăm şi citim la azilul ăla, că, uite, pot să descriu aventura lui Vasco da Gama pe mare… A pornit din…

— Am plâns puţin în seara aia, îmi spuse, mai mult pentru tine decât pentru mine. Dar vezi că n-am uitat de Vasco da Gama? M-am şi interesat dup-aia cine a fost. Ai fi avut tot timpul să-mi povesteşti despre el.

— Ştii, mai rămân în Cluj trei zile, ce-ai zice?…
— Petrecere frumoasă, mi-a părut bine, la revedere. Hai Bibi!

OZN-UL ŞI REPUBLICA

Eram năucit. Ieşisem în curtea internatului ca să urmăresc. Ei da, inefabilul! Căci nu ştia nimeni ce putea să fie. Plutea sus, pesemne la înălţime foarte mare, strălucea ca argintul, iar lumea sublunară, vasăzică tot Clujul acelei după-amiezi de 19 octombrie 1973, cu ochii la cer şi cu mintea în valurile excitaţiei, alerga în zigzag, după cum i se părea lui, la sol, că se clatină argintul văzduhului. Arăta ca o minge, ca o bomboană în staniol, ca un cap de femeie, emitea raze ca o poartă a Raiului, ca un înger, ca o spărtură în crusta comunismului.

De fapt, nimeni nu avea habar ce să facă. Circulaţia fie că se oprise, fie că se încurcase de-a binelea, oricum, n-ar mai fi folosit la nimic. La fel s-ar fi comportat oamenii şi dacă ar fi aterizat între ei un arhanghel, ţinându-i la distanţă cu raza spadei sale. Un coleg care se holba de minute bune, s-a apropiat de mine şi, înfigându-şi mai hotărât vârful nasului în minunea suspendată în stratosferă, mi-a declamat la ureche cel mai sincer şi mai cuprinzător compliment pe care un oltean îl poate rosti la adresa a ceva ce-l tulbură a admirare:

— A dracu’ farfuria asta, e dată-n mă-sa!

Am crescut o viaţă prin internate şcolare. Nu, nu ca o plantă ornamentală, mai degrabă ca o buruiană rătăcită, înflorind pe neaşteptate, când de Sfântul Andrei, când de 1 Mai, când de începutul trimestrului. Ei bine, eu, aşadar, sălbăticiune de-a rezervaţiei, mă înfăţişez în holul de la poarta şcolii şi cer să mi se dea drumul. Bilet de voie nu aveam, aşa cum ceilalţi compatrioţi nu aveau paşaport. Nu stătea scris acolo, pe un petecel de hârtie că elevul, nu cetăţeanul, Ruba Sergiu Radu are voie în largul Clujului, e liber să ajungă unde-l taie pe el capul într-un interval de trei ore. Portăreasa ridicase un baraj de maturitate şi legalitate în faţa mea, drept care am deviat către telefonul public din holul ei. Am scos fisa de 25 de bani şi astfel am debutat eu la radio. Nu numai la Radio Cluj, ci la radio în general, căci era prima mea intrare în atingere cu instituţia cu pricina, la o oră de la întâlnirea cu farfuria zburătoare, ea pe cer, eu prin curtea mea de etern intern.

— Alo, zic tremurând la auzul unei dulci voci feminine de la capătul întunericului electromagnetic dintre noi, alo, ştiţi, azi

după-amiază a fost… adică nu numai eu, dar şi colegii mei, a fost pe cer…

— Unde munciţi dumneavoastră, tovarăşu' cu cerul?

— Păi, nu muncesc, vreau să spun, aş munci. Ştiţi, eu iubesc, aşa, munca, dar sunt elev la un liceu, aici, cum am zice, în Cluj. Da, chiar aşa, elev la Cluj.

— La Cluj sau din Cluj?

— Din, mint eu, din Cluj.

— De pe ce stradă?

— Ăă… strada Paris.

— Şi tu nu ai teme de pregătit pentru mâine, tu nu ai de lucru ca toţi oamenii?

— Ba da, dar să vedeţi: azi, pe cer, după-amiază, a apărut ca o minge de argint cu raze multe, poate dacă mă ajutaţi dumneavoastră, a fost o far…

— Tu altă treabă n-ai, tovarăşu' elev, decât să cauţi farfurii zburătoare prin aer? Vezi că mâine e o nouă zi de muncă! A fost un balon meteo!

Bizuindu-mă pe soliditatea şi fidelitatea celor 25 de bani, am dat să contraatac:

— Permiteţi-mi să nu fiu de acord.

Nu am avut cu cine. I-am mai auzit vocea îngrijorată şi servilă raportând cuiva, un şef, o autoritate, o măreţie a vremurilor, un redactor, un artist, un director, cum că la telefon e… Ha! chiar aşa, un tovarăş elev!

De cum m-a tovărăşit, m-a şi tăiat. I-am tras voinicește un pumn telefonului şi mi-am recuperat fisa alături de altele patru. Bucurie de scurtă durată, căci m-a întâmpinat portăreasa:

— No, că desfă odată pumnu', n-auzi?!

Până nu i-am cedat trei din cele cinci fise nu m-a slăbit. Cert, în ziua aceea de 19 octombrie, doar extratereştrii ţinuseră cu mine. Dar poate că mă simpatizase puţin şi glasul prea cristalin şi prea ferm de la capătul firului de la radio făcându-mă, ceea ce nu mi se mai întâmplase, *tovarăş elev*, înnobilându-mă, parcă ridicându-mă de la sol în direcţia OZN-ului.

De atunci, nu am mai auzit nimic despre apariţia din ziua aceea. Poate că fusese într-adevăr un balon meteo. Am citit şi câteva cărţi despre asemenea apariţii pe cerul şi prin nourii patriei, mai ales

despre cea tot de deasupra Clujului din august 1968 limpede fotografiată de Emil Barnea, dar nicăieri nu era consemnată după-amiaza din toamna lui ’73, cu strălucirile ei de neuitat asupra noastră.

În schimb, cu Radio Cluj, care şi el dispăruse din eter o vreme din cauza spaimei tot de extratereştri de data asta a lui Ceauşescu, m-am reîntâlnit, într-o minunată zi de 30 decembrie 1990. Îmbrăţişări cu toţi ziariştii şi toate crainicele. Ne lăudam cu toţii că am auzit unii de alţii, că ne ştim deja din presă, că ne-am citit între noi, dar nu îndrăznea niciunul să întrebe de vreun material al său pe care alţii să-l fi ţinut minte.

M-am pus apoi pe sporovăit cu Mihai Dragolea pe post despre excesul de festivism decembrist. Dădeau pe dinafară canalele radio şi tv, acestea din urmă numai vreo două pe atunci, deversau la comemorări ale revoluţiei şi la ditirambi la adresa Crăciunului abia recuperat, că-mi venea s-o caut pe interlocutoarea mea ce mă pusese să-mi fac temele cu şaptesprezece ani în urmă şi fusesem cât pe ce să mi le fac. Am speculat mai întâi aluziv la microfon, pe urmă ne-am amintit de-a dreptul că odată, demult, şi ziua de 21 decembrie avusese valoare festivă, dar nu una de rând, căci se aniversa cu duioşie şi telegrame de mulţi ani trăiască ziua marelui Homo Sapiens, a tovarăşului Iosif Visarionovici Stalin. Da, da, a dânsului, iar eu, ca şi dânsul, fusesem făcut tovarăş prin telefon de la acelaşi post de radio Cluj, aşa că nu puteam să nu-mi amintesc şi de marea zi de naştere de la Gori, din 1879. Iar la Bucureşti, în 1989, destinul revoluţiei se decisese, practic, chiar de ziua lui Stalin.

După toate isprăvile astea, ies cu Mihai din studio şi brusc, amintindu-mi de o altă aniversare din decembrie până mai ieri, mă apuc să intonez *Republică, măreaţă vatră.* Dragolea se ia după mine, dă drumul la casetofon pe înregistrare, băunăm frumos că „puternică şi apărată”, *că* „slăvit să fii pământ al păcii…” mă rog. Ne felicităm pentru interpretare şi ne apucăm să ascultăm banda dată tare. Apare de undeva Cornel Udrea şi arată picat ca din cer:

— Ce-i cu ăştia, mă? tresare el intrigat, făcând semn spre casetofon, de unde au aterizat?

Ne-a trebuit ceva timp ca să-l liniştim şi să-l lămurim că ăia n-au revenit încă, nu şi-au luat revanşa, doar noi, ne-am gândit că.

— Ia te uită, domnule, a comentat Udrea, m-am speriat ca de

OZN-uri! Numai ăia din farfurii, dacă aterizează, ar mai fi în stare să ne cânte una ca asta!

PANTOFII

Călătoream. Student, spre universitate, toamna. Parcă toamna lui ’77. Aveam bilet şi mă simţeam oarecum vinovat că îl cumpărasem, dar şi liniştit că nu trebuia să alerg dintr-un vagon într-altul, să ocup abuziv veceurile ori să negociez la capătul culoarului cu câte un burtos care, în orice moment, putea să mă întrebe: *Mă, tu ai mamă?*

Trenul ca trenul, se scurgea liniştit spre sud, iar compartimentul, în general, se prefăcea că citeşte. Ocupam locul de la geam, cu faţa în direcţia de mers a garniturii. Femeia de pe bancheta de vizavi, lângă uşă, îşi pierduse răbdarea. Îşi aşezase de vreo patru ori alături revista şi ofta că nu poate intra în vorbă cu nimeni. Mă prefăceam absorbit în ceva, cufundat. Nu citeam nimic, dar fruntea stătea rezemată de fereastră, iar colinele, vacile, orizontul, stâlpii defilau. De fapt, învârteam ceva în cap, răsfoiam peisajul, memoria tot dădea să sară de la locul ei.

— Aţi auzit de femeia care a fost, mă întrebă doamna de lângă uşă de îndată ce mi-am întors capul, care a fost atunci când miliţia şi cu o învăţătoare…

Auzisem, cine nu auzise, dar era riscant să recunosc adevărul.

— N-am auzit!

— N-aţi auzit? Să vă povestesc…

Scăpasem pentru moment, nu mi se adresa tocmai mie, ci tuturor, mai mult însă celorlalţi, lumii întregi.

Trenul alerga spre sud. Mă temeam de momentul în care povestea avea să se încheie, la fel şi comentariile, când se vor fi epuizat uluirile, care vocalizate, care plescăite din limbă, şi când avea să ţâşnească inevitabilul *Unde călătoriţi?* urmat de logicul *Ce faceţi acolo*? În sinea mea însă, mai speram ca ceilalţi şase să nu cadă de acord asupra concluziilor din istoria cu mama, miliţia şi învăţătoarea şi să pornească a se contrazice: *În niciun caz! Daţi-mi voie! Nu există, de ce să se existe? N-aţi înţeles…* Femeia lăudată în ziar, vedeta interviurilor şi mama unui copil, stătea la baza anchetei care dezvăluise că, sub acoperirea miliţiei locale, o tinerică făcea pe învăţătoarea fără să aibă studii în regulă.

— Când mi-am dat seama, declara intervievata, am luat caietele copilului şi le-am prezentat unui inginer expert care, la clasa a treia, a înţeles că nu se făceau socoteli în caiet, ci îi obliga pe copii să deseneze stele ascuţite şi comete cu vârf! Comete, dom'le, comete, la copii? se uluia în compartimentul nostru călător doamna cu ziarul.

— Cu vârf, de la vârsta asta? se minunau şi alţii.

Pe cealaltă banchetă, la geam, drept în faţa mea, era aşezat un bărbat de vreo cincizeci de ani, îmbrăcat într-un costum nu foarte nou. Cutele mânecilor luceau. Lăsase din mână o revistă de sport şi urmărea conversaţiile cu un oarecare interes. Se ţâţâia mult din buze a mirare. Nu puteam să mă concentrez. De fapt, nici timp nu am prea avut, căci maşina lui *unde mergeţi, de ce* şi *ce faceţi acolo*, se pusese în mişcare.

— Unde mergeţi?

— Am o fată la…

— Deci nu mergeţi la un spital… Aha, bine că nu mergeţi la un spital!

Întrebarea se prăvăli în sfârşit şi asupra mea. Trenul intră îndată pe un pod destul de lung.

— N-am auzit din cauza podului, reluă călătoarea, unde mergeţi?

Am mărturisit totul: la Bucureşti, la facultate, am şi loc la cămin, am promovat anul, n-am avut restanţe, toamna asta se anunţă frumoasă.

— Va să zică, vă face inginer, completă altcineva.

— Cine să mă facă?

— Statul, bineînţeles, care ne face pe toţi! Inginer, nu?

— Nu tocmai.

— Medic! mă doare şi pe mine câteodată…

— Nici medic.

— Atunci cum zici că mergi la facultate, interveni doamna de lângă uşă.

— Vă faceţi cântăreţ! se însufleţi pe neaşteptate figura placidă a unei tinere din dreapta mea.

— Nu, ştiţi… Mă gândeam că e mai bine să le spun, nu aveau cum să se priceapă la treburile mele şi vor găsi ei alte subiecte de forfecat. Ştiţi, eu studiez limbile străine, filologia, mă rog, franceză, engleză… Şi, dacă tot îmi scăpase cuvântul *filologie*, am mai adăugat conciliator*:* chestii d-astea.

Unul din bărbaţi se şi ridicase deja de pe banchetă şi mă împingea uşor ca să încapă la geam:

— E arat peste tot, dom'le, aprecie dânsul şi completă: îhî, bravo!

Ziarele din compartiment începeau din nou să foşnească. Tânăra aproape placidă îşi scoase din poşetă o oglinjoară. Numai bărbatul de cincizeci de ani din faţa mea, în costumul său curat, dar învechit, îmi zâmbea generos. Aşteptă ca celălalt să plece de la fereastră, se aplecă spre mine, mă bătu pe genunchi, făcu *sst* şi mă întrebă conspirativ:

— Îţi place romanul clasic francez? Dar cel modern? continuă el, fără să-mi aştepte răspunsul.

În cealaltă parte a compartimentului se reluase discuţia despre vigilenţa mamei şi despre caietele copiilor în care se deşuchiase, cu cometele sale, falsa învăţătoare.

— Îmi place Flaubert, i-am spus.

Interlocutorul meu se ridică şi ieşi pe coridor, la o ţigară. Reintră pe fondul unui gol în conversaţie.

— Ia să ne spui dumneata nouă, domnu' student, dacă zici că-ţi place Flaubert, începu el, cum arătau pantofii lui Charles Bovary la prima sa apariţie în paginile romanului, e limpede care roman, nu?

— Aşa, sări una din celelalte voci, excitată de fluierul de început al unei partide împotriva celui ce studia chestii d-alea.

— Păi… făcui eu.

— Bun. Atunci cum arată, se porni din nou interogatoriul, cum arată pantofii lui Rodolphe Boulanger când se plimbă, nu-i aşa, cu Emma prin târgul agricol din Yonville?

Prima mea reacţie a fost să mă uit brusc pe geam. Traversam o gară mică lângă clădirea căreia, de un gard, în partea dinspre şine, stătea legată o capră. Se chinuia să escaladeze gardul ca să ajungă la frunzele încă verzi de pe cealaltă parte, dar funia o trăgea înapoi.

— Fie pantofii lui Charles, fie pantofii lui Rodolphe, măcar la unul din personaje, dacă nu ştii cum arătau la amândoi, hai, spune-ne, aşa, ca filolog!

— Da, pantofii, susţinu ancheta al doilea bărbat, pantofii, să ştim şi noi de ei, că e aici o importanţă!

Mi-am concentrat iritarea incipientă într-o frază mai hotărâtă adresată interlocutorului meu:

— Eu sper că dumneavoastră vă daţi seama şi singur că esenţa

unei capodopere ca *Madame Bovary* nu stă în numărul şi culoarea încălţărilor din picioarele personajelor secundare. E acolo o dramă, mentalitatea unei epoci, tensiunea dintre aspiraţiile şi derizoriul trăirii, dintre livresc şi real, dintre…

— Dacă e tensiune dintre vis şi realitate, uite, până mă întorc eu de la o ţigară, să-mi descrii papucii Emmei după ce se întoarce ea de la balul de la castel, bine?

Îmi venea să-l omor. Nu mă simţeam în stare să-i aplic cuiva o lovitură directă, dar să fi avut la îndemână un proiectil potrivit, i l-aş fi azvârlit drept în capul lui de pontator de încălţăminte.

— Mai gândiţi-vă, mă îndemnau partenerii de călătorie, poate că o să vă aduceţi aminte, mai uită omul peste vacanţă, aţi şi avut treabă, aşa-i că aţi avut?

Prinseră a-şi aminti parcă în cor de cei mai frumoşi pantofi pe care îi purtaseră ei în viaţă, de preţurile şi de şireturile lor:

— Dar să vedeţi, ai mei!

— Eu când i-am cumpărat…

— M-am uitat mai întâi la stângul, când să-l probez şi pe dreptul…

Ne apropiam de munţi. Dealurile se arătau tot mai înalte, mai împădurite. Mai aveam vreo trei ore de mers până la Bucureşti. Înjuram în gând încetineala trenurilor şi suprafaţa exagerat de mare a patriei. Proporţional calculând, dacă aş fi avut de străbătut Austria ca să ajung în capitală, acum eram de multă vreme la Viena.

Mi-am luat inima în dinţi şi am ieşit pe culoar. Cu neputinţă să rămân în dreptul compartimentului, de vreme ce anchetatorul meu îşi găsise loc tot aici, fumând şi privind absent pe fereastră. În dreapta, se înghesuia mai multă lume, aşa că instinctiv am luat-o spre stânga. O voce puternică s-a ridicat din spatele meu:

— Domnu' student la franţuzeşte, ai voie la toaletă, dar să mi te-ntorci cu pantofii din Flaubert, ne-am înţeles?

Mă strecuram cu greu pe lângă nişte soldaţi. Strângeam mâna pe titirezul din buzunarul pantalonilor ca pe un revolver. Mi-l dăduse fetiţa de şase ani a unor vecini. Îl păstram ca pe un talisman, dar să fi fost revolver, Dumnezeule!…

În ciuda aglomeraţiei de pe coridor, spaţiul de la capătul vagonului rămăsese liber. Eram, deci, singur. Cu palmele împreunate la spate, stăteam rezemat de un perete. După un sfert de oră, mi-am dat

seama că urmăream cu o inconştientă fascinaţie uşa veceului. Avea un joc al ei, se zbătea cu dezordonată nervozitate. Fixam de fapt podeaua din dreptul uşii. La anumite zvârcoliri ale acesteia, acolo jos, pe podea, se ivea dinăuntru o rază de soare. Chiar aşa, de soare. Nu putea fi becul anemic din plafon. Era cel mult cineva închis înăuntru cu o sursă de lumină portabilă, puternică. Nu îndrăzneam să deschid uşa. Aşteptam s-o facă alt călător, iar eu, de afară, să lămuresc ciudăţenia. Uşa continua să zdrăngăne. Raza nu mai ieşise de mult din closet, drept care, în clipa când am zărit-o din nou pe duşumea, am făcut un pas involuntar înspre ea. Am surprins-o atunci, întorcând capul, dar îndepărtându-se de capătul coridorului, pe fata aţipită care stătuse pe locul din dreapta mea. Aşteptase pesemne mult timp să intre la veceu, dar nu îndrăznise din cauza prezenţei mele. Se străduia acum să dispară spre toaleta din celălalt capăt. Mă bucuram într-un fel, căci retragerea asta a unei părţi din compartiment era începutul unei victorii în bătălia cu enigma pantofilor. Când însă acelaşi compartiment o trimise parcă în revanşă pe una din doamnele volubile, mă auzii interpelat:

— De ce staţi aici? Veniţi că aveţi de răspuns la ghicitoarea aia!

Dispăru instantaneu în toaletă, fără ca eu să-mi dau seama de sursa acelei raze. Ieşi la fel de operativ cum intrase.

— Vino înapoi, îmi spuse, ce te tot ascunzi?

Am rămas în acelaşi loc. Nu m-am întors în compartiment. Până aproape de Bucureşti, în veceu au apucat să intre o mulţime de călători. Curios, nimeni nu uita uşa deschisă. Nici raza nu s-a mai strecurat afară odată cu vreunul din ei. Mă încăpăţânam să nu intru ca să cercetez. Din două enigme, cea cu pantofii şi asta cu lumina closetului, să dezleg măcar una.

Numai că trenul se apropia tot mai mult de destinaţia finală şi mă vedeam nevoit să mă întorc la loc. Tupeul meu se antrenase, gata pentru orice replică. Rulasem de nenumărate ori prin minte, înainte şi înapoi, spusele lui Flaubert despre stil, despre cum şi cât trebuie să fie prezent autorul în operă, „ca divinitatea în creaţie", apoi despre realism*: „*On me croit épris du réel, tandis que je l'exècre". Nu mă părăsea nicio clipă imaginea lămpii cu abajur verde a lui Flaubert luminând de la fereastra sa în fiecare noapte până târziu şi devenită, acolo, la Croisset, în Normandia, un reper de neconfundat pentru marinarii care urcau şi coborau pe Sena.

M-am desprins de lângă veceu, iar în compartiment, am început să-mi fac de lucru cu bagajele. Stăteam cu spatele la enigmistul meu literar şi nu voiam să-mi arăt faţa prea curând. Dar numai ce-l aud dintr-odată:

— Cum e cu încălţările personajelor, domnu' de la facultate?

Formula asta *domnu' de la facultate*, mă scoase din sărite. M-am întors spre el:

— Ascultă, domnule profesor: eu sper ca dumneata să fii totuşi atât de capabil încât să-ţi dai seama şi singur că esenţialul unui roman nu constă în forma şi numărul de la pantofii unora ori ai altora, e clar? Sper totodată, am ridicat eu vocea, ca dumneata să fi pus cât de cât mâna pe carte ca să pricepi ce-i cu personajul ăsta celebru, Madame Bovary, să fi reţinut măcar un portret exegetic al ei! (Nu mă puteam abţine, trebuia să-i trântesc un citat.) De exemplu, cum o caracterizează Ortega y Gasset, ca pe „un Don Quijote al burgheziei, purtând fustă şi hrănindu-se cu romane sentimentale".

— Nu sunt profesor, iar de citit, nu am prea citit…

Omul era calm. Se uita când la mine, când la blocurile de margine de Bucureşti, în dreptul cărora se oprise trenul, la un semnal. Mi se părea că nu auzisem bine:

— Am învăţat să scriu şi să citesc în puşcărie… Da, da, în puşcăria politică, reluă el, şi am ţinut minte pe dinafară poveştile dintr-o mulţime de romane.

Acum nu mi se mai părea că nu percep cum trebuie cuvintele lui, ci că am în general probleme cu auzul. După o clipă de şoc, la pocnetul de bici *puşcărie politică,* compartimentul se goli cât ai bate o dată din palme. Bagajele săriră din plase direct în braţele vorbăreţelor călătoare şi pantofii lor se călcară fără milă între ei la ieşirea pe coridor:

— Ah, doamnă, mai încet!

— Ce pot să fac eu, când alţii?…

— Dar nu vă uitaţi?!

Interlocutorul meu continuă:

— Şapte ani am făcut. Am nimerit în celulă cu oameni mari, profesori de universitate, decanii unor facultăţi de litere, scriitori, judecători. Mă iubeau că eram harnic şi-mi tăcea gura. Stăteam numai în preajma lor, îmi plăcea cum vorbesc. Nu pricepeam nimic la început, dar îmi plăcea. Nu pricep nici astăzi formule ca: *Statul de drept*, *Legea*

salică, Să ierţi, dar să nu uiţi!… Dar cum să-i ierţi pe câinii ăştia?

Am bălmăjit şi eu ceva ca să-i oblojesc revolta care se făcea auzită tot mai tare. Trebuia să ies cumva din încurcătură. Cu alte câteva cuvinte de consolare, m-am îndreptat spre uşă. Nu mă puteam strecura pe coridorul supraaglomerat, iar trenul se oprise din nou. Omul meu coborî tonul, zâmbi, şi-şi acceleră mărturia:

— Eşti student, nu-ţi fie frică, nu ne mai aude nimeni!

— Nu, dar… am încercat eu să-l deviez în altă direcţie. Însă el nu mă mai băga în seamă.

— Au înţeles cărturarii ăia din temniţă că-mi plăcea istoria, dar mai ales povestea vieţii câte unui om de seamă. S-au apucat atunci să-mi depene biografii, legende, romane. M-au învăţat chiar să scriu şi să citesc. După ce am ieşit, nu am mai citit nimic. De ce să citesc? Ştiam toate marile romane ale lumii pe dinafară: Robinson, Goriot, Monte Cristo… apoi Quijote, Spartacus, Karenina, Copperfield, Manon Lescaut… cel mai drag mi-a fost Monte Cristo! Cum i-a luat el la bani mărunţi, rând pe rând, pe fiecare! Unul nu i-a scăpat! Au plătit cu toţii, bine le-a făcut! Monte Cristo mi-a plăcut cel mai mult şi căpitanul Nemo. Poate că-ntr-o bună zi o s-ajung în Egipt să văd tunelul descoperit de Nemo între Marea Roşie şi Mediterană. Şapte ani, de puşcărie, şapte!

Rostea titlurile romanelor numărându-le pe degete, anul şi romanul.

— Şapte ani de tinereţe. Sunt pantofar. Asta am fost şi înainte de închisoare, asta am rămas şi după amnistie. Iar pantofii lui Charles Bovary, la prima lui apariţie, şi în asta constă geniul lui Flaubert în stare să-ţi facă un personaj aşa, scurt şi din vârful condeiului, domnu' student, pantofii ăia sunt nu văcsuiţi, nu nevăxuiţi, ci *prost văcsuiţi.* În schimb, pantofii lui Rodolphe Boulanger aveau aşa un lustru că iarba din Yonville putea să se oglindească în ei fir cu fir. Iar tălpile pantofilor de dans ai Emmei se pătrunseseră de ceara parchetului de la castel. Îi ţinea la adăpost, iar din când în când îi scotea ca să se uite la ei şi să-şi amintească de balul marchizului. Aşa şi inima Emmei, zice Flaubert, se pătrunsese de strălucirea lumească de care se atinsese şi nimeni nu mai putea să-i smulgă visul de acolo.

Trenul oprise în gară.

— Îmi pare rău, i-am spus, eu am recurs la o lectură…

— Ştiu cum vă învaţă, mai zise el şi, luându-şi micul geamantan,

se strecură pe coridor. Am nimerit în spatele lui. Înaintam încet către capătul vagonului. Se întorcea şi îmi tot spunea câte ceva din care, din pricina locomotivelor de manevră în trecere pe lângă noi, nu pricepeam nimic. Parcă îmi era din nou frică. Auzeam mereu cuvântul *puşcărie*. Înainte de coborâre, am făcut o mişcare uşoară spre stânga, lăsând un alt bărbat să se strecoare între noi. Memorizatorul de romane clasice mi-a mai strigat de pe scară:

— Totul are importanţă, până şi vaxul de pe cizmele personajelor, totul, să nu uiţi asta, chiar dacă eşti liber!

S-a oprit pe peron. Mă aştepta, voia să mai aibă cu cine să schimbe o vorbă. Mai aveam şi eu însă o enigmă de dezlegat. Am dispărut degrabă în veceu, am închis uşa, apucându-mă să caut cu frenezie suspecta sursă de lumină. Ferestruica era, aşa cum bănuiam, murdară ca o cârpă. Se căsca însă mai jos o crăpătură în peretele vagonului. Pe acolo bătuse pesemne soarele, scăpând o rază, două pe podea, în funcţie de şerpuirile liniei. Nu mai intra acum nicio rază. Trecuseră câteva ore. Soarele lunecase şi el de cealaltă parte a trenului. Asfinţea.

DOAR DUPĂ MIEZUL NOPŢII

Când telefonul sună a treia oară în patruzeci şi cinci de minute, între nouă şi zece seara, mă aşteptam să fie altcineva. Era însă tot Victor. Agitat nevoie mare cum nu se mai nimerise el de mult, repeta întruna formula aia tâmpită:

— Trebuie să-ţi spun lucruri care nu se pot discuta prin telefon! Vin la tine.

— Adică de ce să nu se poată discuta prin telefon? Păi, dacă e să ne asculte secu, de cum ne aude că nu vrem să folosim telefonul pentru anume discuţii, ne şi ia urma.

— Nu-i aşa, făcu amicul ezitând, poate că vreau să-ţi cer nişte bani împrumut…

— Şi de ce nu mi-i ceri?

Victor se enervă. Nu era însurat ca să se ferească de nevastă şi nici nu împărţea locuinţa cu altcineva. Putea să-mi ceară banii fără niciun fel de fereală, putea să bârfească despre orice, nu-i stătea nimeni în preajmă. Nu încăpea îndoială că de data asta avea de atacat un subiect greu, unul politic. Vorbise pesemne Europa Liberă despre

ceva misterios, eu nu ascultasem, deci trebuia să ne aşteptăm la un eveniment, la o cotitură, la un moment de iluminare.

Dar omul se înfuriase rău. Se controla anevoie şi se pornise să toarne în microfon o teorie complicată despre valoarea indivizilor şi afinitatea neîntâmplătoare dintre cei valoroşi. Urmau aluzii la noi doi, la felul în care ne cunoscuserăm, profesori stagiari amândoi într-un liceu tembel, el de literatură română, eu de limbi străine, el generos, deşi poate puţin ironic cum îi stă bine generaţiei noastre, în schimb, eu cărpănos, suspicios, cu gelozii profesionale de babă ajunsă la gradul didactic unu. Continuă cu nevoia risipirii neîncrederii dintre noi, cu spectacolul sporului de prostie din jur.

L-am invitat deci să treacă pe la mine. Numai că maşinăria lui teoretică odată pornită, era greu de oprit, aşa că m-am văzut silit să-l las să încheie cu ceva despre blocajele comunicaţionale interpersonale tot mai frecvente azi împingând spre manifestări de paranoia şi cu o frază despre noi, câţiva prieteni care, în toată această aiureală, rămânem un fel de incintă de luciditate. Chiar aşa a spus: incintă de luciditate!

— Hai odată! am ţipat în microfon. Cumpără o sticlă de vin şi prezintă-te!

— Bine, vin, dar sună-l pe Romi şi invită-l şi pe el!

Voiam să mai întreb de ce, dar n-am făcut-o. Nu aveam nimic împotrivă să-l chem şi pe colegul de fizică. Ţinea la băutură, nu trăncănea mult şi avea idei trăsnite. Nu o dată salvase atmosfera stătută a câte unui chef. Mă temeam însă de întâlnirea lui cu Victor. Profesorul de limbă şi literatură, ca de fiecare dată, nu se putea abţine să nu facă etimologie pe numele de Romulus Garlaidari. Celălalt o resimţea ca pe o vivisecţie. Filologul îl purta, de la Roma la Teheran, prin fel de fel de greci, turci, armeni şi tătari. Ar fi suportat Romi şi operaţia asta fără anestezie dacă nu ar fi suspectat în ea un fel de înjurătură de mamă. Odată, când etimologul găsise de cuviinţă că numele de Garlaidari vine de pe la găgăuzi, purtătorul lui trânti o sudalmă nemaiauzită şi scoase din buzunar un aparat de bărbierit proaspăt cumpărat. Îi montă o lamă şi-l apucă pe Victor de nas:

— Bă, te tai! Bucăţi te fac!

După care dădu să-l radă în creştetul capului. Am intervenit atunci şi mă temeam că voi fi nevoit să intervin şi acum. Abia am apucat să-l conving la telefon pe Romi să apară şi el, că Victor a şi sunat

la uşă. Sufla de parcă-l fugăriseră cinci căpcăuni. Începu aşa, gâfâind, să caute ceva prin casă.

— N-ai microfoane pe aici, nu?

Scotocea cu febrilitate. Pesemne, nedescoperind nimic în spatele televizorului, găsi că e momentul să se întoarcă misterios spre mine:

— Moare Ceauşescu!

— Nu se poate!

— Deci, tu vrei să nu moară!

— Ba vreau, băga-l-aş…

Stăteam amândoi în picioare în mijlocul sufrageriei şi dădeam din mâini. Mă trezisem explicându-i că voisem să spun altceva, iar el îmi făcea morală că nu sunt principial, că de fapt ascund ceva şi încep să dau înapoi. Abia atunci mi-am dat seama că nici nu ştiam despre ce era vorba, dar mă vedeam angajat cu el în plină dispută. Am încercat să-l opresc, însă nu era chip. Trebuia să-şi încheie construcţia teoretică începută la telefon, combustibilul părea să nu-i lipsească. Îmi pomeni din nou de obligaţia noastră mutuală de a da dovadă de încredere, câtă vreme, în două rânduri până atunci, şi din fericire în perioade diferite, iubiserăm aceleaşi femei. Amintirea, imaginea celor două iubite ne mai moleşi. Victor nu rezistă nostalgiei:

— Când Ioanei i-au ieşit actele de emigrare…

— Las-o pe Ioana, am bravat eu, ce-i cu Ceauşescu?

— Sst! Crapă nemernicul, nu mai are mult, pe 29 noiembrie e gata!

— Ce vorbeşti? Pe 29 noiembrie? Păi, nici trei săptămâni nu sunt până atunci! – tresărisem de bucurie. Să nu mai aibă dânsul decât nouăsprezece zile de trăit, eşti sigur?

— Care dânsul, mă, care dânsul? Un porc! De ce-i spui dânsul? Dac-aş putea, eu l-aş…

Şi prinse a descrie ce i-ar face el lui Ceauşescu dacă ăla ar încăpea pe mâna lui: că i-ar arăta ţara din căruţă plimbându-l legat peste tot, că l-ar forţa să bată în neştire cuie de lemn la pantofi, dar cea mai grea pedeapsă pe care urma să i-o aplice, era să-l închidă într-o bibliotecă unde să-l oblige să citească tot felul de cărţi de filosofie şi să-l constrângă să înveţe franceza.

— De ce franceza mă, nenorocitule, cum adică? Cum adică să se atingă ăsta de Baudelaire? Pune-l să-nveţe rusa!

— Nu se poate, la franceză-l pun! Şi-l oblig în primul rând să-i

citească pe Saint-Simon şi mai ales pe Fourier ca să priceapă în sfârşit măgarul că socialismul e o utopie şi nimic altceva! Ai microfoane?

— Dracu' ştie!

Eram sincer, habar n-aveam de microfoane ascunse prin casă, nu le căutasem niciodată. Nu păţisem încă nimic. Ascultam şi eu Europa Liberă, Vocea Americii ca tot omul, înjuram de mama focului la câte o ispravă de-a Cârmaciului, dar nu mi se păruse că aş fi suspectat. O singură dată mă oprise un tip înalt, cu aer de meteorolog căutând ceva, dar numai pe sus, scosese o legitimaţie, explicându-mi că se află în misiune şi mă întrebă ce ştiu despre o vecină al cărei nume îl auzeam pentru prima oară. Mă întorceam acasă, eram chiar în faţa uşii apartamentului meu şi credeam că va intra după mine. Păru să mă creadă că n-o cunosc pe locatara de la etajul 7 şi mă lăsă baltă.

— Dracu' ştie, am repetat cu privire la microfoane.

— Te întreb din nou de ele, zise Victor, fiindcă uite, pe tâmpitul de Charles Fourier l-aş obliga pe Ceauşescu să-l citească. Şi amicul se puse să-l citeze ori să-l interpreteze pe Fourier cu vocea şi cu gesticulaţia lui Ceauşescu. Dădea din mâini şi nu graseia, ci răzuia din gât sunetul *r* asemenea Şefului:

— Trăsurili duce poporul muncitor dimineaţa la muncă pe câmp şi seara îl aduce acasă, tovarăşi! Steagurili şi serbărili flutură peste tot. Prăjiturili e toate gratise! Femeili sau, cum spune poporul, muierili ţine fiecare o cooperativă de trei bărbaţi egali, toţi membri de partid! Vom dezgheţa mărili de la polii norzi unde va sclipi aurorili noastre boreale ca urmare a excitării pământului terestru, dragi tovarăşi şi pretini!

Mă uitam prostit la el cum se bâţâie prin cameră, cum dă din mâini, dar mai ales, îi sorbeam cuvintele.

— Chiar aşa a scris mă, Saint-Simon ăsta?

— Charles Fourier, 1772 – 1837, mă corectă Victor. Iar toxicomanul ăla de Marx…

Se lansă din nou în teorii. Ăsta chiar îi citise, cel puţin parţial, pe socialiştii utopici şi pe Marx pe care îl făcea toxicoman fiindcă fusese, zicea el, un mare fumător. Îl admira într-un fel. Îmi descrise urzeala destrămată pe diagonala covorului, pe traseul, mereu acelaşi, pe care clasicul îl străbătea prin odaia sa în timp ce fuma şi-şi construia textele în gând.

Peste toate astea pică Romi. Era îmbrăcat într-o jachetă pufoasă nouă, roşu în obraji, bine dispus, cu trei sticle şi câteva casete într-o

plasă.

— V-am adus, golanilor!

Se duse direct la casetofonul din bucătărie, puse o casetă şi întreg apartamentul se umplu de glasurile vijelioase ale Corului Armatei Roşii: „Vasea, cântau ruşii, Vasea Vasiliok!"

Nu îndrăzneam să-i spunem noutatea. El avea în continuare impresia că-l invitasem la un chef. A doua zi era liber, căci avea zi metodică. Nu găseam noi cuvinte prea bune despre directorul liceului, un tip infatuat, prăpăstios, dar altfel, băiat de comitet: nu-i toca la cap pe profi să participe la aşa-zisele activităţi ale dăscălimii din oraş, ţinute pe la tot felul de case ale corpului didactic, cămine culturale, orfelinate, mă rog… Fiecare din noi îşi vedea de treaba lui în ziua metodică, avea o zi liberă în plus pe săptămână.

— I-auzi p-ăştia? făcea Romi extaziat de glasurile armatei sovietice. Îi auzi? Kaghebişti unul şi unul, a dracului naţie! Ştiu ăştia să bea şi să cânte cât pentru cinci continente de castraţi!

— Moare Ceauşescu! ne-o trânti Victor ca din puşcă.

Romi ţâşni şi opri casetofonul:

— Ai turbat?

Se uita la Victor cu ochii holbaţi şi parcă-l căuta de ceva spume la gură. Dădu drumul din nou la muzică: *„Kalinka, Kalinka moia…"* Arătă spre aparat:

— Numai ăştia sunt în stare să-l răstoarne! Dar tu pesemne ai mâncat lauri!

— Nu e banc, reveni Victor.

— Dar ce să fie mă? Păi, dânsul e nemuritor, ales de popor! Un bou, dar ales de popor. Uită-te la toate cozile astea de pe la magazine. Stau ca tâmpiţii de seara până dimineaţa, le înjură pe vânzătoare, iar când scapă câte unul o vorbă mai tare, sar cu toţii pe el şi-ncep să-l apere pe Tovarăşu': nu e informat, îi ascund securiştii adevărul, nu-l lasă Leana să afle ce se-ntâmplă în populaţie! Dânsul e bun şi drept, i-a criticat pe unii de stocau porumbul pentru speculă, pe altul că avea un porc prea gras! Ba şi la nişte nesătui de prin Giurgiu le-a zis c-ar fi prea dolofani! Bine le-a făcut! De ce mănâncă ei întruna şi nu muncesţe? Dar de cum apare vânzătoarea şi-i obligă să stea la coadă în linie dreaptă, să mi-i vezi ce frumos ascultă! Bine le face mă, Ceauşescu că mi ţi-i freacă! Crezi că nu le place? Ba le place şi ţin la nea Nicu! I-auziţi-i p-ăştia!

Armata Roşie cânta în ritm vesel de hei-rup: „Sibirskaia devuşka, kak liubliu tebea”.

— Moare bă, Ceauşescu, tu n-auzi? insistă Victor.

— De unde ştii?

Întrebarea lui Romi mă dezmetici şi pe mine. Într-adevăr, nu-l descususem până atunci pe Victor ca să aflu de unde era el atât de sigur că nea Nicu avea să-şi dea duhul pe 29 noiembrie. Ne luaserăm cu Saint-Simon, cu Fourier, cu Marx şi covorul destrămat şi nu-i cerusem să-mi indice sursa noutăţii.

— Zi-i mă, l-am îndemnat şi eu, de unde ştii?

— Ssst, spiritele…

Romi stinse din nou casetofonul şi se uită la Victor ca la o gâză nenorocită, numai bună de spulberat cu insecticid.

— Cine mă?! Ai cui?! Va să zică voi aţi băut în absenţa mea!

Puse mâna pe un tirbuşon şi desfundă cu iuţeală o sticlă. Dădu să umple primul pahar, dar Victor îl opri apucându-l de mână:

— După agapa de spiritism, doar după miezul nopţii!

Romi însă îşi umplu paharul, îl goli în stilul smuls şi se trase şocat de urechi în semn că nu a auzit.

— Ai auzit bine, îl asigură amicul de literatură, o punem şi noi de un spiritism. Veţi vedea că spiritele spun că se prăpădeşte pe 29 noiembrie.

— Şi acum, dacă am băut, ce-o să se întâmple?

— Nu ştiu, mă tem c-o să refuze spiritele să vină. Nu se bea în asemenea împrejurări.

Lui Romi nu-i venea să creadă:

— Şi să stau eu pe uscat până după ora doişpe, unu? Credeam că am venit pentru un vin, o muzică… Uite, am adus şi caseta asta, am cu mine şi ultimele cancanuri…

— Putem să-ncepem şi acum, propuse Victor, ora nu contează chiar atât de mult.

Era rândul meu să mă arăt uluit. Cei doi se înţelegeau de minune cu privire pare-mi-se la o apropiată şedinţă de spiritism. Abia picase Victor ca din cer cu cele două bombe, moartea lui nea Nicu şi mesajele din lumea de dincolo, că Romi îl şi invita la treabă. Era în stare să-şi amâne pentru asta chiar şi vinul. Natură pozitivistă de obicei, amicul de fizică, în stare altă dată să numere până la ultimul versurile dintr-o carte ca să poată socoti cam câte compunea autorul într-o zi şi astfel

să-şi susţină teza că poezia e un moft bun pentru puturoşi, să se dovedească acum receptiv la aiurelile lui Victor?… Or fi fost înţeleşi între ei, mă gândeam, de aceea or fi ţinut atât de mult să se întâlnească la mine. Romi mai limpezi puţin lucrurile, reamintindu-mi adevăratul său fel de a fi:

— Şi pe cine ai de gând să inviţi, zâmbi el, pe Scufiţa Roşie? Dar dacă vine şi nu mai pleacă până nu-i facem toţi trei ştim noi ce, ai?

Începeam să-l recunosc pe amic, însă agitatul de Victor continua să-mi scape. Se posomorî dintr-odată şi bombăni ceva împotriva incurabilei şi irecuperabilei… La început n-am sesizat la ce voia să se refere, dar până la urmă am dedus că era vorba de vulgaritate. Pomeni din nou de încrederea în semeni, apoi îşi umplu un pahar, îl goli şi, cufundat într-o tăcere cam ranchiunoasă, porni să privească pe fereastră. Întuneric. În blocul de peste drum abia mocneau câteva becuri. Pe stradă, nicio lumină. Romi începu să facă propuneri de spirite bune de invocat. Se opri mai întâi la Maria Banuş, dar o respinse îndată pe motiv că era babă. Trecu apoi la Jeanne d'Arc, nu fără ezitări însă, pentru că, spunea el, devreme ce au ars-o pe rug, trebuie să miroasă a pârlit. Se decise în final pentru Ecaterina Teodoroiu.

— Asta da, întări el, a căzut cu arma-n mână. Dar mai bine astălaltă că e vie! – şi apăsă pe butonul casetofonului cu „Sibirskaia devuşka".

— Ascultă, se-ntoarse hotărât şi înţepat Victor, află că pot să ţi-l chem şi pe mareşalul Antonescu şi te asigur că va veni! Nu la prima invocare, nici la a doua! Poate la a patra, a cincea, a zecea, dar va veni.

Îl ştia pe Romi mare admirator al lui Ion Antonescu, aşa că intervenţia lui îşi făcu efectul. Fizicianul nostru păli. Opri casetofonul. Victor prinse din nou curaj şi se porni să intre în tot felul de amănunte cu privire la autenticitatea comunicării cu spiritele. Moartea lui Ceauşescu i-ar fi prezis-o spiritul lui Arghezi. Romi nu se putu abţine să nu comenteze ceva despre oltenii care trebuie să se cunoască ei mai bine unii pe alţii şi că de aceea s-ar putea să existe un sâmbure de adevăr în toată povestea.

— Hai să-ncercăm, propuse el.

Să fi văzut atunci iluminare pe faţa lui Victor! Luă o coală curată de hârtie, scoase un pix şi ne rugă să-l lăsăm puţin singur. Romi se gândea cu seriozitate la mareşal. Îi provoca un fel de excitaţie. Erau cărţi despre el publicate imediat după război sau mai târziu, în

străinătate, prin micile edituri ale diasporei. Avea cărţi rare, foarte greu de procurat. Ţinea la ele ca la nişte icoane făcătoare de minuni ori ca la nişte bombe păstrate pentru viitoare atentate. Nu le împrumuta niciodată, dar era limpede că ele existau după informaţiile pe care şi le culegea din paginile lor şi cu care ne şoca de fiecare dată. Se încinsese şi acum şi pomenea cu voluptate Bugul, Crimeea, Caucazul.

Dispăruse însă în baie când reapăru Victor. Ăsta se puse să-mi împuie capul cu povestea unor supradotaţi ca medium care posedă îndărătul craniului o ţevuşcă nevăzută, numită trompă aromală. E foarte lungă şi subţire, urcă până la planete, iar aceşti aleşi conversează liber cu spiritele de pe Saturn. N-a apucat să continue şi nici eu nu mi-am putut declara îndoiala, căci Romi a ieşit din baie încheindu-se la pantaloni. Victor ne arătă coala de hârtie cu o cruciuliţă desenată în mijloc şi având între braţele ei, de la stânga la dreapta, sus un DA şi un NU, jos un NU şi un DA. Era înconjurată de literele alfabetului, iar în partea de jos a colii, figurau cifrele de la 0 la 9. Hotărârăm să ne aşezăm la masa din bucătărie, iar prietenului priceput în asemenea practici, să-i dăm deplină ascultare. Victor ceru un pahar mic, din cele pentru ţuică. Romi fusese rugat insistent să-şi păstreze seriozitatea, aşa că nu făcu nicio aluzie la deşertul din pahar. L-am aşezat în mijlocul colii, cu gura în jos, îmbrăţişând inima cruciuliţei. Încercam să ne controlăm emoţiile, ne pregăteam pentru o anume solemnitate, când Victor observă că nu aveam lumânări.

— Cum, se miră el, nu ai o lumânare în casă?

— Nu.

— Şi cu întreruperile de curent ale ăstuia care trebuie să dispară pe 29, ce te faci?

— Mă descurc, aştept într-adevăr să dispară.

Am căutat totuşi prin sertare, prin dulapuri, am scotocit. Nu am găsit niciuna. La ora aceea, trecută de unsprezece, nu îndrăzneam să cer prin vecini. La lumina electrică, pretindea Victor, nu puteai face nicio ispravă. Am hotărât să stingem becul din bucătărie, dar să-l ţinem aprins pe cel din holul de la intrare. Razele lui, deşi mai chioare, nu îndemnau la mai mult mister.

Ţineam toţi trei degetele arătătoare de la mâna dreaptă pe păhărel şi aşteptam. Victor rosti o invocaţie către acelaşi Arghezi.

— Simţi cum se încarcă? întrebă el la un moment dat.

— Simt, i-am răspuns, având într-adevăr impresia în acea clipă

că degetul e traversat de o furnicătură, de o energie, de o înţepeneală, de o putere.

— Nu simt nimic, rosti cu toată seriozitatea tov. prof. Romulus de fizică.

Urma ca la sosirea spiritului, paharul să înceapă a alerga pe rândurile de litere şi de cifre, în funcţie de răspunsuri. Noi trebuia să sesizăm momentul cel mai potrivit pentru a-i da drumul din strânsoarea celor trei degete. Am stat aşa minute bune, în tăcere. Mi s-a părut că a trecut foarte mult timp şi că se auzea câte ceva prin casă. Mărturisesc că nu mă simţeam deloc la largul meu şi că un fel de curent electric slab, îmi urca şi-mi cobora de-a lungul şirei spinării. Mă gândeam la iniţiativa prietenului care poate că voia să abată spiritele în casa mea, nu într-a lui. Ce voi face de acum înainte, singur cum locuiam, dacă vor începe să apară noaptea, să bocăne în pereţi şi în mobile, să le răstoarne, mă rog… Mă gândeam la Arghezi, la glasul lui de moşneag în stare să mă întrebe la două noaptea: *Dormi, tinere?* Ca să nu-mi scape un surâs, am început să recit în gând singura poezie pe care i-o ştiam pe dinafară. În liceu, mai mult din pornofilie şi din pricina insolitului imaginii, memorasem *Rada*. Savuram încă de pe atunci în sinea mea senzualitatea viziunii: „Parcă s-a-nchis şi s-a deschis cutia / unui giuvaier de sânge. / Ai pune gura şi-ai strânge".

— Se încarcă uşor şi se descarcă, zise Victor despre pahar, cred că de vină e lumina. Electricitatea nu ajută la nimic.

Decretă ridicarea embargoului. Aprinse becul în bucătărie şi propuse căutarea altei soluţii.

— Dacă-l chem pe mareşal, interveni Romi gânditor, pot să-l întreb de ce s-a deplasat la palat pe 23 august?

— Bineînţeles, confirmă Victor mândru că e luat în serios de cel mai sceptic dintre noi.

— Şi dacă se putea rezista pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi?

— Şi asta.

— Atunci de ce nu sunt cunoscute lucrurile astea? Istoricii de ce n-au făcut spiritism?

— Dar de unde ştii că n-au făcut? Bănuiesc că se cunosc multe, dar nu s-a putut publica nimic până acum.

— În ţară nu s-o fi putut, dar Europa Liberă de ce nu vorbeşte?

Victor făcu din mână un semn spre tavan şi spre depărtări, în sensul că se ascund aici adevăruri care depăşesc cu mult politica şi

voinţa unui biet post de radio.

Am mai făcut două încercări. Am stins lumina şi ne-am chinuit să ne descurcăm cu flăcările aragazului care însă s-au dovedit a fi prea slabe. Cred că eu am fost cel care a avut atunci ideea de a căuta vreun material combustibil prin casă şi nu am găsit decât o cremă de ghete. Cine ştie, poate ţine loc de lumânare. Am instalat cutia pe o oală întoarsă cu gura în jos deasupra plitei şi am dat foc cremei. Se părea că flacăra e destul de puternică şi Victor ne îndemnă să ne fixăm din nou degetele pe pahar. Se porni însă curând un fum negru şi înţepător, pe maestrul de ceremonii îl zguduiră vreo trei strănuturi, drept care decise că într-adevăr nu avem condiţii pentru invocare, comunicare şi, mai adăugă el misterios, comuniune cu spiritele.

Am respirat uşuraţi când am putut aprinde din nou becurile. Am aşezat în sfârşit pe masă trei pahare cu vin şi am pornit din nou caseta cu corul soldaţilor sovietici. Trecuse binişor de miezul nopţii. Vocile bărbăteşti profunde umpleau tot golul dintre blocuri: „Hei, Vasea! Vasea Vasiliok!” Romi trânti paharul gol pe masă şi împunse cu degetul spre casetofon:

— Vă daţi seama, bre? Dacă vin ăştia acuma şi ne prind ce facem, primari ne pun peste Bucureşti!

Discuţia se încinse iarăşi cum că trebuie să reluăm şedinţa de spiritism şi s-o facem aşa cum scrie la carte, cu sobrietate, lumânări şi cu credinţă. Acesta era aspectul asupra căruia insista acum Victor: trebuie să crezi în aşa ceva, căci dacă nu crezi, spiritele se apropie, se învârt în jurul tău, te studiază, dar până la urmă se îndepărtează. În faţa lor nu poţi să te prefaci. Ceauşescu oricum moare, după cum declarase Arghezi, ba o făcuse şi Sadoveanu în alte reuniuni la care el, Victor, nu participase, dar Sadoveanu trebuia crezut fiindcă fusese francmason.

Paharele se goleau cu spor. Romi îşi reluase ironiile, dar nu cu avântul de la început.

— Nu te cred, zise el, până nu mi-l aduci pe mareşal. Dacă apuc să discut cu dumnealui, şi am răbdare pentru asta un an, doi, atunci sunt gata să te cred că poţi să prevezi moartea lui Ceauşescu. Oricum, ăsta până la sfârşitul lunii în niciun caz nu crapă. Tot acolo o să-l găsim şi tot o să ne frece! Şi-ţi spun eu: bine ne face că, în loc să ne punem pe un scandal pe cinste, stăm aicea şi facem spiritisme cu crema de ghete. Pe nea Nicu, vă spun eu, numai ăştia sunt în stare să-l schimbe! şi făcu

din nou semn spre Armata Roşie de pe casetă.

— Hai să punem altceva, am propus eu.

— Mai bine să ascultăm câteva minute ce s-a mai întâmplat prin lume sugeră Romi, sunt ultimele ştiri la Europa Liberă, e aproape unu.

Începu să învârtă butoanele radioului. Alerga pe unde scurte ca un cunoscător şi se opri într-un punct pe care-l identifică uşor. Am mai umplut un rând de pahare şi i-am îndemnat să guste câte ceva. Cotrobăiam prin frigider, când l-am auzit pe Romi urlând:

— Nu se poate!

Sărise şi Victor în picioare. Au dat radioul mai tare. Europa Liberă anunţa, pe baza unui comunicat oficial al polit-biroului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, decesul secretarului general al acestuia, tovarăşul Leonid Ilici Brejnev. Stăteam cu câţiva cârnaţi în mână şi mă uitam la cei doi prieteni. Pe faţa lui Victor se putea citi o satisfacţie misterioasă. Romi însă pălise de tot.

Crainica de pe undele scurte, cu semnalul lor depărtându-se şi apropiindu-se prin eter, expunea detaliile ştirii. Nu mai încăpea nicio îndoială: murise. Se citau telegramele de condoleanţe ale şefilor de stat din întreaga lume. Se vorbea acolo despre Brejnev ca despre un personaj bun la suflet, iubitor de nepoţi, mai mult duios decât invadator al Cehoslovaciei şi Afghanistanului. Le-am propus să bem pentru acest semn bun şi să sperăm că se vor produce curând şi alte evenimente similare.

— Ce coincidenţă! repeta mereu Romi.

Nu-i dispărea paloarea de pe faţă. Refuză vinul, dădu la o parte mâncarea. Nu voia să se atingă de nimic.

— Ce coincidenţă! Când apar asemenea coincidenţe în lumea fenomenelor fizice, trebuie să te gândeşti deja la altceva.

L-am asigurat că Brejnev nu s-a asfixiat cu fumul cremei noastre de ghete.

— Nu la asta mă refer, replică el cu o oarecare duritate.

— Atunci la ce?

Nu voia să-mi mai răspundă. Îşi făcu de lucru pe la baie, apoi l-am văzut culegându-şi pardesiul din cuier şi luându-şi rămas bun. Nu a mai fost chip să-l convingem să rămână. Victor voia să-l însoţească, dar a fost rugat să nu insiste. Am intervenit şi eu vrând să-l opresc, însă amicul m-a dat la o parte cu o forţă pe care nu i-o bănuiam. L-am lăsat să plece. Curios: am sărit îndată la fereastră ca să-l vedem cum

iese din scara blocului. Nu l-am mai zărit.

Victor se lansă cu exuberanţă în speculaţii pestriţe, pomeni de oamenii rari, înzestraţi cu trompă aromală. Cunoştea el vreo doi şi va vorbi cu ei, rugându-i să se concentreze şi să cerceteze pe Saturn cauzele şi rostul acestor semne.

— Termină, i-am spus, iar dacă nu, ia-o din loc!

Se simţi jignit şi mă asigură că va pleca fără întârziere. Se învârtea însă prin casă cu tot felul de pretexte. Făcea mereu curse între toaletă şi bibliotecă. După un sfert de oră, încă nu ieşise pe uşă. Insista asupra acelorași subiecte: oare unde o fi plecat prietenul nostru, oare de ce nu l-am văzut noi ieşind din scara blocului? Dar poate că e o pură întâmplare, e prea dens întunericul de afară, e şi puţină ceaţă…

Ceaţă nu prea era. Când l-am rugat să rămână totuşi ca să stăm de vorbă până dimineaţă, şi când a acceptat, am simţit amândoi că ni se ia o piatră de pe inimă.

TOATE PUNCTELE

Ce bine, îşi zise, înjurând în clipa următoare. Vechiul reflex nu-l lăsa nici să respire, ce bine, repetă şi iar slobozi, şi tot în gând, un *mama mă-sii*! Da, totul datorită frigului ce-i potolise fierbinţeala, totul din pricina economiei de energie care îi îngheţase secţia. De sâmbătă după-amiază până luni, dacă nu apăreau cazuri aiurea, unitatea de miliţie rămânea neîncălzită la sfârşit de noiembrie. Dar acum, duminică dimineaţa, trebuise să se prezinte că uite, se umflaseră dracii într-un ciudat şi într-o mie de nebuni! Iar pe bizarul ăsta, cu toate tăierile de combustibil, fuseseră nevoiţi să-l aducă de acasă cu maşina secţiei, că, cică nu se poate altfel, e ordin. De ce-or fi având grijă tocmai de ăştia, dom'le, de ce? Acuma, nenorocitul aştepta în camera 4 păzit de Drug, foarte bine, dar el, şeful, se înfierbântase când, după povestea cu individul, mai dăduse cu ochii şi de recolta lui Ropotan: paişpe pere în coşul de pe masă, le numărase şi le răsnumărase, 14, niciuna mai mult, niciuna mai puţin, XIV, exact cât cifra congresului partidului. Îl chemă din nou pe sergentul Ropotan.

— Ia mai zi-i o dată, Ropo, câţi plopi sunt în Grozăveşti?

— Raportez, opt!

— Şi în câţi zici că erau pere?

— Patru în primul, două în 2, una în plopul 3, trei în 4, zero în numărul 5, una-n 6, două-n 7 şi una-n ultimul. Zece normale, două de

cauciuc şi două pădureţe.

— Alea pădureţe în care le-ai găsit?

— Amândouă-n 7, să trăiţi, prinse pe sârme!

— Mă!…

— Adică trecea câte o sârmă prin ele şi le ţinea pe crăci… Ălelante nu se suise ai dracului cu ele-n… cum să le zic?…

— Plopi, mă, plopi!

— În… aşa, nu se suise studenţii, că uitaţi, fiecare pară e în câte o împletitură de sfoară, are la capăt o ureche şi urechea asta au ridicat-o cu vreo crăcană şi au strecurat-o pe creangă.

— Ăl-ai ochi de laţ, Ropotane, nu-i ureche!

— Ochi, urechi, ei le-au băgat şi uite aşa se face că avem pere în… ziceţi dumneavoastră că eu nu pot, pe cuvânt!

În sinea lui, comandantul îi dădea dreptate sergentului. Cum să scrie el în raport despre perele găsite-n plopii din complexul studenţesc tocmai după ce Şeful cel Mare hotărâse la congres că socialismul se va termina când o face plopul pere! Cum să poţi pune pe hârtie una ca asta? Iar ăia de la securitate, nimic: că sunt probleme mai grave acum că duşmanii se agită, că pere… aoleo, perestroika… Şi strânse în pumn una din perele de jucărie. Aia piui tare. Tresări. Parcă fusese un semnal. Ştia şi el desigur ce se întâmpla în Berlinul de Est, la Sofia, la Praga.

— Ropotane, ştii ce mai ai tu de făcut? Iei o echipă, tot aşa, cu căţelani, cu dulăii care te-au păzit şi la pere, iei două drujbe şi, împreună cu cei de la primărie care-s deja acolo, jos cu plopii!

— Toţi? Pe numărul 5 l-aş lăsa că n-a avut pară!

— Toţi, mă, toţi, ce dacă-s unii fără soţ, doar n-o să vrei să le cânţi acuma serenade la studente…

Subalternul nu prinse aluzia, prilej pentru şef să-i facă semnul inculturii, muchia palmei arătând că retează capul sec. Din gura lui Ropotan ieşeau aburi deşi. Şeful îi urmărea suind şi rărindu-se, închipuindu-şi-l pe sergent că fumează ca atunci când îl obligase să o facă, iar ăla tuşise trei zile.

— Adă reşoul cel mare, îi zise, şi bagă-l în priza de colo. Şi hai, cu câinii şi drujbele la plopi! Notezi orice agitaţie de pe margini, s-a-nţeles?

Comandantul puse mâna pe telefon şi sună, după cum se stabilise, la securitate. Îl gâtuia emoţia: cine ştie de ce zăpăcit va da?

Nimeri însă peste glasul plictisit şi liniştit al unui maior, se cunoşteau. Dădu să sloboadă o glumă, dar ăla fi informă că notează. Aşa că-i descrise perele, precizările lui Ropotan cu plopii, cu patru peren primul, două-n al doilea, cu lipsa lor în al cincilea şi tot aşa. Maiorul îi citi la sfârşit ce notase şi-l înştiinţă că va trimite pe cineva la el cu acest raport să-l semneze. Să întocmească până atunci un proces verbal după tipic şi să nu se atingă nimenea de pere ca să se poată lua amprente. La ei, nu era timp de… de chestii d-astea, plesni din buze, ascunzându-şi cu greu dispreţul.

Şeful de la miliţie asudă din nou. Înjura în gând poziţionarea secţiei lui, în raza ei intrau şi căminele din Grozăveşti, şi Clubul Universitas din Schitu Măgureanu. Îl chemă pe Drug:

— Ce face?

— Profesorul?

— Poetul mă, că tu l-ai adus aici ca poet!

— Aşa cum ziceţi. Îmi tot explică maşina lui de scris, spune că-i e frig şi că el n-are voie să aibă degetele îngheţate că nu poate nu ştiu ce…

Tot secu i-l azvârlise şi pe ăsta pe cap ceea ce însemna că în ţară… ca şi afară dracul cam dădea din coadă. Delictele cu înscrisuri nu erau treaba lui, se cercetau mai sus. Dar i-l plasaseră lui pe aşa-zisul poet din cauza smintitei de portărese de la clubul ăla, ciripitoare la secu, una care se dusese la şefii ei cu nişte cartoane. Citise şi el sesizarea Victoriţei, că şi cu beleaua asta tot pe el îl pricopsiseră. Avea vreo 45 de ani curva, dar încă mai dădea semne de viaţă. Dacă nu l-o pune el pe Ropotan s-o fută după ce se termină cu toate porcăriile astea, n-are decât să vină secu să i-o taie-mprejur! Şi uite ce scria a dracu' Vichi în sesizare:

„Nicio acţiune nu are loc la clubul studenţesc din strada Schitu Măgureanu după ora 21 când, potrivit directivelor superioare, se economiseşte curentul electric în clădire. Constatând la orele 21: 20 că nimeni nu coboară de la etajul 3 unde se ţin şedinţele cenaclului Universitas, am urcat cu lanterna. Am deschis uşa şi mi-am dat seama că sala era plină. Înăuntru, un fum de ţigară înţepător şi licărul jarului ţigărilor. (Asta cu licărul n-a scris-o ea, gândi comandantul, amintindu-şi cu plăcere cum îi bătuse apropouri culturale lui Ropotan). Unul din cei dinăuntru recita ceva, nu pot să spun că citea. Stau şi ascult. Persoana masculină după voce vorbea înainte, nu am

înţeles ce, iar bateria lanternei m-a lăsat. Unii participanţi începuseră să sâsâie la mine. Am închis uşa, dar mi-am lipit urechea de ea. Glasul se auzea neîntrerupt. Apoi am redeschis-o după vreo 4 minute. Cel pe care-l auzisem, vorbea în continuare, când mai tare, când mai încet, mai făcea şi pauze ca la recitări, dar nu auzeam rime. Acest aspect pot să-l garantez, rime nu erau deloc sau foarte rare. Am închis din nou uşa şi am aşteptat. Când am crăpat-o a treia oară, individul nu terminase cu recitările. Am zis fără să vreau: ăştia-s nebuni! Şi am plecat hotărâtă să-mi îndeplinesc sarcinile informative. Neavând lanternă, îmi era greu să cobor trei etaje. Găsind totuşi balustrada, am început să mă ţin de ea şi să cobor cu mare atenţie. Când deodată, aud un bubuit de aplauze în spatele meu, adică în sala de la 3. Culmea e că au mai stat acolo vreo 15 minute, după aceea au ieşit buluc. Aveau brichete, le aprindeau, dar unul tot poftea fetele să le conducă el, dânsele chicoteau, era o stare de nebunie, tovarăşi, nu pot să o numesc altfel. Jos am observat că toţi se agitau în jurul acelui individ orb despre care am mai raportat că vine la cenaclu. Programul mi se terminase, dar am aşteptat să plece cu toţii şi, schimbând bateria lanternei, am urcat din nou. Pe masa din sala de la etajul 3 am găsit un teanc de foi groase pline de împunsături. Pe acestea le-am predat cu proces verbal. Eu vă rog să mai aflaţi că, înainte de a mă prezenta pentru a depune hârtiile înţepate, am chemat-o la mine pe colaboratoarea noastră care stă la toate şedinţele de cenaclu şi notează ce trebuie. A spus că în seara dinainte a citit poezii cu degetele cel orb şi că ea nu a putut să noteze nimic, fiind oprit curentul. Participantul orb a citit fără să-şi dea seama că s-a stins lumina, el pipăia înainte şi se auzea cum fâşâie cu mâinile pe hârtie, după cum arată dânsa".

Ca să vezi comedie, îşi zise comandantul. Era şi el curios să-l vadă pe orb citind, cică era profesor de engleză, acolo, la şcoala aia mai specială a lor din Vatra Luminoasă, cu elevi tot orbi ori măcar ochelarişti. Ce nevoie or fi având orbii de engleză, naiba ştie! Bieţii copii, să-i chinuie în halul ăsta cu engleza, cu geografiile!... Avea şi transcriptul poeziilor, le duseseră ăi de la secu la aceeaşi şcoală şi alţi dascăli orbi le descifraseră şi le dictaseră, le avea aici dactilografiate, în total, paisprezece poezii. Cum, tot paisprezece? La dracu'! Respiră uşurat când constată că numai unul din titlurile poeziilor era subliniat cu roşu: atenţie la aia! Aha! Se chinuise cu toate, le citise, dar nu se lega nimic. Cuvinte frumoase, mă rog, dar numai ceţuri ieşeau din ele. O să-l

pună pe orb să o citească în… (trase cu ochiul la notiţă), în Braille, alfabetul, aşa, numai pe cea subliniată. Îi strigă lui Drug să-l aducă.

Omul era mărunt de statură, cu o figură cam obraznică, aşa i se păru, mai ales că izbucni:

— Ah, ce bine-i aici, un bob de căldură, dincolo am îngheţat, astea-s condiţii de muncă?

Comandantul îi zise doar să ocupe loc şi-i făcu semn lui Drug să-i tragă un scaun sub fund. Îl avea la mână cu ceva mult mai serios decât găurilurile de pe hârtie şi începu cu asta:

— Tovarăşe profesor, aţi adus la cererea noastră o maşină de scris folosită, aşa aţi spus, la punctarea acestor foi. Vă întreb: de ce nu este înregistrată această maşină de scris la miliţie ca toate celelalte?

— Pentru că nu e o maşină ca toate celelalte.

— Cum adică?

— Nu e o maşină de dactilografiat, nu are caractere, adică litere, cifre, semne de punctuaţie. Uitaţi: şase taste, şase puncte, o bară de spaţiu. Literele se obţin prin selectarea tastelor care se apasă şi mişcă nişte ace, iar alea, vedeţi, perforează hârtia de jos în sus. O tastă, un ac, un punct, fiecare caracter se compune pe loc prin combinarea punctelor, niciodată mai multe de şase. E scrierea pentru orbi peste tot în lume.

Ofiţerul pricepu îndată, aşa i se-ntâmpla ori de câte ori dădea de drăcii tehnice. Crezuse că lansează o întrebare capcană şi uite că toate maşinăriile astea aveau acelaşi mecanism: clape, ace, împunsături. Mama lor! Nu puteai deosebi o maşină de alta, toate aveau aceleaşi şase ace, toate semnele se compuneau din şase puncte sau mai puţine, altfel combinate între ele.

— Interesant, susură el. Dar nouă vreţi să ne citiţi asta?

— Daţi-o-ncoace! Hm. Sunt textele mele, se-ncruntă audiatul, le-aţi luat de la clubul Universitas, săptămâna trecută, vineri. Da, le-am lăsat pe masă. Nu credeam…

— Haideţi, citiţi-ne, îl îndemnă gazda, urmărindu-l pe dactilogramă.

Orbul îşi aşeză mâinile pe foaia cu puncte şi începu: „La fereastra de miercuri/ capul primei iubite /poartă deja urechile celei de-a treia/ cum se întâmplă uneori/ să numeşti pisica într-un fel dimineaţa/ într-alt fel la amiază / ca seara să o poţi numi uşor langustă”.

— Mai am o întrebare: mata chiar crezi că o femeie poate să-şi schimbe urechile când vrea ea?

— Cred, nu cred, eu aşa am scris, voi credeţi ce vreţi! Vreau la toaletă şi vă rog pe dumneavoastră să mă conduceţi, nu am încredere în alţii!

Şeful acceptă. Şi mai află pe drum, dintr-o vorbă-ntr-alta, mai ales că înainta încet ca să-şi mai tragă musafirul de limbă, mai află că erau atât de multe foi cu puncte pentru că ieşeau trei din alea dintr-una bătută la maşină. Cât despre bărbatul atârnat acum de braţul lui, era sigur că nu avea de unde să ştie cum e cu figura femeii. Învălmăşeala din capul lui poate că-i făcea bine, închipuirile se încurcau şi se ciocneau între ele în legea lor, iar el, pe chestia asta, găurea nişte cartoane. Nu-i ieşea din găurit nicio rimă, zicea totuşi că-s poezii, Dumnezeu cu mila!

— Uite, îi spuse, cabina e-n faţă, stai să te ajut! Şi dădu să-l descheie la pantaloni. Ăsă se smuci, apoi urlă ceva: desconsiderare, bătaie de joc, neajutorată-i moaşă-ta, apucături de dezaxat! Şeful se trase înapoi şi, luat ca din oală, zbieră şi el:

— Pişă-te, mă, odată! N-am timp să stau după tine!

Celălalt păli şi intră în cabină. Nenorocitul, gândea bărbatul în uniformă, o piedică să-i pun în capul scării şi se duce de-a berbeleacul până-n rai… De ăsta va trebui să scăpăm, voi raporta. Vai de capul lui, săracu'! îl trimise pe Drug să-l ia de la budă, iar el, plin de scârbă, porni într-o inspecţie prin unitate. Drug îl conduse pe audiat la loc în biroul comandantului, pe urmă plecă după şef să ceară dispoziţii. Îl speriaseră ţipetele.

— Ce fac cu el, tov. comandant?

— Ia-l şi du-l de unde l-ai luat, astea-s ordinele: audiere, confruntarea textelor. Găurirurile alea rămân la noi.

Drug se-ntoarse tocmai când revenea şi Ropotan din Grozăveşti. Raporta uşurat tăierea… încă nu îndrăznea să rostească *plop.* Şi nici n-ar fi apucat, fiindcă îi sări în ochi un amănunt: nu mai erau decât 13 pere în coş. Îi făcu semn şefului.

— A mâncat-o ăla cu găurile-n hârtie, nenorocitul a mâncat-o, l-ai lăsat singur cu corpurile delicte, Druge, te tai!

— Să trăiţi, mă duc eu şi aduc una de la ţară, din fân de la tata, numai…

Numai că securitatea solicita urgent toate corpurile delicte,

pere, crengi de plop, sfoară de agăţat corpurile delicte în copaci, rumeguş. Comandantul smulse reşoul din priză. Tânjea din nou după răcoare, vulcanul din el ardea, stătea să erupă.

— A mâncat para, ţipă el în telefonul dat maiorului de la secu, a mâncat para noastră! Dacă n-a văzut-o, cum a dat de ea?

— Ce să-i faci, tovule, perele din plop or fi având un miros mai tare, a găsit-o cu nasul, cu mâna, n-ai zis că compune despre nişte mâţe ajunse lăcuste?

— Languste, să trăiţi! îl omor!

— Manguste, languste, lăcuste, lasă-l până prin ianuarie. Vine iarna, zăpada, gheaţa, ăsta umblă singur pe stradă, ştim noi, când cu bâtă albă, când fără. La nevoie, poate luneca el, poate derapa o maşină din cauza lui, posibilităţi avem.

— Nici nu ştiţi ce tare vă respect!

Şuvoiul cu respectul ţâşnise sincer din el. Maiorul amintise de mangustă… Nemaipomenit! Un om cu răspunderi deosebit de însemnate îi dădea dreptate, gândea la fel ca el, se sincroniza cu ideile lui, cum că mare harababură trebuie să colcăie în ţeasta amărâtului ăluia de dascăl pe pipăite, dacă, în loc să preschimbe pisica-n mangustă care măcar are patru picioare şi coadă lungă, îşi dă cu presupusul că mâţa aduce mai degrabă cu vietatea aia marină, cu langusta! Asta-i! Când n-ai lumină pe dinafară, de unde să ai pe dinăuntru?… Se întoarse către subalternii săi:

— Druge, vezi foile astea cu purici? Sunt aici 36, nici mai multe, nici mai puţine. Mie, până la tăiatul porcului, îmi numeri toate punctele astea, ai înţeles? Tocmai pentru că ai o pară lipsă, mie să mi le numeri pe toate! Unul câte unul, unul după altul, găurile mă-tii!

FUNIA

Funia atârna chiar deasupra spetezei scaunului din faţă. Împletitură noduroasă, ţărănească. Juvăţul înţepenise nu foarte sus, în aşteptare. Ochiul său de o formă imprecisă stătea gata de orice.

De orice îmbrăţişare, îmi ziceam, părându-mi-se că ondulează vag, antrenat de capriciul vreunui curent de aer. Apoi, din nou solemnitatea, imobilitatea arogantă a ştreangului. Clubul Opium aparţinea unei actriţe care, în filmul turnat după *Ion* al lui Rebreanu, jucase rolul Anei, iar Ana ajunsese să-şi pună capăt zilelor cu funia de

gât. Printre ţăranii liberi ai ţinuturilor grănicereşti din Transilvania, o ispravă ca asta ar fi fost mai degrabă cu neputinţă, ca dovadă moartea bună, hărăzită după ani lungi de trai, modelului real al figurii literare. Numai că în mintea a cel puţin patru generaţii de duşi la şcoală, se cimentase adânc de-a binelea istoria inventată, ajutată şi de deznodământul indimenticabil, cu laţul de gâtul Anei şi cu sapa unui rival în ţeasta lui Ion.

Tocmai când mă încerca bănuiala că ştreangul din faţa mea va prinde să se legene din nou, silueta dumneaei se materializă sub laţul acela. Nu, nu era actriţa, nu era nici măcar spectrul personajului pe care ea îl reprezentase.

— E seara de miercuri, mi-a spus, sunt aici.

Se strecurase ca o stafie. Se aşezase pe scaunul gol din faţa mea, bătea des din gene, îşi limpezea privirile asupră-mi. Funia de deasupra creştetului său nici n-o băgase în seamă. Aia se clătina încet. Părea că se prelungesc una pe alta. Dar înălţimea nou-sositei pe care mă chinuisem aprig s-o aproximez până acum în minte, îmi luneca printre gene. Tocmai contemplam, împletitură cu împletitură, suişul lent al frânghiei spre cerul nimănui, când ea luă loc. Închipuirea îmi hoinărea pe aiurea, mă temeam pesemne în sinea mea de această întâlnire. Nici n-am avut putere să mă ridic să o salut.

— Şi-i?… făcu prelung invitata mea, gândindu-se poate ca şi mine, la surpriza pe care apariţia sa în carne şi oase o producea în comparaţie cu imaginea transmisă de camera web. În planurile mele, prima discuţie faţă către faţă debuta altfel: Bună seara, sunt cutare, eşti, dacă nu mă-nşel, Maria, Ana-Maria, Ana-Magdala, Marie-Madeleine…

Dar nu. Nici nu se stinseseră bine ecourile prelungi ale acelui *şi-i* interogativ cu rol de salut, că se şi porni să-mi descoase punga cu mărunţişuri: dacă Fordul Fiesta roşu din parcare e al meu că ei îi place, dacă va ploua, dacă vin des pe la acest club, de ce se cheamă tocmai opium şi, în sfârşit, dacă m-aşteptam ca ea să vină ori credeam că-mi va juca o festă.

Nu izbuteam să-mi înving perplexitatea. Semăna şi nu semăna cu cea de pe net. Acolo, nu avea cum să fie atât de volubilă, era obligată să aştepte răspunsurile mele, iar aici, o punea în valoare un amănunt pe care nu reuşeam încă să-l controlez. Iar la următoarea ei întrebare, am bâiguit o afirmaţie, nu pentru că aş fi avut ceva de spus, ci ca să

simt că mă dezmorţesc. Mă întrebase dacă o recunosc. Mi s-a părut că nu auzisem bine: cum să n-o recunosc, o contemplasem cu admiraţie de atâtea ori pe monitorul ordinatorului, îi mângâiasem chipul de sub sticlă, povestindu-i cum mi se înfioară electrostatic firele de păr pe dosul palmei, ea făcuse la fel, doar vorbiserăm despre asta, ne amuzaserăm!

Atâta doar că mirarea mea, firească la urma urmei, păru s-o neliniştească. A pălit dintr-odată şi s-a ridicat în picioare. Speriat, m-am ridicat şi eu. Abia atunci a zărit ea funia atârnând din tavan. S-a făcut şi mai palidă. Mă temeam că se va prăbuşi, dar nu. A urcat pe scaun, vârându-şi capul în juvăţ. Am auzit un strigăt. Credeam că e al meu. Ţipase proprietara clubului, actriţa, ţâşnind de undeva şi punând mâna pe funie.

— Gluma asta am dreptul s-o fac numai eu! Nici în film nu mi-a plăcut! Jos de acolo!

Ajunsesem la rându-mi, mai mult mort decât treaz, lângă piesa de recuzită din acest al doilea film. Iar pelicula mi se părea că aleargă înainte, nu aşteaptă. Ea s-a scuturat scurt de învecinarea cu mine, a sărit de pe scaun şi a dat peste cap un pahar cu apă. Actriţa mă privea îndelung cu subînţelesul că mi-o lasă în grijă. A dorit chiar să se asigure. S-a aşezat la masa noastră şi a îndemnat-o la vorbă.

— Semeni cu… şi a adăugat un nume vedetizant din cinematografie.

— Nu semăn cu nimeni, sunt eu şi numai eu! proclamă invitata mea retezând orice apetit comunicaţional.

Stăpâna casei s-a ridicat încruntându-se cum numai actorii ştiu să se strâmbe a balamuc şi făcându-mi totodată semn din ochi că răspund de ea orice ar fi. Am bălmăjit ceva despre neputinţa unora de a se elibera de rolurile jucate, despre memoria tiranizantă a regiei. Tăcea şi am fost nevoit să împing multe cuvinte în golul acela până când s-a dezmorţit:

— Nu dacă mă recunoşti după pixelii ecranului te întreb, s-a crispat sever, ci dacă-ţi aminteşti de mine, de mângâierile tale de altă dată, asta fiindcă tot veni vorba de ştersul prafului de pe sticlă…

Primul amănunt de care m-am atârnat, ieşind încet-încet din stupoare, au fost ochii… verzi, de un verde în ofilire, atacat la margini de primejdia îngălbenirii frunzei din ei. Astfel de amănunte nu aveam cum să le fi reţinut de pe monitorul ordinatorului. Numai de acolo îmi

era familiară figura ei, apărând şi dispărând mofturos, neclipind niciodată din luciul electronic. Corespondam de trei luni, ne trimiteam e-mailuri sub cele mai mărunte pretexte. Eu eram cel care o întărâtase. Dădusem pe internet peste profilul ei şi o somasem să-şi schimbe bluza. Nu să apară într-una mai decoltată, ci doar s-o schimbe pe cea galbenă. A postat o altă imagine: ea în şort şi tricou negru cu fosforescenţe verzi, încălecând bicicleta şi etalând ostentativ piciorul care trecea de cealaltă parte. Sugestia erotică însă se dizolva în promisiunile gimnastice ale scenei. A fost singura dată când a încercat o asemenea aluzie. Prefera regiile clasice, estetizante: ea într-o seră de flori exotice, ea la ţărmul mării, ea pe acropola unor cetăţi de un alb mediteranean.

Dar ochii, ochii aceia de un verde învechit, tivit cu galben, ochii nu mi-i mai aminteam. Radiaţia ecranului îi făcea mai strălucitori, mai meşteşugiţi. Aici, la faţa locului, simţeam că trebuie să dau seama înaintea lor, să-i las să scormonească, dar să rezist. Hotărât, n-o înţelesesem în prima clipă: nu dacă o recunosc sau nu, voia să ştie, ci dacă îmi mai amintesc de ea. Cum zisese? *Mângâierile tale de altă dată*, auzisem oare bine? Mă năucise, nu-mi aminteam s-o mai fi întâlnit în carne, oase, gene, brăţări şi ce mai avea ea pe acolo, dar mă temeam acum să nu greşesc. Îmi pierdusem siguranţa.

Sosiseră între timp, în pahare înalte, cocteilurile pe care le comandase. Sorbea prelung prin paiul în jurul căruia buzele câştigau în senzualitate. Nu mi-o aminteam, n-o identificam. Părul de strălucirea castanei proaspăt dezghiocate, sprâncenele îngrijit prelungite, aerul de început de octombrie al verdelui ochilor desenau o frumuseţe răzvrătită împotriva propriei sale originalităţi. Îmi explicam totuşi întrebarea ei: redactam şi prezentam, la microfonul unui post de radio, o emisiune de cancanuri: cine cu cine, unde, cât timp, când şi, eventual, de ce? Ce perspective există, ce se bănuieşte, cum interpretăm şi ce se sugerează? Visul meu era, cu muzica de rigoare, un program de miez de noapte în care, direct şi suculent, să-i combin pe ei cu ele, să construiesc punţi de comunicare între oameni, cum aş fi proclamat oficial pe post. Patronul s-a opus. Iubea ideea de toleranţă, dar nu când era afişată ca firmă pe anumite ziduri.

Dar oricum, emisiunea mea de seară mergea strună. Auditoriul îl alcătuiau în proporţie de 80% femeile. Aveam de toate vârstele: cele între patruzeci şi cincizeci, cu speranţa că vor fi băgate în seamă şi de

multe ori erau, dar inundaţia sau invazia venea dinspre cele tinere cu toate speranţele în floare ori pierdute dincolo şi dincoace de speranţă. Se perindau fel de fel de ascultătoare pe la redacţie cerându-mi ca pe post să nu le descriu cu exactitate, să mai uit de kilogramele inoportune, de nasul cam mare. Una m-a rugat ca despre ochii ei să spun că numai unul era căprui, celălalt ar bate în turcoaz.

Deveneam brusc ţinta mirării, apoi a interesului multora şi a ironiilor colegelor. Dar în timp ce cu celelalte radiofoniste, vizitatoarele abordau temele standard ale feminităţii, pe mine mă asaltau cu măreţe chestiuni filosofice sau cu încrâncenări feministe. Naturile depresive îmi vorbeau încet, conspirativ, mă trăgeau de o parte şi dădeau să-mi mărturisească totul ca la spovedanie, ca la psihanalist. Visau să le scap de fantasme. Cele mai multe însă îmi zâmbeau, se amuzau că mă găsesc acolo, mă crezuseră doar o voce a aerului şi atât, deveneau iscoditoare, eram într-adevăr o curiozitate, aşa că ne reîntâlneam curând prin alte locuri.

Ana-Maria părea să facă parte din tribul multicolor al acestora din urmă. Mi-am cerut scuze, m-am încruntat la memoria mea cu rateurile ei cu tot, am proclamat că un chip ca al ei nu se uită, dar… dar dezastru! Pretindea că nu a trecut niciodată pe la radio, că nu mi-a ascultat emisiunea decât după ce m-a întâlnit la o recepţie la ambasada Greciei, că nu a acceptat să se vadă în această seară cu mine decât spre a se lămuri cum de nu am recunoscut-o pe internet şi că noi, da, noi doi, în urmă cu trei ani, ne-am fi iubit în câteva rânduri, dar nu oricum, ci dând pur şi simplu foc cearşafurilor! După care, inexplicabil, ne-am fi deconectat. Chiar aşa a spus, *deconectat*, va să zică, asemenea unor calculatoare.

Fantasticul situaţiei mă luă pe sus. Formula aceea cu deconectarea îmi duse gândul spre posibila materializare a unor frumuseţi ce nu circulă decât pe internet, mi-o aminteam pe ideal desenată Kyoko Date, vedeta reţelelor japoneze. Pleda pentru asta şi felul în care Ana-Maria se ivise din senin ca o coagulare a aerului şi cum se aşezase nepăsătoare drept sub funia spânzuratei. Voiam s-o ating, să mă încredinţez că ea există şi că eu n-am înnebunit.

— Atinge-mă, îmi spuse ghicindu-mi gândul şi producându-mi un frison, atinge-mi faţa! Dacă privită, nu-ţi spune nimic, poate că mângâiată…

Am întins mâna ca un copil ascultător, dar mi-a oprit-o în aer.

Zâmbea amar. Îi era totuşi cu neputinţă să admită că, realmente, nu mi-o aminteam.

— Pesemne că tu vezi sute de fotografii de femei pe săptămână pe monitoarele tale din redacţie. M-ai rătăcit şi pe mine, m-ai pierdut printre figurile astea care te asaltează zi de zi.

— Nu protesta! Ştiu cum se procedează: multe îţi trimit pozele lor mai mult sau mai puţin trucate, mâţâindu-se că ar vrea să le pui în legătură fie cu nişte machos de doi metri lungime în oase şi muşchi, fie de doi metri cubi în dolari. Până vei vrea tu să dai de ăia, se consolează şi cu tine, bun băiat!

— Nu e chiar aşa, să vezi…

— Bine, dar acum, când stau în faţa ta, să nu mă recunoşti şi să nu-ţi aminteşti că am fost împreună la Salonic? Să nu mai ţii minte camera noastră de la hotelul de pe colină? Ferestrele dădeau spre râul ce se pierde în estuar. Ai spus atunci că…

M-am lovit cu palma peste frunte, aşa că ea a continuat încurajată:

— Ai spus c-ai fi în stare să furi pentru mine, din muzeu, acea brăţară sub formă de dragon, din secolul al II-lea parcă…

Cum să uit Salonicul? Mi se lipise de retină, cu colinele sale, cu golful în care sfârşea Vardarul botezat grecește Axios, cu Catedrala Sfântul Dimitrie, cu muzeul oraşului plin de antichităţi şi de aur. Îmi aduceam aminte şi de acea conferinţă a femeilor din sud-estul Europei la care, mai mult în glumă, radioul mă trimisese pe mine. De data asta, memoria mă servea de minune: nu împărţisem cu nimeni camera de la hotelul conferinţei, dar nu mă dădusem la o parte din calea norocului. După câteva ocheade într-o pauză de cafea, susţinusem în conferinţă opinia destabilizatoare a unei brunete zvelte, sosită nu de la Bucureşti, ci de pe coasta Muntenegrului. Afirma cu curaj că femeile care îşi duc viaţa în comunităţile tradiţionale, trebuie să fie lăsate să trăiască asemenea părinţilor şi bunicilor lor, firește, cu aporturile neforţate de tehnologie, sosite pas cu pas. Updatările la mentalitatea zilei să nu se încerce decât cu femeile care au părăsit în chip natural ambientul tradiţional şi s-au angajat în vârtejul contemporaneităţii. Îl cita definitoriu pe Daniel Dahrendorf cu teza sa despre *digital divide* în societatea de azi şi mai ales de mâine când cel ce nu se va orienta prin mediul IT se va afla într-o lume cu ritm mult mai lent de creştere şi nu va mai putea recupera diferenţa. Esenţial, spunea ea, va fi ca în fiecare

dintre cele două jumătăţi ale lumii divizate tehnologic să se poată trăi armonios.

În pauza următoare, ne-am îndreptat spontan unul spre altul. O chema Maya şi venea din golful Kotor. Am fost suficient de expresiv în a-i transmite cât de intens fericiţi am putea fi dacă buzele ei care au rostit atât de fermecător şi de clar *digital divide* le-ar atinge pe ale mele.

— Da, se arătă ea de acord, dar nu aici. Să căutăm un alt hotel. Delegaţia mea e prea mare ca să nu aibă un ochi de spionat aproapele. Apoi, hai să chiulim după-amiază, împart camera cu o colegă, am grijă noaptea de ea ca infirmieră, se teme de prea multe.

— Mă ocup, am spus şi am căutat un hotel potrivit pentru cele câteva ceasuri ale noastre.

A doua zi, a pretextat în faţa alor ei că nu-şi poate alina o durere dacă nu revede nişte exponate. Mi-a propus întâlnirea în camera mea de această dată, cu condiţia să dispar din conferinţă cu o oră şi jumătate după ea. De îndată ce a făcut primul pas înăuntru, m-a întrebat:

— Tu ai remarcat statuile antice din muzeu decapitate de furia creştinilor? Unii zic că datează din primele secole, dar eu cred că ţăranii au desfigurat sculpturile găsite în pământ pe ogorul lor până spre zilele noastre. Sadism, nu alta, sadism, nebunie!… S-au găsit şi prin Muntenegru astfel de statui mutilate, la voi creştinii au făcut la fel?

O îndurera mai cu seamă corpul de marmoră al Afroditei, cu faţa devastată, cu sânii zdrobiţi. Relieful pubian era încă vizibil, dar de jur-împrejurul lui, numai spărturi şi împunsături.

— Nu le-am văzut, i-am mărturisit.

— Nenorociţii! De sexul zeiţei oare de ce nu s-au atins? Au distrus în schimb toate formele din jur, când loveau, îl aveau sub ochi, nemernicii!

În orele următoare, am răzbunat şi torturarea, şi desfigurarea Afroditei. La încheierea conferinţei, Maya mi-a mărturisit că la ea acasă, pe Adriatica muntenegreană, e măritată şi că, spre a ne revedea, trebuie să ne punem nădejdea în vreo sindrofie sud-estică similară. Mi-a lăsat şi o adresă electronică de la care însă mi s-au întors toate mesajele.

Ana-Maria îmi studia concentrarea aşteptându-mi răspunsul.

Care însă întârzia. S-a ridicat atunci cu scuza că are de dat un telefon. Dintr-un colţ, a vorbit scurt la celular şi a revenit. Am scanat-o atent şi parcă am recunoscut în pasul ei o anume plutire de rază imperturbabilă, o mai văzusem undeva. I-am spus-o.

— Tocmai aici mă confunzi. Mi-am rafinat mersul şi ţinuta în ultimul an şi jumătate, voiam să mă ocup de echitaţie, planul însă a căzut.

Altă dilemă: nu întâlnisem nicio femeie care să arate interes sportiv faţă de cai când erau atât de puţine herghelii şi baze de echitaţie în ţară. Dar e adevărat că rămânea străinătatea.

— Şi unde?…

În loc de răspuns, s-a ridicat, îndreptându-se spre ieşire.

— Este o firmă de taxiuri care trimite şofer pentru propria-ţi maşină când ai băut la petreceri. Omul a sosit, nu pot să mai stau. M-ai şi dezamăgit, nu mai eşti cel de altă dată.

Nu zâmbea. Nu ştiu dacă-mi simţea nervozitatea. A continuat:

— Dar oricum, va trebui să-mi procuri brăţara aia cu dragonul… Nu, asta nu-nseamnă că nu ne putem revedea până atunci. Conduc de luni un proiect la Sinaia, durează o săptămână, mă găseşti la Vila Edelweiss.

Abia după ce urcă lângă şofer şi-i indică pesemne adresa, coborî geamul din dreapta şi-mi zâmbi:

— Pot să mai păstrez ce mi-ai dăruit la Salonic?

— Cum? am tresărit eu violent.

— Cum nu ştii? Nici măcar atâta nu-ţi aminteşti? Albumul cu ilustraţiile tuturor exponatelor din muzeu, cele de aur mai ales…

Când Toyota ei argintie a dispărut după colţ, m-am întors în Opium. Aş fi minţit pretinzând că fata nu mă tulburase şi nu numai pentru felul în care arăta, ca o fiinţă a aerului cu sâni ofensivi şi picioare binecuvântând solul, ci mai cu seamă pentru cele spuse. Dar ce zic eu, tulburase? Îmi dislocase mintea de-a binelea, trântindu-mi-o într-un colţ. Îmi aminteam că dădusem o sumă frumuşică pe albumul măiestrit realizat, fusese o bucurie a mea, nu-l cumpărasem pentru altcineva oricine ar fi fost. Nu ţineam minte să-l fi dăruit cuiva ori să fi venit vorba de asta. Niciun fel de controversă nu vizase albumul. Nu-l pierdusem în Grecia, abia acasă mă trezisem fără el în geamantan. Sunasem şi la hotel după întoarcere, nu fusese găsit în camera mea. Încă din timpul şederii acolo, băgasem de seamă cu câtă grijă erau

adunate şi păstrate la recepţie obiectele uitate în sala de conferinţe ori prin restaurant şi înapoiate clienţilor. Fata asta, Anna-Maria adică ori vreun mercenar de al ei mi-l furase. Am mai comandat un whisky amăgindu-mă că mă va calma şi m-am aşternut pe schiţat planuri. Nici în ruptul capului nu-mi aminteam s-o mai fi văzut. Crâmpeie ale încarnării ei îmi păreau familiare, dar ansamblul, în niciun chip. Imaginea Salonicului, lumina lui întretăindu-se cu cea a Mayei, inunda întreg orizontul acelei evocări. Fusese cea dintâi poveste de dragoste a mea în străinătate, în plus, cu o străină şi ea de locul aventurii. Apoi, amănuntul nedezvăluit că pe ţărmul ei de mare, în hârtii, aparţinea altui bărbat, dar că dincoace, la valurile Egeei, avusesem ţărmul nostru unde ne simţisem singuri, reînvia acele zile înflorite de aprilie cu o senzaţie de libertate atât de intensă, că nu mai era loc şi pentru alte chipuri. Şi totuşi, pesemne că Ana-Maria ne zărise la Salonic. Sorbeam din whisky şi-i tastam şefului meu de la radio un SMS lung, chestionându-l cu privire la un fotomodel care arată aşa şi aşa, se prezintă sub numele de Ana-Maria şi trebuie că s-a interesat în ultimul timp de noi, redactorii unor emisiuni. Încheiam că poate fi văzută săptămâna viitoare la Vila Edelweiss din Sinaia, coordonând vreun seminar din cadrul vreunui proiect din cadrul vreunui program foarte probabil european. Era cât pe ce să-i tastez şi ultimul gând ce-mi străbătuse circuitele: când Ana-Maria mă avertizase că oricum, trebuia să-i procur brăţara cu dragonul de aur din secolul II anno Domini, mă temusem că furtul comorii va fi condiţia ca s-o pot revedea, exact ca-n poveştile cu fiice crude de împăraţi verzi, roşii, galbeni. Asta m-ar fi convins că mă aflu în ghearele ficţiunii şi aş fi renunţat la aventura identificării domnişoarei. Nu mai era nevoie. Ea, nu altcineva, îmi subtilizase albumul în care apărea şi brăţara. Sperase pesemne că dacă nu pe dumneaei, voi căuta măcar cartea. Şi asta până când o voi regăsi.

SEMNAŢI AICI!

Frica, da, frica începea să lucreze. Mă temeam că bătrânul meu stătea să-şi piardă minţile. Nu mă slăbea cu telefoanele, implora, se jeluia. Nu înţelegeam nimic. Îmi desfiinţasem postul fix, aşa că mă suna pe mobil, văităndu-se că nu-i ies cuvintele vorbind către astfel de drăcovenii, ca apoi să încheie precipitat şi să aştepte să-l apelez eu. Prins cu alergătura după vedete şi interviuri, cu răspunsurile obligatoriu masculine la scrisorile cititoarelor, cu muncile plicticoase

căzute firesc în seama singurului bărbat din redacţia unei reviste pentru femei, adică a mea, amânam mereu o întrevedere cu el. Trebuia să-l întâlnesc devreme ce se agita că are să-mi comunice informaţii care nu pot fi transmise prin telefon. Dar mai veneau la rând şi fără milă nevrozele colegelor, fantasmele lor, exaltările, dezamăgirile, secretele secrete doar faţă de bărbaţi, drept care se cădea să se ascundă de mine când şi le împărtăşeau şi toate aceste zgârieturi, fierbinţeli, ciupituri de ţânţar trebuiau oblojite şi încă în regim de urgenţă.

Am tresărit abia când mi-a bătut la uşă un emisar. Era un pensionar mărunţel, cam de vârsta tatălui meu. A îngrămădit câteva fraze despre un drum al lui la un spital din Bucureşti şi, fără să înceteze a bălmăji şi fără să se uite la mine, m-a călcat pe picior şi mi-a strecurat în mână un plic.

De lemn Tănase în prag, am mai apucat să-l admir cum dispărea în colivia ascensorului. Ăsta da conspirator! mi-am zis. Iar în codul lui dublu de semnalizare, cu indicii derutante într-o direcţie, dar gesticulaţie eficientă în sens opus, îl recunoşteam în sfârşit pe bătrânul meu: ieşea la lumină, după o jumătate de secol, instinctul lui de om de legătură al partizanilor din munţi. Îmi povestise câte ceva la cinci-şase ani după căderea comunismului, când devenise cert că nu mai era cale de întoarcere. Ascultându-l, mă uitasem atunci la dânsul cu ochii atât de holbaţi că, fără să vreau, îi lăsasem impresia că nu-l cred. Ziarele se umpluseră de mărturii asemănătoare şi spectrul a ceva déjà vu dădea târcoale relatării. Dar când l-am auzit cu câtă exactitate descria Apusenii şi peşterile lor dintre care multe fuseseră descoperite oficial doar în anii ’80, mi-a fost jenă de suspiciunile mele şi am prins a-i sorbi cuvintele. Ba mai mult, statornicindu-mă în presă, i-am propus să scriem împreună o carte despre gherila lui. A început însă să mă amâne, iar la un moment dat, cicatricile prin care se mai scurgeau niscai amintiri, i s-au închis. Distanţa s-a îngrijit şi ea să unelteaască împotrivă. Îl vizitam cel puţin o dată pe an dar, mai cu seamă după moartea mamei, am dat mai des pe la el, singur acum în casa robustă din Irisul Clujului, formulă fericită pe care o nimerisem într-un interviu despre cartierul copilăriei mele, nu atât central, cât verde, cu o căutătură îndelungă, amânată, liniştită. Hărţuindu-l, ţinându-l insistent sub tensiune, asaltându-l uneori când nu se aştepta, n-am izbutit să-i smulg decât ţăndări de amintiri şi nenumărate reflecţii asupra, vezi

Doamne, mersului lumii.

De data asta însă, încuind uşa apartamentului, strângeam plicul în mână, excitat ca de o grenadă numai bună de lansat spre furioasa-i detunătură. Am parcurs febril primele fraze ale textului, părându-mi-se că lunec peste un scris tremurat. Pesemne că mie îmi tremurau mâinile, aşa încât peste zona fierbinte a scrisorii, am trecut o dată fără s-o iau în seamă. A doua oară însă mi s-a părut că înţeleg, iar pe urmă…

Bătrânul fusese vizitat de un trimis al unei extrem de importante persoane publice, după cum spunea el, care-i ceruse, nici mai mult, nici mai puţin, decât să dea o declaraţie cum că el, Mircea Durostor, tatăl meu, există!… Da, da, o declaraţie că e în viaţă şi că, prin urmare, nu a fost ucis de către cineva care avusese misiunea expresă de a-l lichida. Când asta? Tocmai în 1957, iar acum, după cincizeci de ani, acea persoană publică de mare însemnătate avea nevoie atât de o confirmare scrisă şi iscălită a existenţei lui Durostor senior, cât şi de o apariţie a sa la televiziunea pe care acea figură notorie o deţinea, o controla şi o punea să strălumineze asupră-ne. Bătrânul meu devenise brusc indispensabil nu numai pe ecranul, ci şi în studiourile televiziunii sale, în memoria de neşters a ordinatoarelor şi a DVD-urilor acesteia. Altfel spus, i se punea totul la dispoziţie ca să fie adus la Bucureşti, i se sugera cam ce să debiteze în faţa microfoanelor, ba erau gata să-i şi sufle, dacă omul aprecia că ar putea să aibă trac. Iar bătrânul nu voia să facă nicio mişcare şi, mai cu seamă, nicio mişcare fără mine.

Vasăzică, 1957. Frumos. Trebuie că era chiar anul în care Durostor se lăsase de partizanat sau de curierat clandestin prin munţi, prin peşteri şi avene. Dar ce făcuse el, ca să citez un clişeu celebru, în următorii şapte ani, până la amnistia politică generală din vara lui ’64?… O vorbă limpede nu suflase despre acest răstimp, cu toate că de o frază sibilinică, mereu aceeaşi, se agăţa din când în când: „Au fost ani în care n-am văzut cerul decât rareori, noaptea”.

Dar, mai presus de orice, mă intriga identitatea virtualului asasin al bătrânului. Ucigaş virtual sau ucigaş ratat? Individul îl ratase pe Durostor, ceea ce nu înseamnă că nu-i lichidase pe alţii. Aveam o seamă de bănuieli cu privire la mogulii presei, încercam să mă orientez după vârstă, numai că trecuţi de 70 de ani erau vreo patru din ei, cu mutre sfătoase sub care se putea ascunde eficient câte un securist

retencuit bine şi revopsit.

Şi totuşi, scrisoarea avea în ea acel sâmbure primejdios de fascinant şi de incredibil, primejdios de seducător tocmai prin oferta vertiginoasă de fantastic şi de aventură. Dar bătrânul putea la fel de bine să o fi luat razna, era foarte probabil ca presiunea nenumăratelor taine reprimate atât de multă vreme să fi produs o răbufnire a imaginaţiei, un efect halucinogen pe fondul existenţei lui singuratice. Un unic amănunt mă împiedica să înclin spre o atare interpretare: aerul de complotist versat al bărbatului care-mi înmânase scrisoarea, exactitatea îndelung exersată a gesturilor lui de mesager-fantomă între vechi guerrilleros. Devenise însă evident, peste toate acestea, că bătrânul meu avea nevoie de un confesor şi că acela nu puteam fi decât eu. Aşadar, aşterne-te tinere Durostor cât mai curând cu putinţă pe drumul Clujului, aţinteşte bine ochii, deschide urechile şi înregistrează tot! mai cu seamă că, venit pe lume când tatăl tău sărise de 40 de ani, eşti, oricum ai întoarce-o, un fruct întârziat, un fel de pară de octombrie a prelungitei sale clandestinităţi.

* * *

De-a curmezişul urgenţei drumului meu spre Cluj s-a aşezat chiar Ariadna. Ori de câte ori îi rostesc numele în gând, imaginea ei se încheagă ca prin farmec. Nu ea ca fotografie verticală mi se impune, ci o anume înnourare a privirii perindate asupra celor din juru-i şi mersul acela de plantă căţărătoare legănată de vânt. Nebulozitatea ochilor ei părea că-şi schimbă întruna forma. Cu nasul în monitoare sau în hârtii, simţeam cu toţii, adică fetele şi cu mine, nevoia să ne ridicăm de la birou când o aveam în preajmă. Un resort incontrolabil ne împingea în sus ca spre a nu fi prea copleşiţi de supleţea ei, deşi cred că mai degrabă ne mişcam în întâmpinarea surâsurilor sale. Directoarea noastră fondase revista de una singură şi asta o costase o căsnicie din vârful căreia soţul iubitor o instruia cum că o fiinţă decorativă precum dânsa nu trebuie să facă nimic, afară de a-i toca banii lui, un star în devenire în mediul de afaceri. A şi devenit, iar ea a plecat. Astfel a apărut revista *Mon plaisir* pe care Ariadna o prezenta ca pe o invenţie personală, enumerându-i, ca unei jucării ingenioase, funcţiile surpriză: informaţie, excitaţie, vibraţie. Aşadar, vibrăm după ce ne excităm şi nu ne excităm decât informaţi fiind. Drept care

Ariadna mă informă că:

— Știi, și-mi mângâie două falange de la trei degete, trebuie să faci un interviu cu Cassandra Cassandra, o cunoști, emblema canalului de televiziune Omega. Candidează la Parlamentul European. Ne-a ajutat atât de mult, e o mare feministă, numai un bărbat poate s-o descoase pe deplin. Te așteaptă mâine dimineață. Îl mai citești pe García Márquez?

M-am speriat. Am bombănit, am obiectat, am protestat. Am invocat bolile bătrânului, ajutorul meu care nu suferea amânare, m-am zvârcolit între degetele și brațele colegelor.

— Hai, Duro! Hai Duro! mă rugau toate. E vorba de Cassandra, știi tu, Cassandra noastră, ea ne protejează, dacă n-ar fi ea…

Mă înconjuraseră, lipiseră de mine blănițele lor perfide de pisici temperamentale. Mă mângâiau, îmi șușoteau în urechi. Ariadna mi se uita în ochi cu nourii ăia ai ei, iar cea mai mică și mai tăcută, Manțura, mă controla la prohab.

— Minți! N-ai spus de la-nceput că bătrânul a făcut preinfarct, ți-a venit ideea între timp ca să scapi, las' că pleci mâine seară, ne scrii ceva și despre ultima carte a lui Márquez! E tot despre amor.

Toate mă atrăgeau, dar decisesem de la bun început că, fiind singurul bărbat în redacția de femei a unei publicații pentru femei, ar fi absurd să-mi complic existența cu vreuna dintre colege. De altfel, mi-ar fi încurcat serios libertatea de mișcare.

— Hai, reluă șefa, hai, du-te mâine la Cassandra, te așteaptă la 10, n-am să-ți mai reproșez că te închizi cu cititoarele în birou după program…

Nu mi-o reproșase niciodată, iar eu mă închideam într-adevăr cu unele cititoare din când în când. Care va să zică, se prefăcuseră că n-au văzut nimic, dar între ele discutaseră, ridicaseră chestiunea.

M-au îmbrobodit, m-au năucit, am rătăcit drumul drept.

* * *

A doua zi, la 10, vedeta de televiziune Cassandra Cassandra, zisă CC, zisă Two Times Cassandra, zisă Double C, mă primea încercănată în salonul casei sale elegante, dar nu atât de impunătoare precum imaginea de pe ecran a stăpânei locului.

— Ei? Și cu această monosilabă interogativă, mă obligă să mă

aşez.

Am renunţat la hărţuielile introductive şi am atacat din start: De unde atâta înverşunare feministă? Care e baza ideologică sau, dacă preferă, doctrinară a feminismului ei personal? Ce rost mai are feminismul în Europa de azi? De ce ignoră puterea reală a femeii şi a feminităţii? Când va pune punct războiului cu personajele literaturii?

Nu voiam s-o scot din sărite, dar recunoşteam în sinea mea intenţia de a o irita. Că izbutisem, se simţea din călcătura ei apăsată, persuasivă pe parchetul salonului. Pornise să se plimbe a meditare.

— Vezi dumneata, Duro, cu literatura română lucrurile stau foarte prost. Marile sinteze asupra ei, dacă le pot numi aşa, sunt semnate numai de bărbaţi, ea nu a fost privită din unghiul egalităţii de şanse. Da, da, nu zâmbi, aşa zâmbiţi cu toţii ca proştii şi vă miraţi că forurile europene…

Nimănui nu-i păsa în Europa de muierile din opera lui Caragiale, nici măcar nu ar fi fost în stare prin Occident să le pronunţe numele. În schimb, So many times Cassandra se cutremura de soarta mediocră a unor amante de vodevil ca Veta, Zoe, Miţa Baston şi Didina Mazu şi de mizeria imagologică (chiar aşa zicea, *imagologică*), a fel de fel de alte curve în ambalaj de neveste onorabile, ca să nu mai vorbim de cuconetul cât de cât spălat al aceluiaşi clasic, compus numai din bunici şi mătuşi tâmpite, mame de copii răzgâiaţi şi traficante ordinare de influenţă pentru şcolari bătuţi în cap.

— Păi, aşa arăta femeia în timpul lui Carol I? înjură pretinsul realism în literatură şi, spre exemplificare, trecu la Rebreanu: Un şi mai mare nenorocit! perora dumneaei. Soldăţoiul ăsta din Năsăud face din femeie unealtă de parvenire ca apoi s-o trimită la moarte! Nu preţuieşte femeia decât în ipostaza ei de ţărancă. De cum apare o fiinţă civilizată ca Nadina, o pune să fie violată şi sugrumată de ţopârlani! apoi şi pe domnişoara Rosmarin, de ce o omoară? Caragiale se mai salvează prin Anca din *Năpasta*. Acolo zic şi eu inteligenţă, tărie feminină de caracter, angajament justiţiar, ea conduce tot jocul, ea e mâna destinului! Se pare că s-a căit mult grecoteiul şi a ispăşit prin această dramă. Aşa-i trebuie, dacă nu şi-a băgat la timp minţile-n cap! Dar Rebreanu, nimic! Nu are o femeie respectabilă în toate scrierile lui, nimic în *Pădurea spânzuraţilor*, iar în *Adam şi Eva*, să nu mi se spună mie că acolo femeia e liberă! E o înşiruire de cochilii în care destinul îşi leapădă icrele, femeia e victima instinctului dictat din cosmos şi alte

nebunii, pffu!

Nu părea că se va calma curând. Îşi mai trase sufletul lăudându-l pe Sadoveanu pentru Vitoria Lipan şi pentru câinele lui Nechifor, dar o dată ajunsă la câini, îşi aminti abrupt de destinul tragic al lui Bubico, de incapacitatea inventatorului său de a interpreta un pedigree (vezi Bubico, copilul lui Garson şi al Gigichii, nepot şi curtezan al Zambilichii), aşa că nu-l scoase pe Caragiale din musiu, din plăcintar, din fanariot şi torţionar de animale, din ratat în Europa, altfel spus, la Berlin. Se dezlănţui din nou împotriva aşa-zisului realism care de fapt e o convenţie, o prejudecată asupra realităţii, care bate-n cuie imaginea lumii, nelăsând-o să devină fluidă ca, uite, la Eliade unde, în *la ţigănci*, femeia impune ritmul lumii, face ordine prin puterea ei de fascinaţie, prin mister.

Mă rugam în sinea mea ca nu cumva să lunece de la povestirea asta cu ţigănci multicolore la *Ţiganiada* de unde s-ar fi prea putut ca taifunul s-o ia de la capăt. Fiindcă în emisiunile sale TV, Cassandra combătea pe trei fronturi: discriminarea femeii, protecţia câinilor vagabonzi şi integrarea socială a rromilor. După ce un japonez murise la Bucureşti cu artera de la un picior secţionată de colţii unui maidanez şi cu sângele scurs, Cassandra se oferise ca avocat să apere în instanţă drepturile câinelui. Dar agresorul nu fusese identificat. Mort aveam, ucigaş nu, plângere nu, apărător da. Ce-ar fi vrut dânsa să apere?

— E clar, domnule Durostor, că nu putem continua cu asemenea mentalităţi! De aceea doresc să ajung în Parlamentul European şi să determin promovarea unei legislaţii care să nu mai permită efuziuni discriminatorii la adăpostul libertăţii artistice… Mai cu seamă în literatură… Va trebui luată măsura radicală ca literatura română să fie rescrisă în mare parte. Nu te mira, nu numai cea română, ci şi cea rusă, de exemplu. Cum e posibil un Raskolnikov care ucide două femei? Cum e posibilă o Sonia Marmeladova, spune şi dumneata?

Eram cu totul depăşit de situaţie. Simţeam că pot să trăiesc fără Sonia Marmeladova, dar nu şi fără Miţa Baston. I-am spus-o.

— Nu gândeşti corect, dragul meu. Ne putem lipsi şi de una, şi de cealaltă. Europa trebuie construită din alte materiale. E obligatoriu să începem acum ca să putem reuşi măcar la două generaţii după noi. Fireşte că generaţia noastră nu va mai apuca acea zi când energiile latente din actualele opere vor permite rescrierea lor într-o altă viziune. Vom avea atunci un nou Caragiale, un nou Dostoievski şi mai

ales un alt Flaubert… Ah, biata Emma Bovary, ce ticăloşie!

Asemănător vorbea şi la televiziune, adaptându-şi însă limbajul şi ideile cerinţelor imaginative ale publicului general. Mă servi în sfârşit cu un whisky şi luă loc înaintea mea. Arăta mai bine pe ecran. Blondă, robustă, faţa ei mi se părea acum prea lată. O avantaja însă o privire limpede, nepoluată de îndoieli. Insistenţa acestei priviri îmi strecură un avertisment:

— Durostor e un nume rar. Tatăl tău se numeşte cumva Mircea Durostor şi locuieşte la Cluj?

— Da, am tresărit eu, de ce?

— Va fi târât fără voia lui într-o afacere complicată. Spune-i doar atât: să nu cedeze! I se va cere mereu: Semnaţi aici, semnaţi aici! Să nu semneze nimic! Să nu-i spui însă că îndemnul vine de la mine, iar dumneata să uiţi că am discutat despre asta, de acord?

M-am declarat de acord. Eram destul de speriat. Cassandra se ridicase.

— Şi interviul? Mă jupoaie Ariadna dacă mă întorc fără el!

— Ah, era să uit, iată-l! Nu dau altfel de interviuri, va trebui să vii la mine în emisiune, după ce voi câştiga în alegeri. Va fi o emisiune de adio, simt nevoia unei schimbări.

— Şi dacă alegerile nu ies bine?

— Mă vei ajuta şi dumneata să iasă bine.

Îmi înmână câteva pagini cu răspunsurile deja formulate şi cu întrebările de asemenea. Erau, chipurile, întrebările mele, imaginate de mine, redactate de mine, adresate de mine! Nici mai mult, nici mai puţin. Îmi mai spuse:

— Desigur, Ariadna ştie că ne-am ocupat de interviu. Dumneata semnează aici. Curaj!

* * *

Pe bătrânul meu l-am găsit mai plin de draci ca oricând. Dar nişte draci ai dracului de smintiţi care trăgeau de el în mai multe direcţii în acelaşi timp. Voia să spună câte ceva, dar se oprea la mijlocul frazei, îşi frângea mâinile, înjura sistemul politic, însă nu pe cel de azi, pe celălalt, adică nu atât pe cel comunist, cât regimul aiurit al anilor ’90. Revenea apoi, stăteam la pândă sperând că va da nume, dar el se retrăgea îndată:

— Nu, nu, nu! Nu aşa!

— Dar cum, tată? Ai să ţii totul în tine până la sfârşitul lumii? Atunci de ce-am mai venit?

Se temea cumplit de ceva, nu îndrăznea să-i rostească numele, însă nu ştiu ce mă făcea să fiu sigur că tulburarea nu-i era stârnită de vreo spăimâie a zilei de azi. Cobora mereu în beci şi se întorcea cu mâna goală de acolo.

— Aş fi vrut să-ţi arăt ceva, dar… stai aşa!

Se întoarse de data asta cu un balon mare de sticlă cu o pălincă veche, nouă ani avea de galbenă ce era. Ne-a ajutat mult. Şi-a turnat de mai multe ori. Mărgele mărunte, perfect sferice, stele, cum le spunea el, pluteau deasupra. Ne încălzea straşnic duhul prunelor din curtea copilăriei mele.

— Ştii cine trebuia să mă omoare?… Nimeni altul decât Alexe Rozescu!

— Cum?!

Noutatea asta mă electrocută. Am înmărmurit cu păhărelul de pălincă în aer. Alexe Rozescu era proprietarul canalului de televiziune Omega, cel cu Cassandra Cassandra, cea cu interviul, cea cu Bubico, cea cu Parlamentul Europei, cu Sonia Marmeladova, cu marmelada feminismului şi a revistei noastre pentru femei, redactată de un cârd de muieri tolerând în mijlocul lor ca pe un sâmbure de caisă-n marmeladă, un singur bărbat. Care bărbat încasase lovitura, dar încă nu pricepea nimic în faţa tatălui său, bătrânul Durostor, nume asumat de tatăl acestuia, bunicul meu, care bunic se înscrisese ca voluntar în oştirea războiului balcanic şi înaintase până pe înălţimile de deasupra Sofiei. Iar după încheierea păcii, îşi lepădase vechiul nume valah în favoarea celui al noului judeţ cucerit de la bulgari. Obişnuia să învârtă sabia prin aer de parcă el personal ar fi decupat Durostorul din coaja aridă a Balcanilor. După 1920, de acum căpitanul Iustin Durostor trecuse munţii spre nord şi nu contenise să-i uimească pe ardeleni cu vorbirea lui sprintenă şi curată şi cu isprăvile sale ostăşeşti de la sud de Dunăre. Iar fiul pe care-l avu cu o muiere din partea locului, castanie-n ochi şi-n păr, îl boteză Mircea, după numele voievodului care singur se proclamase „stăpân al cetăţii Dârstorului”.

Acest fiu, Mircea Durostor, tatăl meu, se hotărî în sfârşit să vorbească. Începu nebuneşte cu 1986 când el era să piară de spaimă aflând de la radio că nişte tineri descoperiseră o peşteră necunoscută până atunci în Apuseni, îi dăduseră un nume de fată şi nu încetau a se

minuna cum de se găsiseră în galerii obiecte dintr-o gospodărie a zilei de azi precum lămpi cu petrol, seceri, bricege, lanţuri, cizme putrezite, ba chiar şi o ramă de ochelari. S-a tot uimit presa cum de rămăsese tăinuită atâta vreme peştera pentru cartografi când iată, e evident că unii obişnuiau să locuiască acolo. Noroc că nişte proşti au avansat ipoteza folosirii locului de către turişti neinteresaţi de hărţi speologice. Bătrânul meu a făcut observaţia că nu se află pe lumea asta niciun speolog amator care să nu-şi dorească să-şi treacă în palmares o descoperire.

Fusese un cuib de partizani acea peşteră pe care el o cunoştea bine. Adăpostea trupa Aurarului, un bărbat al cărui nume adevărat nu l-a ştiut niciodată. Lucrase şi poruncise ca meşter la morile de aur de la Roşia Montană. Nu se împăcase cu noii stăpâni aduşi peste aurari în 1948 şi apucase calea muntelui.

Şi lui, părintelui meu îi plăcuse muntele. Prinsese a bate cărările Apusenilor încă din liceu. Întâlnea pe atunci, pe la mijlocul anilor ’50, pâlcuri de soldaţi în cele mai neaşteptate locuri. „Stai!”, i-a strigat o dată unul, strecurându-i de jos în sus ţeava puştii între genunchi când el tocmai se chinuia să se târască în patru labe, centimetru cu centimetru, pe cablurile întinse drept punte peste tăietura adâncă a Galbenei. Stătuse ascuns sub mal militarul acela şi nu se lăsă până nu-l făcu pe Durostor să se atârne în mâini de cabluri şi să-şi dea drumul în râpă alături de el. Îl ţinu acolo până seara când veniră să-i scoată alţi doi soldaţi şi să-i conducă la postul de miliţie din cel mai apropiat sat. Durostor dădu la declaraţii până dimineaţă: ce căuta pe coclauri, de ce umblă singur prin munţi, ce politică au făcut părinţii lui…

I-au dat drumul a doua zi cu palme după ceafă şi şuturi în cur pentru că-i ţinuse treji toată noaptea. Nu erau soldaţi obişnuiţi, cu doi-trei ani mai mari decât el, ci bărbaţi ceva mai copţi, cu mutre ursuze şi crude de importanţa misiunii pe care o aveau de dus la capăt.

— M-au mai înşfăcat de câteva ori, continuă tata. Percheziţii pe drumuri forestiere, ghionţi, palme, mă rog, făgăduieli din partea mea că n-am să mai calc pe acolo. Am priceput atunci că patrulele astea nu comunicau neapărat între ele. Dar se pricepeau al dracului de bine să raporteze la centru. Nu m-au lăsat să dau la Politehnică în vara lui ’56. Dosarul n-a trecut şi pace! A umblat tata în sus şi-n jos, pe la toate mărimile şcolilor din Cluj, a ajuns până şi la profesorul Daicoviciu. Avea dumnealui legătură cu ingineria mea cum aveam eu cu Marea

Roşie. Dar omul a dat o mână de ajutor, şi-a bătut capul. L-a chemat pe moşu-tău după vreo lună şi i-a spus: „Bade, bagă de seamă că feciorul dumitale umblă prea mult de unul singur pe păduri. Ce caută? Peşteri, comori?… Mai ţine-l pe-acasă, să mai aibă răbdare!” Bunicu-tău a rămas tare mişcat de vorbele profesorului pe care le îngâna mereu: „peşteri, comori?” De aici mi-a intrat şi mie-n cap că Apusenii trebuie să ascundă comori fără număr şi, în loc să mă potolesc, cum şcoli nu mai aveam de urmat, iar de lucru nu găsisem, în vara aceea m-am afundat şi mai tare prin codri şi prin chei. Învăţasem de acum cum să tratez cu patrulele, nu mă mai arătam speriat, ci mă îndreptam spre ei, întrebându-i de drumul spre vreun sat pe care-l ştiam pe aproape. Îmi pocneam călcâiele în faţa lor, ziceam „Permiteţi să raportez!” şi raportam că merg la bunici ca să-i ajut la repararea vreunei şuri, la culesul fructelor şi predarea lor la stat, mă rog…

A venit însă şi ziua revoltei de la Budapesta. Fierbea tot Clujul, fierbea Oradea, tot Ardealul. Ei bine, băiatul tatii, află că tocmai atunci am simţit eu că securitatea are alte treburi mai la şes şi am luat-o hotărât prin sălbăticii. Era o toamnă frumoasă, sfârşit de octombrie, nu-ţi mai spun cum mocnea pădurea cu toate frunzele ei!

Era limpede că taică-meu îşi dăduse drumul, se deblocase şi părea greu de oprit. Nici n-am încercat să-l întrerup cu întrebări lămuritoare, chiar dacă mă ardea vârful limbii, ci l-am lăsat în voia amintirilor. Mi-a descris toate frunzele, toţi arborii şi toate buruienile muntelui, toate florile întârziate, reînviate şi belşug de obiceiuri ale păsărilor şi ale vântului. Se părea că presimţise bine. Muntele se golise de securişti în timpul răzvrătirii Budapestei şi se umpluse de alte glasuri. Înaintând într-o amiază prin pădure, sesiză că e însoţit de păsări nevăzute, de o parte şi de alta, cu fluierături pe care nu le cunoştea. Auzi apoi că şuierăturile se schimbă. Păsările se chemau şi-şi răspundeau potrivit unui anume cod. Îngheţă de spaimă când din desiş, îi tăie calea un ins bărbos, în haine peticite, cu o puşcă în mâini. Astfel intră în legătură cu partizanii. Astăzi se crede că în ’56 erau puţini, se pare însă că rămăseseră destui, izolaţi, încrâncenaţi, disperaţi. Îl supuseră pe taică-meu, pe atunci flăcău de nouăsprezece ani, la fel de fel de probe ca să se dovedească dacă e sau nu spion.

— Ce nu m-au pus să fac?… să merg pe o cărare în sus şi în jos şi să tot merg aşa, nu mai mult totuşi de vreo trei sute de metri. N-am băgat de seamă că de o cracă atârna o cârpă galbenă, iar când am

zărit-o, nu i-am dat prea mare importanţă. Eu mă uitam mai mult pe unde-mi călcau picioarele. Galbenul, am aflat asta mai târziu, era semnul lăsat de trupele de securişti pe alocuri. M-au trimis apoi să fac un lucru de neînţeles: să scot o cutie de chibrituri de sub o piatră şi s-o duc la depărtare destul de mare unde s-o aşez sub un alt pietroi. Mă urmăreau de bună seamă. Aveau semnalele lor fluierate, ciripite, urlate, lătrate. Cineva mă lua în vizor la plecare, unii pe parcurs, alţii la punctul de sosire. Cel mai greu mi-a fost însă la întoarcerea în oraş. Pe liziera unui făget, m-am trezit cu un glas din spate: „Banditul dracului! În numele poporului, mâinile sus!" Când auzeai vorbele astea, *bandit* şi *în numele poporului*, puteai fi sigur că ai de a face cu securitatea. În plus, omul era îmbrăcat civil şi ca la oraş, nu în haine ţărăneşti ori în zdrenţe cusute şi recusute ca partizanii. Ridicasem mâinile şi mă aşezasem, mai bine zis, dădusem cu noada de pământ de frică. Ăla purta o armă. M-a ţinut aşa vreo jumătate de oră. Mă gândeam că-i aşteaptă şi pe alţii ca să mă târască până pe buza unei prăpăstii şi să mă împuşte. Până la urmă, s-a dovedit a fi tot o punere la încercare de a fugiţilor în munţi. Mă speriasem însă atât de tare că au fost nevoiţi să mă culce în casa răzleţită de toate cărările a unei bătrâne. „Murgule, Murgule, zicea unul, nu se mai face om băiatul ăsta, de ce l-ai zdruncinat într-atât? Nu vezi că-i place cu noi?" Simţite cuvinte. Ceva, nu-mi dădeam prea bine seama ce, mă trăgea spre ei. Voiam să-i ocrotesc, să-i ascund, să învăţ de la ei toate cotloanele muntelui şi să le explorăm împreună.

Pornirea asta m-a scos din oraş în ziua de 5 noiembrie. Era într-o luni. Aflasem seara de la radiourile occidentale că ruşii invadaseră Pesta. Am alergat la casa bătrânei şi am dat de veste. Ea n-a priceput prea limpede ce se-ntâmplase, ba se mai şi bucura că s-au găsit unii care să învineţească spinarea ungurului, dar a simţit că, una peste alta, nu-i a bună, că munţii se vor umple din nou de jendari, aşa că a dat alarma. Avea un câine uriaş, alb şi afurisit cu care numai ea ştia să se înţeleagă. Nu ştiu ce i-a făcut că ăla s-a pornit să se smiorcăie, de neînchipuit una ca asta la o fiară ca el, iar îndată după aceea, a prins a se jelui ca la mort. Urla prelung, lupeşte, se văita de-ţi umezea ochii. Alarma au preluat-o bisericile mărunte de prin sate trăgând clopotele în dungă a foc, a primejdie mare. La căsuţa singuratică, au sosit curând Murgu şi ai săi. Zvonuri urcaseră deja şi până la ei, dar nu apucaseră a vorbi cu vreun ascultător de radio. Alături de Tübingen, un băiat venit

odată cu Murgu, am rămas din nou până a doua zi în casa bătrânei. Ea a ieşit de mai multe ori peste noapte ca să-şi întărâte câinele. Corcitura aia de diavol şi coiot nu ne-a lăsat să dormim. Pe noi ca pe noi, dar a ţinut treze toate văile şi culmile dimprejur. Îi răspundeau mereu alţi câini, poate şi lupi. Se simţea o forfotă neobişnuită de-a lungul şi de-a latul nopţii.

Pe lumină, am pornit cu neamţul cu gând de a nimeri teafăr în drumul Clujului. Înaintam prudent, mascaţi de arborii din marginea pădurii ca să nu pierdem contactul cu calea bătută şi ca să ne putem afunda în desiş dacă s-ar fi ivit vreun pericol. Prin ceaţa deasă, Tübingen citea ca nimeni altul toate zgomotele. La un moment dat, m-a lăsat în pădure ca să cerceteze o stâncă masivă şi golaşă. „De patru ori am înconjurat-o, mi-a spus el, piatra reflectă bine ecourile. Urcă maşini pe toate drumeagurile. Înaintează greu din cauza ceţii, dar urcă. Trebuie să ne întoarcem".

I se spunea Tübingen fiindcă la universitatea acelui vechi oraş german visase el să studieze. Avea paisprezece ani la terminarea războiului când ruşii îi ridicaseră pe părinţii săi pe motiv că erau nemţi şi, implicit, duşmani ai URSS şi-i deportaseră în Donbas, la reconstrucţia Patriei Sovietelor. Crescut mai mult de vecini decât de rudele care, mai devreme sau mai târziu, luaseră şi ele drumul minelor de cărbuni ale Ucrainei, băiatul ajunsese, ca şi mine, să nu poată studia la universitate pentru că avea bube-n cap. Cum auzi de partizani, cuteză să ia calea muntelui. Acelaşi lucru mi s-a întâmplat şi mie. După înfrângerea Budapestei, toate căile spre oraşe, spre câmpie au fost tăiate. Securiştii au pornit la vânătoare cu şi mai multă râvnă. Am rămas alături de Tübingen şi de Aurar preţ de încă un an. Neintervenţia puterilor apusene în Ungaria îi dărâmase sufleteşte pe mulţi. După un an, fără provizii, fără muniţii, cu legăturile cu satele puternic perturbate, am hotărât să ne descurcăm fiecare cum om putea. Să încercăm să ne pierdem printre moţi sau mai la vale, prin colhozuri, să ne infiltrăm în oraşe. Statul nostru major era acea peşteră redescoperită în 1986, dar care, pe vremea noastră, nu ne era cunoscută decât nouă.

* * *

Deschisesem reportofonul, unul nu mai lat de două degete, bătrânul nici măcar nu-l luase în seamă. Am mai turnat pălincă. Mă

uimise mai mult decât eram eu dispus s-o arăt. Steluţele mărunte se alergau pe faţa de un galben închis a tăriei de prune. Eram pregătit de acum să-l admir.

— Şi cum de ai scăpat cu viaţă, tată?

— Păi, tocmai asta e că, pentru a supravieţui, a trebuit să mor…

Nu pricepeam, dar admiraţia începea să-şi facă efectul.

— Iar Alexe Rozescu, ce amestec are el în povestea asta?

— De fapt, moartea şi viaţa mea sunt afacerea lui, a lui Rozescu şi n-are decât să se spele cu afacerea asta pe cap! Eu nu-i semnez nimic!

Tatălui meu i se dezlegase limba după atâţia ani… După câţi oare? Aşa că nu l-am mai sâcâit cu patronul postului de televiziune, lăsându-l să povestească în legea lui. Insista să rămână cronologic şi, din fericire, izbutea.

Anul acela din munţi fusese cel mai greu şi cel mai frumos din toată viaţa lui. Pe unul ca Murgu nu-l mai întâlnise, dar rămăsese cu Tübingen şi cu încă patru bărbaţi între care şeful, meşterul aurar. Aveau trei duşmani, unul cunoscut, altul mereu la pândă, iar al treilea deosebit de perfid: securitatea, foamea şi descurajarea. Mai ales aceasta din urmă făcea ravagii după ce se văzuse, precum în Ungaria, că americanii nu au de gând să vină şi că nu vor veni în veci. Cu toate că, jurându-se şi înjurând, Aurarul povestea cum, până nu demult, le fuseseră paraşutate pachete cu arme şi cu alimente. Curios însă că tot ce era lansat pe vreme bună, cădea în mâinile poterei, iar din ceea ce ateriza pe vreme rea, mai prindeau şi ei câte ceva. De acum înainte însă, era limpede că nu va coborî nicio paraşută cu grenade, cu pesmeţi, carne uscată, cu vitamine şi medicamente. Se băteau cu securiştii şi pentru mâncare. Noroc că dintre cei trimişi buluc în munţi în noiembrie ’56, mulţi erau insuficient instruiţi. De la ăştia a izbutit într-o seară Aurarul să captureze un dâmb de conserve care ne-au ajutat să ieşim din iarnă. Altă dată, aveau locuri dinainte rânduite unde moţii le aduceau câte o jumătate de viţel, un picior de porc, păsări. Dar vremurile se spurcaseră: poterele, primarii, secretarii, pădurarii numărau animalele din curtea creştinului, le însemnau şi-l puneau să dea socoteală la miliţie nopţi la rând când se întâmpla să taie pe ascuns vreo oaie stearpă.

Mi-a descris în amănunt şi peştera, indicându-mi cu exactitate poziţia ei. Intrarea, bine mascată de brazi vechi şi de lăstărişul din

jurul lor, se afla la piciorul unei stânci. Aurarul, mare meşter în făţuirea pietrei, atât de bine cioplise şi scobise o lespede încât putea fi aşezată drept capac pe gura îngustă a grotei şi manevrată dinăuntru prin nişte borte în care-ţi strecurai degetele. M-a înnebunit apoi cu liliecii, cum au stat ei amorţiţi şi atârnaţi de tavan toată iarna, dar cum s-au deşteptat odată cu primăvara, pornindu-se a face un vacarm de iad când lespedea nu era dată la o parte înainte de apusul soarelui ca ei să poată ieşi. N-au scăpat de liliecii ăştia, cu toate că tare se temeau să nu fie trădaţi de agitaţia lor.

A dat pe urmă să-mi descrie sălile şi coridoarele peşterii, infiltraţiile apei, stalactitele, stalagmitele, hornurile, bolţile şi ecoul muntelui pe dinăuntru, dar l-am întrerupt, ameninţându-l că, dacă nu trece la isprava cu Rozescu, mă întorc la Bucureşti.

— Ţi-o spun, neastâmpăratule, ţi-o spun, dar lasă-mă să-ţi explic cum şi de ce s-a spart cuibul! Aurarul nu voia să cedeze. Dacă ar fi fost să ne risipim, am fi făcut-o în vara lui ’57, dar el ne convinsese că ar fi bine să mai rezistăm preţ de o iarnă, mai cu seamă că ne făcuserăm provizii şi că strânsoarea poterelor, în credinţa lor că n-au mai rămas cuiburi de rezistenţă, slăbise. Pe la mijlocul lui octombrie, Tübingen a ajuns la casa izolată a bătrânei noastre ca să ridice sacii cu pere pădureţe puse la uscat. Fără astea, în miezul iernii, pe toţi ne-ar fi mâncat scorbutul. Baba, mai solemnă ca oricând, nu s-a lăsat până nu a fost condusă în faţa comandantului, la noi în grotă. I-a cerut să-şi lase oamenii să plece, să nu-i mai îndemne-n foc, că li s-a spus creştinilor în biserică, i-a adunat acolo miliţia cu puterea ei şi popa, toţi popii, au rostit o predică din care se înţelege că omul roşu şi slugile lui au suit o lampă pe cer care piuie şi care vede tot ce fac oamenii. Nu ca să se uite ei în blidele altora au făcut lampa aia, ci ca să scape de unii ca voi. Iar America şi nemţii, şi papa, şi cine o mai porunci pe lumea asta, i-au lăsat să-şi meşterească lămpi din alea pe sus. Nu s-au băgat, i-au lăsat să facă ce-au vrut aşa cum le-au îngăduit să-i belească mai an pe unguri. Drept care el, starostele, să sloboadă oamenii să coboare în lume. Pe la casa ei putem trece înainte de a ne lăsa la vale, Keiser, dulăul cel alb adică, ne cunoaşte pe toţi. Dar să purcedem degrabă că ea, cu lampa aia care nu de Dumnezeu e înălţată, simte că nu mai are mult de trăit. Va şti Domnul să-i pedepsească pe roşii după blăstămăţia lor şi mai ales pentru lămpaşul atârnat într-un loc unde numai îngerii au drept de-a ajunge.

Aurarul şi-a dat seama că nu era de glumit cu ştirea bătrânei. Ceva trebuie să se fi întâmplat. Urmărise cu atenţie către sfârşitul războiului aventura rachetelor V1 şi V_2. Nu putea să creadă că ruşii ar fi în stare să fabrice aşa ceva, dar cu savanţii nemţilor pe care puseseră pesemne mâna, cine ştie?... Camarazii stăteau ca pe ghimpi, mureau de curiozitate să afle ce s-a petrecut în Cosmos, nu în familiile lor, ce forţă e aceea care a pus-o în mişcare pe bătrână. Un prieten pădurar, vechi tăinuitor, apoi alţi oameni de încredere au adeverit cele spuse de stăpâna celui mai mare dulău alb.

Aurarul ne-a adunat pe toţi şi, dezlegându-ne de jurământul angajării în luptă până la nimicirea fiarei roşii, dar nu şi de cel al tăcerii, ne-a sfătuit pe unde să o luăm ca să ieşim din munte. Dincolo de poarta închipuită a Apusenilor cu cele cinci intrări, câte una pentru fiecare, ne-a urat noroc. El ştia prea bine ce avea de făcut.

Băteam la fereastra casei părinteşti, adică asta, a treia noapte, pe la unsprezece şi jumătate. Tata a leşinat, mama nu. Ea îmi recunoscuse ochii, ştia că nu pot fi ai unei stafii. Asta pentru că, înainte cu patru săptămâni, Alexe Rozescu îi anunţase că fusesem ucis şi că ei nu au dreptul de a recupera cadavrul unui duşman al poporului, bandit contrarevoluţionar ş.a.m.d. Părinţii îmi făcuseră şi slujbe, aveau la mână un document oficial despre decesul meu.

* * *

— Nu pot să cred! Să văd actul de deces!

— Treaba ta. Vino să-ţi arăt unde ţin pălinca! mai încolo, om mai vedea...

Am coborât în beci. Mi-a arătat în treacăt o sferă mare de sticlă, dar nu s-a oprit lângă ea, ci s-a îndreptat spre fundul pivniţei.

— Acuma, fecior, fii atent aici, şcoala Aurarului!

A lovit cu dosul palmei de două ori în peretele neted. O cărămidă părea să se fi dislocat uşor. A desprins-o. Era o placă mare decupată din zid. Înăuntru, întuneric beznă. A aprins o lanternă, îndemnându-mă să intru. Văzându-mă nedumerit, a zâmbit şi s-a strecurat el prin această fereastră în cealaltă încăpere. L-am urmat. Un coridor cu puţin mai larg de un metru, de-a lungul unui perete al beciului. În interior, niciun obiect, nici tu mobilier, nici tu unelte, nimic. Tata a mers până într-un capăt, apoi până în cealaltă parte.

— În felul ăsta, reluă el fixând lanterna pe mine, mi-am petrecut eu aproape şapte ani din viaţă.

Nu înţelegeam. Îmi vâjâia capul, pesemne din cauza oxigenului împuţinat din pivniţă.

— Nu crezi? Uite: atâţia paşi până în dreapta, tot atâţia până în capătul celălalt.

Tot nu pricepeam. Vocea lui avea un ecou ciudat. Mi-am adus aminte de stafia de care se speriase tatăl lui. Am ieşit. M-a urmărit cu un hohot de râs:

— Te temi de noi ăştia obişnuiţi să trăim pe sub pământ, ai? Îţi place numai între muieri şi la televizor, he-he-he-he!

Am urcat cât am putut de repede. Mă goniseră din urmă cele mai macabre fantasme. Greu mi-am revenit, numărând în gând şi plimbându-mă, trăgând cu urechea şi auzindu-l pe cel care părea să fi fost ori să mai fie tatăl meu, cum fluieră un vals vienez. Urca şi el.

— Îmi pare rău că te-am speriat, zise intrând. Ar fi trebuit să ţi-o fi spus de mult. Mi-a fost şi mie greu. În boxa aceea îngustă, zidită de bunicu-tău, am trăit eu închis preţ de şapte ani. Eram declarat mort, lichidat de puterea populară. Numai părinţii ştiau că sunt viu, aşa că m-au îngropat în pivniţa casei lor. M-au scos la lumină după amnistia din ’64, dar le-a fost destul de greu să dovedească din nou că existam. Actul meu de deces, mai precis raportul de lichidare a mea de către sublocotenent Rozescu Alexuţă, fiul lui Toader şi al Grigorinei, n-a fost predat primăriei. Ia, citeşte-l!

Am contemplat îndelung hârtia oficială cu chenar negru. Mă fascina o consemnare laconică: „Nu se înapoiază cadavrul”. Mă uitam uimit la tatăl meu: era acolo, era în viaţă. În viaţă fusesem şi eu, iar până în urmă cu vreo zece ani, îmi petrecusem viaţa în această casă. Coborâsem de atâtea ori în pivniţă, dar nimic nu-mi sărise în ochi. Ochi la care acum mă frecam de zor. Parcă… parcă erau nişte dulapuri în ruină înşirate cândva de-a lungul acelui perete, parcă nişte butoaie… Mi-am mai turnat un pahar de pălincă. După care, filmul acesta s-a rupt.

* * *

Alexe Rozescu ţinea cu orice preţ să mă întâlnească. Nu ascund că mă încerca un frison la gândul unei posibile întrevederi. Pe bătrânul meu nu izbutise să-l convingă prin intermediarii săi de lux. Rozescu era cap de listă al partidului său pentru Parlamentul European. Pe aceeaşi listă, vedeta sa TV Cassandra Cassandra ocupa locul al patrulea. Sigure pentru accesul la Bruxelles erau primele trei, poate

patru locuri. Fotoliul lui Rozescu însă se clătina serios. Nu, nu din interior suferea el zdruncinări, ci tocmai de la U.E. De curând, la București, Consiliul de Investigare a Securității ca Poliție Politică (CISPP) scosese la lumină din arhive un înscris din care reieșea că fostul sublocotenent de securitate îl ucisese pe un anume Mircea Durostor în 1957. Documentul era însuși raportul semnat de Rozescu și înaintat superiorilor săi. Se încercaseră incriminări ale hârtiei ca fiind falsă. Nu patronul de televiziune o făcuse, ci oameni din partidul lui, dar toate expertizele grafoscopice confirmau autenticitatea atât a iscăliturii, cât și a scrisului de mână „mărunt și cu frumoase curbulițe", după cum scanda ritmat o gură spartă de la CISPP. Prin Parlamentul Europei, o asemenea tinichea ar fi zăngănit mult prea strident, indiferent de coada cui s-ar fi întâmplat să atârne. Drept care forul continental decisese să se apere: fără criminali pe băncile sale. Nu avea însă nimic împotriva foștilor securiști ai Estului, de ei răspundeau formațiunile care i-ar fi propus pe liste. Nu se cădea totuși să apară pete prea compromițătoare în dosarele lor. Altfel, ei trebuiau să fie supuși principiului șanselor egale, nu să fie discriminați pe criterii istorico-politice.

— Da, îmi spuse Rozescu, e un principiu sănătos. Uită-te la cehi! Au adoptat o lege a lustrației, iar Bruxelles-ul a declarat-o discriminatorie, așa cum și este pentru că barează accesul egal la responsabilități publice. Iar cazul meu… cazul meu e de tot hazul: tatăl dumitale trăiește datorită mie, așa cum și părinții lui au apucat să nu facă închisoare, poate și să supraviețuiască tot datorită mie.

Nu părăsisem Clujul. O colegă de la o altă publicație, roșcată faimoasă prin toate strălucirile sale și mai ales prin lipsa de pe față și de pe gât a pistruilor, m-a invitat la hotelul din vârful colinei orașului ca să adulmecăm împreună ultimele desfășurări în cazul Rozescu. Acolo, mi-a întins mâna însuși patronul Televiziunii Omega. Se înțelege că strălucirile roșcatei s-au șters discret din peisaj și am rămas la o așa-zisă discuție între bărbați.

— Poate că aveți dreptate, i-am răspuns, dar de ce ați raportat în scris că l-ați lichidat pe dușmanul poporului Mircea Durostor?

Eram singuri într-un salon elegant. Ni se aduseseră cafelele. La cei peste șaptezeci de ani ai săi, într-un costum de culoarea nisipului, cu părul vopsit și revopsit ca să arate grizonant, nicidecum alb, nicidecum negru, Alexe Rozescu numai a vânător de capete prin munții

patriei nu semăna.

— De ce am declarat că l-am eliminat? În primul rând, ca să scap eu de o corvoadă. Crede-mă, sunt sincer. În al doilea rând, pentru că eram convins, mi-o spuseseră şi părinţii lui, că e fugit din ţară încă din timpul rebeliunii din Ungaria. Mă gândeam că o fi pierit pe acolo ori că o fi ajuns în Occident. Securitatea îi ştia după nume pe toţi partizanii, iar pe mulţi şi după înfăţişare. De tatăl dumitale nu ştiam nimic, nu se arătase pe nicăieri, nu ni-l semnalase nimeni. Certă era doar dispariţia lui de acasă. De la o vreme, i se pierduse urma, filajul nostru era disperat. Habar nu aveam că e în munţi, dar ca să pot raporta că l-am eliminat şi să scap de nenorocita asta de misiune, l-am închipuit dezertor la bandiţii contrarevoluţionari de prin Apuseni şi am declarat misiunea îndeplinită prin încolţirea şi forţarea lui de a se arunca în Hornul-fără-fund, un aven cu adevărat fără capăt de unde eram conştient că nu poate fi recuperat niciun cadavru. Am fost crezut, aveam şi un martor, principalul filator, un coleg iertat de Dumnezeu între timp şi pe care afacerea Durostor îl înnebunise de-a binelea. Omul ar fi făcut orice numai să se poată întoarce la viaţa lui de odinioară, fără pânde şi urmăriri. De aproape un an de zile, noi umblam după potcoave de cai morţi, când era limpede că băiatul ăla fugise din ţară. Dacă însă am fi raportat una ca asta, ne-ar fi pedepsit că nu l-am interceptat când trebuia, câtă vreme îl aveam în grijă dinainte de Budapesta. Bunicii tăi ne-au ajutat mult. În toate declaraţiile lor, îl bănuiau pe Mircea fugit peste graniţă. Nu aveau nicio dovadă, scrisori, telegrame, mă rog… Multe au mai îndurat bieţii oameni: bunicul tău a fost arestat, lăsat apoi acasă ca momeală pentru fiul lui, arestat din nou şi tot aşa aproape un an de zile. L-am scăpat de belele eu cu raportul acela că l-aş fi eliminat pe Mircea. Altfel, cu toată vârsta lui, ajungea la Gherla.

— Bine, dar de ce aţi raportat anume că l-aţi omorât? Nu puteaţi pretinde că a fost victima unui accident fără amestecul dumneavoastră?

— Păi, eu nu am afirmat niciodată că l-am omorât. Am spus că l-am eliminat. Deci, nu am spus că am lovit cu mâna mea, nu reiese de nicăieri că l-am atins. Ce-i drept, am declarat că l-am încolţit, l-am obligat să se arunce ori să cadă în fundul pământului, dar de atins, n-am pretins că l-aş fi atins. Acum, dă-mi voie să mă explic: situaţia mea era tare împuţită. Se ştia că tatăl dumitale obişnuia să bântuie

prin Apuseni şi bănuielile că era om de legătură al partizanilor nu-l puteau ocoli. Eu am primit ordin de a-l avea sub observaţie cu consemnul strict că, dacă am cea mai mică dovadă că întreţine legături cu bandiţii, trebuie să-l lichidez şi să raportez îndată. Nu l-am lichidat, dar am raportat că aş fi făcut-o. Afirmaţia mea era greu de verificat, o ştiam prea bine, cine să coboare în Hornul-fără-fund? Nu reuşiseră ei alpinişti încercaţi, nu s-ar fi încumetat nimeni oricâte ordine ar fi dat Secu. Apoi, Durostor ăsta prea se făcuse nevăzut de vreun an, aşa că numai de reapariţia lui nu aveau chef organele. Tot mie mi-a căzut cerul în cap când a ieşit din nou în lume în ’64. Tatăl dumitale umbla să demonstreze că e în viaţă, că actul de deces pe seama lui nu avea nimic de a face cu realitatea. I-a fost greu cu birocraţia. Ţin minte cum începea un memoriu de al său: „Subsemnatul… declar că exist”. Îl cunosc pentru că am fost confruntat cu aceste memorii şi pus să scriu alte rapoarte. Am luat totul asupra mea, cerându-mi iertare că greşisem, că făcusem desigur o confuzie că, prin urmare, în prăpastie trebuie că a căzut altcineva. M-am temut că vor cerceta, poate c-au şi făcut-o, pe fundul avenului se găsesc cu siguranţă oase de animale, poate şi schelete omeneşti. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat fiindcă m-au dat afară pentru neglijenţă în serviciu. Într-un fel, povestea asta mi-a făcut un bine, deşi la început nu mi-a venit deloc uşor.

Simţeam că ar putea continua pe subiectul ăsta, cu tonul lui liniştit, încă două zile. Ce n-aş fi dat să-l văd faţă în faţă cu bătrânul! l-am întrebat însă altceva:

— De ce candidaţi pentru Parlamentul European?

— Vezi dumneata, există proiecte economice majore care urmează să demareze pentru ţara asta. Sunt om de afaceri, ştiu cum să direcţionez cursul banilor, vor intra fonduri europene, vin bani mulţi, cineva trebuie să se afle acolo şi să ştie ce-i de făcut cu ei. Altfel, vom ajunge să ne batem, ca şefa talkshow-urilor de la televiziunea mea care ţi-a acordat un interviu, să ne batem spun, pentru înlocuirea inspiraţiei lui Caragiale cu viziunea lui Bubico asupra lumii, taman când zboară pe fereastra trenului.

Înainte de a ne despărţi, m-a rugat a nu ştiu câta oară să încerc să-l conving pe tatăl meu să dea o declaraţie scrisă în sensul că există, că e în viaţă, ceva în genul memoriului din 1964 sau, dacă preferă, să apară într-o emisiune la un post de televiziune, nu neapărat al lui, şi să arate că el, şi nu altul, e Mircea Durostor cel care nu a fost lichidat de

fostul sublocotenent de securitate Alexe Rozescu, dat afară din securitate tocmai pentru că, în fapt, nu l-a ucis pe numitul Durostor. Pot desigur să vină echipe care să-l filmeze, evidenţa poate fi promovată şi de alţii, dar asta-i lumea în care trăim, asta-i Europa noastră: dacă nu scrii personal şi nu semnezi o declaraţie, dacă nu apari şi spui cu gura ta că albul e alb şi verdele e verde, deşi toată lumea ştie cum stau lucrurile, nimeni nu are obligaţia să te creadă.

La barul hotelului, am reîntâlnit-o pe celebra roşcată a presei scrise. Whisky-ul cu care mă dregeam, nu m-a ajutat să nu mă holbez la ea ca pentru deochi.

— N-am pistrui, mi-a zâmbit, nici aici şi nici aici, pe gât.

* * *

Rar am întâlnit om mai încântat de ce i se întâmplă ca bătrânul meu în acele zile. Parcă nu era el cel care fusese declarat lichidat şi deposedat de propriu-i cadavru, care supravieţuise într-un beci aproape şapte ani, care, ieşind de acolo, se chinuise prin petiţii şi memorii să dovedească faptul că există, care se şi arătase pe sine cu degetul pentru asta şi care, recunoscut ca fiind în viaţă şi mereu suspectat pentru isprava sa, se văzuse nevoit a se mulţumi cu îndeletniciri umile. Acum însă îl căutau ziaristele, îl sunau posturile de televiziune, numele lui începuse să circule. Refuza să acorde interviuri, susţinând că nu are nimic de declarat, el e alt Mircea Durostor decât cel care, foarte probabil, a fost ucis de cineva pe nume Alexe Rozescu, pesemne altă coincidenţă ciudată de nume.

— Ţi-am mărturisit ţie şi-mi ajunge, îmi zise, n-am nevoie de mai mult. Nu semnez nimic!

— Tată, dar realitatea e cea care e, până la urmă, presa tot va descoperi adevărul, şi apoi, Rozescu e mult mai util la Bruxelles decât Cassandra.

— Dar de ce nu Cassandra? Bine o să vă facă Europa dacă o să vă rescrie şi literatura, şi filosofia, şi agricultura, ce-o vrea ea! Dacă stau să mă gândesc serios, nici mie nu-mi pică bine povestea cu Anna Karenina tăiată de tren. Ce-i cu măcelul ăsta rusesc al femeilor frumoase? Să vină Europa să schimbe scena!… Dar nu din cărţi porneşte răul, ci din cu totul altă parte!

— De unde? Din proiectele politice, din doctrine, ideologii, nu?

— Înainte de a se fi adunat acolo, colcăie răul altundeva. Uită-te

la Rozescu ăsta! A minţit el că m-a omorât ca să scape de o misiune plicticoasă şi care i se părea aiurită. Dar dacă m-ar fi întâlnit într-adevăr în munţi, crezi că m-ar fi cruţat? Fii sigur că nu, iar astăzi, raportul lui s-ar fi suprapus perfect peste o anume realitate. Se întâmplă ca el să nu se suprapună perfect, dar acolo, sus, tot au murit oameni lichidaţi de unul ca tov. sublocotenent Alexuţă. De pildă, comandantul nostru, Aurarul. I-am aflat povestea după ce am ieşit din pivniţă.

— Dar n-am aflat încă ce fel de lampă pe cer era aia care v-a scos din grotă…

— Ce lampa dracului să fie dacă nu însuşi Satelitul sovietic Sputnik, Sputnikul păcii?… 4 octombrie 1957, începutul erei spaţiale a omenirii! Toţi popii, pesemne cu ucaz de la Patriarhia Moscovei, au fost puşi să predice isprava asta la slujba de duminică. Bătrâna noastră a auzit-o şi a înţeles ca nimeni altul că, din acea clipă, la roata lumii se adăugase o spiţă care o făcea să se învârtă altfel. Mulţi n-au priceput nimic, pentru ea însă, din acea zi, cerul şi-a schimbat faţa târând după sine şi soarta pământeană a omului. E drept că din peşteri şi din păduri ne-a scos prăbuşirea încrederii după nenorocirile din ’56, iar Sputnikul babei ne-a făcut vânt la vale odată cu binecuvântarea comandantului. Continuarea e simplă: după ce ne-a ordonat să ne împrăştiem, el a mai stat o vreme la cutie, apoi s-a apucat, era unul din cei din urmă, să hărţuiască posturile avansate ale militarilor. A fost omorât sau s-a omorât într-o confruntare cu ei. Moţii au însemnat locul cu o cruce pe care n-au săpat niciun nume pentru că nu-l cunoşteau. Nici noi nu-l ştiam. Ei bine, el poate fi acel Durostor Mircea cu adevărat eliminat din lumea asta.

Încă nu înţelegeam unde voia să ajungă. Preferam să-l las să-şi depene ideile în stilul care-i convenea, nu-l mai agasam ca să nu-l scot din starea de graţie, să nu-i inhib volubilitatea. Ariadna mă suna mereu de la Bucureşti, felicitându-mă, refuzând să spună pentru ce, dar închipuindu-şi numai deznodăminte plăcute. Mă îndemna să rămân la Cluj până la „acele minunate clipe”. Cassandra a sunat şi ea o dată, amabilă, surâzătoare, altitudinară. În aceeaşi seară, Omega TV a organizat un spectacol de dialoguri şi amabilităţi cu Cassandra şi cu Rozescu în care acesta a sugerat că ar putea să renunţe la candidatura pentru Europa, urându-i angajatei sale tot binele şi bătând apropoul că ea va duce mai departe ideile de căpătâi ale formaţiunii lor politice.

Omul a devenit amenințător de la un punct încolo, la adresa unora, cetățeni aparent obișnuiți, dar care produc destabilizare, negând constant realitatea. Mai arătă că legea… etc., etc.

Taică-meu se porni pe râs:

— Auzi la el, realitatea! Păi, cine mai are nevoie în Europa de azi de realitate, tovarăşe sublocotenent? Poate că-n economie mai e nevoie de ea, dar în rest, hai să fim serioşi! Să-l luăm, bunăoară, pe amărâtul ăla de Tübingen: am aflat, tot după ’64, că atât el, cât şi ceilalţi doi camarazi au supravieţuit, unul topindu-se în masa ţărănimii colectiviste, altul ca argat pe la un moţ necolectivizat. Neamţul s-a amestecat printre muncitorii necalificaţi de pe şantierele unor hidrocentrale. Îndată după amnistie, a regăsit-o acasă pe maică-sa întoarsă de mult din Donbas, îmbătrânită înainte de vreme şi fără bărbatul rămas cu oase cu tot prin cărbunii Ucrainei. După câţiva ani, au hotărât ei să plece în Germania Federală, s-au stabilit nu la Tübingen, ci la Mannheim. Acolo a găsit camaradul meu de lucru, un fel de asistent în cabinetul unui dentist. De atunci şi până prin anii ’90, împreună cu maică-sa, a scris trei cărţi despre deportarea nemţilor în Rusia şi chinul lor de acolo şi despre rezistenţa noastră în munţi. Crezi că a găsit pe cineva să i le publice? I se spunea că sunt pagini prea triste, că e bine să uităm necazurile trecutului. La cartea despre gherila noastră, i s-a explicat că despre una ca asta nu se auzise, că era greu de crezut că fenomenul s-ar fi produs într-adevăr şi că, dacă vor apărea şi alte mărturii, ar putea avea şanse. La un an de la plecarea ta la Bucureşti, Tübingen a venit în ţară, m-a găsit pe mine şi pe încă un camarad, a transcris mărturiile noastre, a adăugat-o şi pe a lui, fiind sigur că, după prăbuşirea comunismului, o carte despre trei vieţi clandestine sub acel regim va avea succes. Crezi că a ajuns s-o tipărească? L-au refuzat până la urmă chiar şi unele edituri mărunte din fosta RDG.

S-a întrerupt şi mi-a arătat o copie a manuscrisului transcris după istorisirea sa, invitându-mă s-o citesc. De aici am aflat eu cele mai multe amănunte privind claustrarea lui în pivniţa casei. Era un episod pe care-l ocolea cu străşnicie, ba chiar se arăta iritat când insistam asupra lui. Părinţii săi construiseră acel fund dublu al pivniţei într-un timp record. Nimic nu a fost mai greu de camuflat ca munca asta. Şi-au ascuns fiul declarat mort, l-au convins cu greu să stea liniştit acolo, iar de la o vreme, noaptea îl luau sus ca să doarmă în aşternuturi

proaspete. Cu timpul, tot în puterea nopţii, îl scoteau şi în grădină. De sute de ori a fost ispitit să plece, s-o ia pe străzile oraşului, dar îi mulţumeşte lui Dumnezeu că i-a dat minte şi l-a ţinut locului. Ciudat, nu s-a simţit niciodată ameninţat în toţi aceşti şapte ani. Frica l-a năpădit abia după aceea.

— Când, adică?

— Când mi-am dat seama cât de greu le era alor mei să demonstreze că nu sunt mort. Amnistia fusese decretată, dar toţi funcţionarii îi priveau ca pe nişte tăinuitori criminali când mărturiseau unde mă ascunseseră. Am asistat la mutre speriate, la telefoane disperate în toate părţile, la refuzuri şi uşi trântite, la strigăte birocratice de ajutor. Era ca şi cum în faţa lor ar fi apărut o fiinţă nemaivăzută. Mă cercetau, se învârteau pe lângă mine, unul m-a şi mirosit, mă invitau să rostesc două cuvinte, apoi alte cuvinte pe litere, îmi arătau degetele ca la oculist, punându-mă să le număr. Şi-mi vârau sub nas hârtii după hârtii: „Semnaţi aici, semnaţi aici!” Nu mă mai scoteau din îndemnul ăsta cu semnătura. Am semnat, dar nu ştiu ce, pesemne declaraţia pe propriile-mi răspunderi tovărăşeşti că nu-s strigoi. De aceea spun eu că răul e mai întâi într-un anumit soi de oameni, abia apoi în teorii şi-n teze de tot felul. Un soi de oameni pentru care viaţa altuia nu valorează doi bani. Poţi să raportezi că ţi-ai lichidat semenul, poţi să-i ordoni să existe din nou, poţi să-l declari oale şi ulcele, deşi el e viu bine merci… Şi viceversa. Jocul ăsta al lui Rozescu în care e indiferent dacă cineva e fiinţă vie ori stafie, jocul ăsta a mers prea departe. Celelalte, cu literatura, cu cărţile ş.a.m.d., contează prea puţin. Noroc că pe lumea asta trăiesc şi ruşii. Când n-o să le mai convină teoriile de la Bruxelles, vor şti ei să strângă vreun robinet pe la Gazprom ca să repună trenul Kareninei pe şine, nu-ţi fie teamă!

VRAJA DE MĂRITIŞ

Precuvântare

Era parcă ieri, alaltăieri când, cu puţină vreme înainte de a porni într-o aventură a mărturisirii în pagini de carte, am căzut ceva mai inspirat pe gânduri. Voiam să mă întorc în copilăria dinainte de unsprezece ani şi să mă fac condei prin care să curgă poveştile ce mă

crescuseră. Nu atât faptele închipuite, cât cele trăite îmi rămăseseră în minte. Mănunchiuri de întâmplări mă luaseră cu ele şi pe mine, dar marea lor parte se revărsa ori picura din vieţile altora, ale celor care apucaseră să strângă laolaltă destui ani, oameni în toată firea, bătrâni ori necărunţi încă, fiecare cu prieteniile, peregrinările şi războaiele sale. Numai că petrecerea noastră prin lume n-ar fi întreagă fără cărări furate, îndreptate, şerpuite, rupte, învârtejite de închipuire, fără luminişurile pe care tot ea, închipuirea, ni le scoate dinainte în generoasele jocuri ale speranţei.

Cu lumini, ceţuri, umbre, clipiri şi sclipiri, cu vedenii şi răsfrângeri ce-mi puteau ieşi aievea şi oricând în faţă din aer şi din iarbă verde, m-am întâlnit pentru întâia oară pe la cinci ani. Să fi fost patru? Am dat de ele odată cu poveştile mamei Floare, străbunică pe linie maternă. Bătrâna era stăpână pe o comoară. Nu prindeam de veste când cobora în ascunzătoare, dar urca de acolo cu pumnul închis. Tăinuia pesemne vreo mărgeluşă vrăjită, pentru că seara, după ce o punea pe nevăzute pe limbă, o dădea de-a dura. Adică lăsa poveştile să curgă. Uneori, pe cele cu Micul cerşetor, cu Gaura vântului, cu Pipăruş Petruş, cu Bărbatul căutat de fulger şi negăsit acasă. Dar mai de seamă erau alte două şiraguri: cel cu Lumea de dincolo şi celălalt, cu America. Le deşira şi câte minuni nu scotea din ele? Cum s-a dus într-o noapte cu tatăl ei la pescuit cu vârşa pe râu şi cum diavolul, când gros şi negru, când lung şi vânăt sub raza lunii, le oprea, din susul apei, toţi peştii cu un ciur mare, dar foarte des. Cu altă noapte în care a mas împreună cu maică-sa pe prispa unor neamuri din alt sat unde duseseră nişte cânepă, iar de pe sacul de paie din tărnaţul ăla, printre gene, l-a văzut până înainte de zori pe necuratul, lung cât catargul vaporului care mai târziu avea să o poarte la America, cum ducea în spinare şi lăsa la pământ în şură şi pe lângă şură câte un car de lemne în tot ceasul. Ba într-o a treia noapte, venind pe jos tot cu mă-sa şi cu alte femei de la târg, au zărit departe, apoi le-au văzut apropiindu-se, nişte luminiţe în aer, cam pe la înaltul statului de om. Le-au auzit şi cântând, dându-şi seama că nu poate fi decât o nuntă a strigilor. Au rupt numaidecât crengi cu spini de pe margini, gata să se apere dacă blăstămăturile alea s-ar năpusti asupră-le. Atâta doar că flăcăruile cântătoare s-au îndepărtat, văzându-şi de nuntirile lor. Iar altă dată, tot la adăpostul nopţii, singură de data asta, a păţit-o. Ducea într-un sat vecin, pe tăinuită înţelegere cu oamenii de acolo, două străiţi cu foi mari, uscate,

oprite de a fi vândute altcuiva afară de regia de stat a tutunului. A călcat, zicea, într-o urmă de strigă, aia a săltat-o în ciubărul nevăzut din spinarea ei şi a purtat-o prin toţi rugii pădurii până dimineaţa când, la clopotul de ziuă, a trântit-o într-un şanţ cu apă.

Mama Floare deschidea însă uneori şi cutia cealaltă, cea cu drumurile la America şi prin America. Petrecuse paisprezece ani la New York şi la Chicago, ajunsese acolo în două rânduri, străbătuse va să zică de patru ori, încolo şi încoace, Adriatica, Mediterana şi Atlanticul. Istoriile cu draci, strigi şi iele mă stârneau, dar mă şi înfricoşau. Cele cu America însă mi se păreau familiare. Nu văzusem, firește, un tramvai care să umble pe casă (metroul aerian, pesemne), dar călătorisem cu Suzi, trenuţul pe şină îngustă, puteam, la descriere, să-mi dau seama ce poate fi tramvaiul care-mi răsărise ca poză din vreo carte. Ea pomenea de el ca de orice mărunţiş din casă. Îl văzuse nu numai la New York pe acoperiş, ci şi la Bucureşti, pe Calea Moşilor, unde-i huruise pe sub fereastră preţ de vreo doi ani. Cât despre vapoare, le înjghebasem şi eu din hârtie ca să le pun să plutească pe un ochi de apă. În schimb, strigi şi pricolici nu găseam oricât aş fi răsfoit tot ce-mi pica în mână.

Pe povestitoare am evocat-o în nuvela *la o ţară America*, apărută într-un volum din 1997 şi în mărturia de sub chipul romanului *o vară ce nu mai apune*. În paginile sale, am trezit la viaţă şi inspirata mea cădere pe gânduri dinainte de a începe. Mi se revelase un adevăr pe care-l duceam cu mine fără să fi coborât la izvoarele lui: artele şi meseriile pe care mi le-am ales în viaţă ori de care am fost ales, au crescut toate din seminţele presărate de mama Floare. De la ea am învăţat primele vorbe într-o limbă străină, nu alta decât engleza. N-am ştiut mai mult de vreo sută, o sută douăzeci de cuvinte cu numerale cu tot, dar sunetul exotic al vocabulelor a defrişat o cale, iar în faţa copiilor de seama mea, ştiinţa asta era semn de ispravă aleasă. După fărâmele de americană, unguresca din jur am absorbit-o fără să-mi dau seama. La fel s-a întâmplat mai târziu cu idiomurile deprinse în adolescenţă şi în tinereţe. Aşa că am lucrat ca dascăl de limbi străine. Iar gustul evadării în imaginar, căutarea lui în cărţi, excitaţiile naraţiunilor şi euforia de a povesti altora, plonjeurile în cozerii fără constrângeri, înfloritul episoadelor pe firul discursului, apoi plăcerea de a dărui fabulei formă scrisă, de a-mi da cu părerea prin gazete şi de a vorbi la radio îmi vin tot de la americanca familiei. Ispita călătoriilor,

adică dorul de a întâlni oamenii altui grai şi a-i asculta, tot de acolo mi se trage. Regăsesc mai puţin înrâurirea ei în impulsul de a scrie poezie. Şi totuşi, un anume lirism licărea ca produs secundar al fabulaţiilor sale. O fi fost, mama asta Floare, vreo încarnare târzie a zeiţelor vechii Europe, cele care-ţi dăruiau ca talisman de taină un cuvânt sacru, iar tu, rostindu-l în gând, murmurându-l din buze, săpându-l pe o piatră, crestându-l pe un papirus, deschideai porţi, treceai punţi, vânturai lumea…

Carl Gustav Jung ar spune că alcătuirea mea din adânc s-a hotărât şi desenat cu trei generaţii mai înainte. Sunt Anima la capătul firului ieşit din labirintul feminităţii şi Animus pe linie bărbătească. Nu se află aici doar potriviri gramaticale. Dacă bucuriile cuvântului mi-au rămas de la Floare, atunci angajarea în campanii, încrâncenarea chiar în bătălii, în Munci şi Zile, pentru binele obştii, pentru drepturi omeneşti şi îndreptări sociale, îmi vine de la Ştefan Ruba, străbunicul patern. N-am apucat să-l cunosc. A fost economul bisericii greco-catolice din satul său şi primar la Pişcari, pe Crasna, în ţinutul Sătmarului, în câmpia care, de pe malul stâng al Someşului, se întinde până în poarta Vienei. Tocmai de la Viena a cumpărat economul, din banii săi, policandrul ce împodobeşte biserica în care Fecioara Maria avea să se arate, tulburând întregul regim politic, în anii ’50 ai secolului de mai ieri. Ştefan, fiul lui cu acelaşi nume precum şi fiul acestuia, Ştefan-Valeriu, tatăl meu, au cârmuit ca primari aceeaşi aşezare şi alte comune mărunte ale ţinutului.

Dar bătrânul Ştefan Ruba se numără de asemenea printre cei 1228 de delegaţi care au votat la Alba-Iulia, unirea Transilvaniei cu Regatul României. Din decembrie 2018, după un veac de singurătăţi şi uitare, o placă de marmoră montată pe zidul şcolii evocă acţiunea lui alături de alţi trei consăteni. Placa ar fi trebuit să orneze zidul bisericii azi ortodoxă. Preotul local şi-a dat acordul, dar ierarhia s-a opus pe motiv că delegaţii din întâi decembrie 1918, ajunşi cu riscul vieţii la Alba-Iulia, erau de altă confesiune decât cea actuală a parohiei! Să vezi şi să nu crezi, s-auzi şi cum să-i scuzi? Vlădicii au trântit un pravoslavnic *niet,* de parcă la Alba s-ar fi decis unirea cu Vaticanul, nu cu Vechiul Regat majoritar ortodox. De Sfânta Fecioară pogorâtă, deloc întâmplător, tocmai în biserica văduvită azi de inscripţia cinstitoare, preasfinţiile lor şi înaltpreasfinţii nu şi-au mai adus aminte.

De credinţă greco-catolică era şi mama Floare. Numai că,

oricărei religii, oricărei confesiuni i-ar fi aparţinut, legăturile ei cu tărâmurile celelalte ar fi fost aceleaşi. Una singură din istorisirile sale n-am izbutit s-o ţes în vreun ansamblu epic. E şi prea simplă, şi prea stranie. De aceea îndrăznesc (Floare ar fi zis *cutez*) să închei cartea de faţă cu această poveste pentru ca sufletul personajului care-i dă viaţă să nu rămână nemântuit.

Povestea

— Spune-ne, am rugat-o în seara aceea, povestea cu ce culoare avea vaporul până la America!

— Ce coloare să aibă? Coloarea vaporului, ca fierul şi ca lemnul, da' era şi negru că scotea mult fum. Da' ţ-oi spune alta, că ia, soră-ta doarme de-amu şi-i o poveste de pe când mă duceam io la America.

Şi a pornit-o, fără s-o mai pot opri, cu povestea fetei nemăritate. Care nici ea n-a fost numai în căutare de ursit. Lumea a cunoscut-o şi ca fătucă la fel cu celelalte, până când, pe la vreo doisprezece ani, a zis că ea nu merge a doua zi cu mă-sa la prăşit că o să vină vreme tare grea. Seara, mama a căutat încruntată spre ea, dar, ştiind că dimineaţă o va lua fără vorbă cu sine, n-a mai zis nimic, trimiţând-o la rugăciune şi la culcare. Atâta doar că în marţea aceea, fata nu a vrut să se mişte din loc.

— Rămân acasă, se văd nori negri, mai negri ca oricând, mă tem, teme-te şi tu, mamă, nu ne ducem!

— Unde vezi tu, copilă, nor, că nu-i niciun abur pe cer, ia cum sclipeşte soarele, ce tot îngâni acolo?

A fost sfădită, mai, mai să fie luată de păr. Noroc că taică-său, om aspru, plecase la pădure.

— Nu mă duc, a mai strigat cea mică, vreau să fiu acasă când s-a înturna tata, are să fie tare speriat, mă tem să nu cadă beteag!

Femeia nu ştia încotro să-şi întoarcă capul a mirare, a mânie, a frică, nici ea nu mai pridídea. Ce-o să zică muierile de la praşilă? Au s-o ia la rost că unde-i e fiica, de ce n-o aduce la lucru, oare-i beteagă ori crede c-o s-o facă doamnă? Tot fata a găsit o dezlegare:

— Mă duc cu tine, dar când oi simţi că nu-i a bună, fug acasă să adun galiţele.

Aşa a şi făcut. Şi, de cum a ajuns în casă sub icoane, a văzut pe fereastră un nor care-n urmă cu un ceas nu prevestea nimic, dar care s-a lăsat cu pântecele aproape de pământ, după care ochiul ei n-a mai putut bate nici până la fântână. Fulgerele şi tunetele se ţineau lanţ şi nu

mai încetau. Cel dintâi a sosit acasă tatăl. Tremura tot, bâiguia vorbe tulburi, suduia, dar o pomenea şi pe Sfânta Fecioară. A dat de fată.

— Tu de ce nu eşti la mălai?

— Am fost, am plivit, dar am simţit că vine vreme grea şi, de frică, am fugit acasă.

— Şi ţi-ai lăsat mama singură în calea nenorocirii, hai? De unde ştiai tu, cine ţi-a spus, cu cine te întâlneşti ca să-ţi spună?

Când i-a mărturisit că vremea grea i se arătase de mai nainte, a înnebunit de-a binelea. Şi-a bătut fiica mai rău ca pe o vită. Feciorul lui avea vreo optsprezece ani. Scăpat şi el din furtună, şi-a scos sora din mâinile tătâne-său.

— Vrei s-o omori, ce ţi-o făcut?

— Umblă cu diavolul, i se-arată vremea, vede ce vine şi ce nu, îi puşcă mintea scântei ca la vrăjitoare, cine-o mai văzut una ca asta? Era mai, mai să mor când copacul pe care l-am tăiat, n-o picat în partea bună. M-o ferit, nu ştiu cine m-o ferit, poate că nimeni alta decât Sfânta Fecioară!… fără ea, cât îi de mică, şopoteşte cu strigoii?

— Dacă mai dai aşa în ea, niciun sfânt nu te-a mai apăra, aşa să ştii, îl înfruntă fiu-său.

A venit până la urmă şi mama. Scăpase adăpostindu-se în casa unor oameni de la marginea satului. I-a povestit bărbatului totul, dar nici ea n-a scăpat fără două palme.

— Adică ştiai dinainte şi nu mi-ai spus!

Tot fiul lor i-a despărţit. Sora lui a zăcut mult. Tatăl o ura, dar se şi temea de mânia lui Dumnezeu. De la biserică n-a aflat nimic din ce-ar trebui să facă. Popa ţinea cu pruncii, l-a mustrat amarnic când s-a mărturisit. Au hotărât până la urmă s-o trimită pe cea mică la un văr de-al capului familiei, preot într-un sat de pe valea Ierului, bine văzut şi de episcopul de Oradea, şi de preasfinţiile de la Sătmar.

Fiică-sa s-a întors de acolo după un an, de atâta spusese părintele că avusese nevoie ca să se întremeze. S-a întors mai rea decât plecase: era mult mai înaltă, frumoasă ca ochiul ispitei şi, în casa popii, învăţase carte. Citea! Lua Evanghelia din casa dinainte şi începea: „În vremea aceea…” Vestea s-a întins cu iuţeală, căci fată în sat care să desluşească scrisurile nu se mai aflase. Oamenii au gândit că, din Scriptură, ţinuse ea minte pe din afară ceea ce auzise în biserică, drept care cantorul i-a adus o carte ştiută poate numai de el şi de părintele. Fata mică în ani, dar înaltă la trup a ţinut cartea la depărtare de ochi, a

citit ce fel de rugăciuni cuprinde şi a luat fiecare rugăciune la rând. Cantorul îşi tot făcea semnul crucii şi murmura plin de mulţumire pe urma glasului ei.

În vara aceea, şi-a oprit din nou mama de a se duce la câmp. De data asta, a făcut pe beteaga ca să o ţină aproape, să n-o mai lase cu sapa-n mână prin pământuri. După vijelia cumplită care s-a abătut în acea zi, un bărbat vecin de loc, de dincolo de răzorul lor, a fost adus acasă lovit de trăsnet. Se înverşunase să isprăvească, iar când a gândit că-i gata, a ridicat sapa-n sus şi a strigat:

— Asta-i!

Parcă a stârnit o lumină şi o bubuitură cât toate zilele. Erau anume pentru el. Mitru s-a mai îmblânzit după aşa o pedeapsă. I-a spus nevesti-sii:

— Te pomeneşti că copila asta te-o scăpat a doua oară de la nenorocire.

Celei mici i s-a dus vestea. Avea vorbe adevărate şi pentru secetă, şi pentru furtună, şi pentru revărsări. În primăvara următoare, când Crasna a ieşit din albie, i-a mântuit pe mulţi dându-le de veste cu două zile înainte că vine apă mare, fără de scăpare. Cei care n-au ascultat-o, au îndurat multe. La biserică, părintele le ceruse oamenilor să ţină seamă de darul ei, să nu se teamă, fiindcă numai de bine le prorocise. Iar oamenii chiar aşa-i spuneau, Proroci̦a.

Care însă creştea. Era înaltă cât fratele ei cu şase ani mai mare. Alţi copii nu-i dăruise Dumnezeu lui Mitru cel atât de aspru. Dar fiică-sa de acum umbla după cărţi. Citea din vieţile sfinţilor şi ale unor papi de la Roma făcători de minuni. O tulbura mai ales istoria lui Grigorie cel Mare. Îl rugă pe fratele ei să-i cumpere de la oraş şi cărţi cu alt soi de vorbiri. Iar el îi aduse una trecută peste munţi din Regatul României despre ţările şi mările lumii.

Anii treceau, iar tinerei îi venise vremea măritişului. Flăcăii o cinsteau în gândurile lor nu de alta, ci pentru că se temeau de darurile sale. Pe mulţi îi făcuse să se piardă în faţa ochiului nevăzut cu care citea cu o zi, două înainte vremea ce avea să vie. Drept care nu cutezau să se apropie de ea cu gând de a face casă laolaltă. Cine ştie ce prunci ar aduce pe lume o asemenea muiere? Poate din cei cu pieliţă roşie pe cap care ajung strigoi şi strigi, care se preschimbă-n lupi şi-n căţele, iar dacă nu apucă să bată nouă hotare într-o noapte, aşa rămân pentru nouă ani. Era mai înaltă ca mulţi dintre feciori, ochii ei negri îi vedeai

de pretutindeni. Oriîncotro întorceai capul pe la baluri, dădeai de privirea lor coborând asupra tuturor parcă a înțelegere și a îndurare. La rândul ei, Ochi-negri a noastră vedea în viitor vremea rea și vremea bună, întrezărea care fecior nu e pentru ea, dar nu i se arăta nicidecum cel potrivit. Prinse a se teme că nu avea ursit.

I s-a părut totuși că i se alege dintre ceilalți unul sosit la bal din satul cu gara Suzannei. Acolo lucra și el, la drumul cel mic de fier, așa i-a spus, că sunt și alte căi de fier cu șine mai depărtate între ele și mai iuți. Era la fel de înalt ca ea. Au stat de vorbă, s-au prins în joc. A venit în ospeție pe la casa ei, nici nu se gândea că nu o va cere, Mitru și femeia lui dovedeau îngăduință, nădăjduiau chiar într-o mângâiere. Numai că Prorociței i s-a arătat o forfotă de drumuri, de plecări și de întoarceri, de duceri și de nereveniri, o încâlceală de căi și o mare buluceală de oameni. L-a amânat, l-a tot dus cu vorba până când el, care începuse să călătorească pe munca lui cu trenurile, a găsit altă fată în vreo gară îndepărtată și dus a fost.

Pe altul, fiu de preot și om cu carte care voia să îmbrace și el sutana, l-a îndepărtat fiindcă, i-a mărturisit doar maică-sii că vederii ei de la Dumnezeu i se arătase așa cum era: omul nu credea nicidecum în Cel de Sus. Se făcea preot doar ca să aibă o parohie, o nevastă ascultătoare și oameni cărora să le poruncească și de la care să capete dijmă. Flăcăii de vârsta ei ori potriviți ca ani începuseră să se răărească. Se adunau pe la casele lor cu neveste, unii erau chiar la primul copil. Pe ea e drept că o ascultau oamenii din mai multe rânduri de sate, ba chiar și de la oraș, fie în legătură cu ploile și uscăciunea, cu zăpezile și cu înghețul, fie cu mersul lumii. Le spusese:

— În Țara Rusească va fi un război lung între oamenii săraci și cei avuți. Apoi, în Regatul României, oamenii fără pământ s-or mânia și or pune foc la averile și la casele mari ale grofilor.

Nu voiau s-o creadă. Nici nu puteau. Dar când primele vești despre sânge și împușcături le-au venit din Rusia, au prins a cădea pe gânduri. Când după aceea s-a auzit de răscoalele de dincolo de munți, din Moldova și de la Dunăre, un fior i-a străbătut pe toți. Cu dor de însurătoare, nu se mai apropia de ea niciun tânăr. Iar vremea trecea și, odată cu ea, sporea și primejdia de a rămâne nemăritată. Căutătura muierii se asprea, spaima îi dădea târcoale și mai că-și făcea cuib în sufletul ei. Fără să se mai sfătuiască cu oarecine, a luat un gulden vechi, bine lucitor și s-a strecurat în ascuns la casa răzlețită de sat a unei

bătrâne despre care umbla vestea că leagă şi dezleagă, vrăjeşte şi dezvrăjeşte. Femeia i-a luat galbenul şi tare s-a minunat:

— Cum, Prorociţa mamii, vii tu la mine în loc să viu io la tine? Dar ce năcaz te aduce, ţi-o secat darul? Io nu ţi-l mai pot da înapoi…

— Nu-i asta.

— Nu face lumea ascultare de vorbele tale? Ba ştiu că face.

— Nu pot a vedea, nană dragă, ce mi s-o orânduit. Văd bine numa' ce nu-i de mine. Mă tem să nu rămân nemăritată.

— Şi cu cine jinduieşti tu a te mărita?

Fata nu a scos o vorbă. Bătrâna a întrebat-o şi a doua oară. Aceeaşi tăcere. La a treia cercetare, tânăra a răspuns cu trufie şi năduf:

— Mărita-m-aş şi cu dracu', numa' să mă mărit odată!

Vrăjitoarea s-a încruntat, apoi i-a zâmbit. I-a înapoiat moneda de aur.

— Ia banul ăsta, i-a spus, încă unul de argint şi altul de aramă şi bănuţi de fier câţi îi putea afla şi îngroapă-i pe toţi la rădăcina fagului mare şi uscat de-l ştii la marginea pădurii. Iară tu întoarnă-te acasă, căci în curând, unde şi când nu te aştepţi, ţi se va arăta omul ţie orânduit. Îl vei cunoaşte după un semn al lui.

Se intrase în Postul Crăciunului şi începuseră şezătorile. La una din aceste adunări, se ivi un tânăr străin, înalt şi tare frumos. Povestea că ursita lui era să-şi găsească mireasa în părţi străine de ale sale. Părea cumsecade şi le vorbea tuturor cu multă cuviinţă. Nu se repezea niciodată să râdă la glumele deşucheate ale flăcăilor. Se arăta atras de tânăra cea trufaşă şi, de fiecare dată, se aşeza lângă ea. Ca prin minune, locul acela, din stânga ei, rămânea întotdeauna gol. Păreau să se înţeleagă bine. Tânărul căuta să o convingă să-l însoţească o dată la casa lui, să-i cunoască pe ai săi. Fata însă şovăia. Într-o seară, la una din aceste şezători, ea scăpă fusul pe jos. Aplecându-se să-l ridice, băgă de seamă că unul din picioarele flăcăului sfârşeşte într-o copită de cal.

— Da, îi spuse el când s-au nimerit doar ei doi la un rămas bun, dându-şi seama că fata îl recunoscuse, m-ai chemat, am venit. Am venit să te iau.

Ea amâna de pe o zi pe alta:

— Să treacă Postul, încă nu-i vremea nunţilor!

Nu izbutea însă să iasă de sub puterea necuratului. O prinsese o groază uriaşă. O strângea de pântece această spaimă, de inimă, de firul suflării.

— Hai, o îndemna el la fiecare şezătoare, hai odată, ce mai stai? De ce m-ai chemat? Am venit pentru tine, m-am smuls din lumea mea. Sunt tare acolo! Nu te teme!

Groaza fetei era atât de mare, că nici măcar în singurătate nu izbutea să se roage. I se împrăştiau cuvintele sfintelor rugăciuni, fugeau de la ea. Izbucnea în lacrimi uneori seara, fără să poată încheia Născătoarea, căci luneca într-un somn de plumb. Şi trează, şi în somn, auzea mereu ca dintr-un cazan tot mai adânc, glasul flăcăului cu copită de cal: „Hai odată, ce mai stai? Vino cu mine!”

Cu părinţii aproape că nu mai vorbea de vreun an de zile. Îşi rânduise în casa lor o odaie a ei. Avea douăzeci şi patru de ani. Nu dădea socoteală nimănui. În pragul smintelii însă, într-o dimineaţă, îndrăzni să-şi ia deoparte fratele ajuns pe la casa părintească şi să-i mărturisească totul. Acela izbi odată cu toporul înfigându-l în stâlpul porţii de la şură şi nu zise nimic.

— Vorbeşte, spune-mi ce să fac, îl rugă ea, diseară-i din nou şezătoare şi nu am putere să nu mă duc!

La câteva ceasuri mai încolo, după-amiază, a chemat-o fratele să-l ajute la aşternutul merelor în fânul din pivniţă.

— Ascultă, i-a zis făcându-şi semnul crucii, suntem în post, nu se ţin nunţi, nu înceta a-i spune asta, amână cât poţi. De mă mai prinde în viaţă Ajunul Crăciunului, mă gândesc să te iau cu mine la un om sfânt, la mănăstire, sus, în munte. Poate că-l va ajuta Dumnezeu să biruie a te dezlega. Du-te la şezătoare şi îl cu băgare de seamă la sănătatea minţii.

În seara aceea, necuratul, cu ochiul drept când verde, când albastru, cu stângul ba negru, ba căprui, părea că izbuteşte să o scoată de la adunare pe aleasa privirilor sale. Când să iasă din casă, fata zări o lucire slabă, jos, într-un colţ al tindei. Ca să mai întârzie ieşirea pe uşă, ea se aplecă să ridice acea rază plăpândă. Erau nişte cioburi de sticlă împrăştiate pe jos sub forma întâmplătoare a unei cruciuliţe. Le ridică în palmă aşa cum se aflau şi le înălţă înaintea ochilor.

— Pruncii, se tângui gazda, pruncii mi-au spart un pahar… Şi se miră şi ea, închinându-se, de forma de cruciuliţă pe care o descriau aşchiile cioburilor.

Flăcăul izbi odată cu copita lui de armăsar de sfărâmă pragul casei şi se făcu nevăzut. Fata nu se mai duse la şezători. Băgase de seamă că, în faţa celui chemat, mâna îi tremura întotdeauna când voia să-şi facă semnul crucii, ba i se înţepenea chiar şi limba când dădea să-l

scrie pe cerul gurii. A trebuit să se arate semnul acelor cioburi de sticlă ca să se vadă că este în lume o putere mai mare decât a lui. Ciudat: în seara aceea numai ea îl văzuse lovind cu copita în prag şi pierzându-se în văzduh. Ceilalţi, între ei gazda, îl zăriseră îndepărtându-se cu pas măsurat, mirându-se doar cum de nu scosese o vorbă la plecare.

În dimineaţa zilei de Ajun, când casele se găteau de sărbătoare şi de primit colindători, fratele ei a înhămat la sanie doi cai albi. Se lăsase gerul şi se aşternuse neaua. I-a pus soră-sii cărămizi calde la picioare şi a învelit-o cu pături de lână şi cu o dună de pene de gâscă, iar el a prins a mâna caii din luncile Crasnei spre răsărit, în susul Tisei, către munte. Treceau în Noaptea Sfântă prin sate vuind de colindători, cu toate casele luminate. Spre dimineaţă, au mas la casa unui creştin. Flăcăul şi-a colidant îndelung gazdele şi a închinat pentru ele.

— Soră-mea-i beteagă, spunea el, musai să o duc la doctor…

— Dar acasă-i oare doctorul în ziua de Crăciun?

— Să deie Dumnezeu. Numai unii cu dureri ca ale noastre umblă pe drumuri în asemenea zile!

— Dar ce are?

— Nimeni nu poate a şti.

Curând după revărsatul de ziuă, au purces iară la drum întins, până ce la asfinţitul acela de iarnă, au ajuns departe, sus, la mănăstirea de sub izvoarele Tisei Negre, la un călugăr bătrân, sfânt fără de seamă. El înţelese îndată că, de vreme ce este căutat în ziua de Crăciun, la mijloc trebuie să se găsească o taină grea. O spovedi pe fată, o ascultă. Trufia ei se ogoise. La urmă îi spuse:

— Dacă nu veneai în această Sfântă Zi, nu mai aveai scăpare. Vrăjmaşul nu are putere în Ajun şi-n cele trei zile de Crăciun. Faţă de lumea de dincolo, fă cum te învăţ eu, iar faţă de cea de aici, fă cum a fost luminat să te înveţe fratele dumitale.

Sania lor luneca acum fără grabă pe drumul de întoarcere la vale, de-a lungul Tiselor. Satele erau liniştite, casele împodobite, oamenii mai împăcaţi, mai bucuroşi de oaspeţi ca oricând. Au poposit în două rânduri la case de creştini. S-au oprit şi mai jos de Sighet, de-a dreapta Tisei Mari, la piatră scrisă cu care împăratul Franz-Joseph însemnase inima Europei. De Sfântul Ştefan erau acasă.

A doua zi, feciorul cel cu ochi schimbători îi bătea fetei în fereastră:

— Hai, am intrat în Cârnileagă, se fac nunţi, vino după mine!

— Unde să mă duc? i-o întoarse cu cutezanţă fata, e noapte!

— La casa mea. Singură mi te-ai făgăduit. Iată banii pe care ai jurat!

Şi-i bătea în fereastră cu banul de aur, cu cel de argint şi cu banul de aramă, dezgropaţi cu toţii de bună seamă de la rădăcina fagului.

— Şi goală te iau, nu te mai îmbrăca!

— Ba nu se poate să nu-mi iau toate hainele la casă nouă. Ş-apoi, se cade să-mi iau rămas bun de la părinţi, ce am să le spun?

— Tocmai că, dacă eşti a mea, n-ai nimic de tăinuit cu ei. N-ai decât să piei de sub ochii lor. Oricum, bună înţelegere nu mai aveai cu niciunul. Dar te-oi ajuta să li te arăţi curând în vis şi să le spui că o duci tare bine unde eşti! Hai odată, uite banii jurământului!

— Ba până nu-i tot jurământul meu acolo, nu viu. Unde-s bănuţii de fier?

Furia celui ce abia aştepta să ajungă mire, răzbătu din ochii lui înroşiţi, numai foc şi pară. O ameninţă că, dacă-n seara următoare nu va fi gata, la cea dintâi ieşire a ei din casă, o va lua pe sus. Pieri într-o clipită târând după el prin aer o urmă groasă de fum. Se topi de parcă n-ar fi fost. Dar seara, bătea iar în fereastră cu pumnul de bani, aur, argint, aramă şi cu tot fierul din creiţari. Râdea.

— Acuma, să nu mai spui că nu vii, ţi-am adus tot jurământul. Îl vezi? Şi-i arăta lucitor în palmă guldenul. Îl auzi? Şi zornăia mărunţişul de fier în sticla ferestrei.

Cea ce i se făgăduise se îmbrăcă şi luă cu sine un sac de zestre plin cu haine. Dimineaţă se înţelesese anume cu fratele ei. Nu încăpea îndoială că-n seara asta va pleca. Era aproape de miezul nopţii. Logodnicul se grăbea pe cale, abia ţinea pasul după dânsul. El îşi întorcea mereu privirea cu care scânteia asupra zăpezii. O simţea că-i este alături, că nu dă să se întoarcă ori să fugă. Nici nu ar fi putut să scape de sub stăpânirea lui. Se înfundă într-o uliţă lăturalnică şi deschise poarta către ţintirim.

— Hai, nu osteni!

Fata simţea că-i slăbesc puterile, dar încă nu deznădăjduia. Îşi strângea în braţe sacul cu zestre. Ochii aprinşi ai necuratului se făceau tot mai roşii. Un mormânt se deschise înaintea lui, iar el, cu un hohot uriaş, se aruncă înăuntru:

— Hai, o îndemnă pe fată, acum eşti cu totul a mea!

Ea păşi până spre gura căscată a pământului şi zvârli înăuntru sacul burduşit de haine. Hohotul se ascuţi când adâncul strânse în braţe păpuşa aceea ca un trup durduliu de femeie şi se închise asupră-i cu mare surpare de maluri.

Fata se întoarse cu spatele şi o rupse la fugă. Sania fratelui o aştepta dincolo de zidul ţintirimului. Greu izbândise flăcăul să înfăşoare botul cailor ca să nu necheze la mirosul simţit numai de ei, duhoare de pucioasă, de ce-o fi fost. Mai apucară să audă un urlet cumplit din adânc şi să-i atingă o cutremurare a pământului. Caii o simţiră şi ei şi izbucniră înainte ca o mare bătaie de vânt, până în poarta casei. Luni, ani de zile tot auzi fata urletul din fundul gropii hărăzite ei…

— Nu mai vrem, strigam şi noi la bătrâna Floare, nu ne mai zice din astea, te spunem! Povesteşte-ne cum mergea vaporul pe mare!

Sora mea dormea de mult. Numai eu stăteam treaz, înfiorat de scânteile din ochii diavolului şi o mai auzeam pe Floare, murmurând înainte de a adormi, în continuarea poveştii:

— fără fata cea trufaşă purta numele de Mura.

Sfârşit